ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 22 september 2012

REPORTAGE
'Oud worden en naar huis verlangen' 5

ECONOMIE
Spin Off Curaçao: De droom om terug te keren 10

INTERVIEW
De kracht van Bonaire 14

Oktober bloeddonormaand:

'Bloed kan niet worden gemaakt!'

Mensen hebben vanwege de meest uiteenlopende redenen bloedtransfusies nodig. Bij de één is een ernstig ongeluk met veel bloedverlies de reden, voor een ander kan het een complicatie zijn die zich voordoet tijdens een operatie en voor weer een ander kan het het gevolg zijn van een chronische ziekte. Ongeacht de oorzaak waarom een transfusie nodig is, één ding staat vast: het is dikwijls acuut.

Tekst: Judice Ledeboer Foto's: Mike Schepers en Ken Wong

Er moet dan ook voldoende bloed beschikbaar zijn om patiënten te kunnen helpen en hun leven te redden. De Bloedbank werd in 1940 opgericht. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd een methode ontdekt om bloed gedurende langere tijd buiten het lichaam vloeibaar (niet gestold) en goed te houden. Hierdoor werd het mogelijk om bloed in een ziekenhuis op voorraad te houden. Elk ziekenhuis richtte toen een eigen Bloedbank op, waarbij mensen uit de omgeving opgeroepen werden om bloed te komen geven. Vaak bestond zo'n Bloedbank alleen uit een kast met de spullen die nodig waren voor de donatie, een stoel, en een koelkast om het bloed in te bewaren. Tegenwoordig zijn Bloedbanken zelfstandig opererende organisaties met een eigen laboratorium, ook op Curaçao. Jaarlijks wordt de Bloedbank op verschillende punten ge-audit door een lokale, Amerikaanse en twee Nederlandse organisaties. Directeur van de Stichting Rode Kruis Bloedbank Curaçao is prof. dr. Ashley Duits en kwaliteitsmanager en actief lid van de Lionsclub is ing. Luigi Sillé. Hij is verantwoordelijk voor alles wat te maken heeft met het bewaken van de bloedproducten, service aan de donoren en contacten met instanties en hij zorgt er ook voor dat de vastgestelde protocollen nauwkeurig worden nageleefd. "Wij hebben hier de modernste, meest geavanceerde bloedbank in de regio", zegt hij trots.

Er rust een grote verantwoordelijkheid op de Bloedbank die ervoor moet zorgen dat op elk moment voldoende bloed en bloedproducten in voorraad zijn om aan de vraag te kunnen voldoen. De Curaçaose Bloedbank werkt nauw samen met de Bloedbank op Aruba en verleent ook diensten aan de ziekenhuizen op Bonaire en Sint Maarten en heeft dus een belangrijke functie in het bevoorraden van deze ziekenhuizen alsook in de kwaliteitscontrole van de processen en producten.

De Bloedbank kan deze verantwoordelijkheid alleen maar succesvol dragen met de hulp en ondersteuning van de bevolking. "Veel mensen weten niet wat de Bloedbank doet en dat is jammer", zegt Sillé. "Op Curaçao geeft ongeveer 2 procent van de bevolking bloed en dat is slechts een heel klein deel van de bevolking. Drieduizend donoren klinkt veel, maar het is toch aan de lage kant." De Bloedbank is daarom altijd bezig donoren te werven. Dankzij een initiatief van de serviceclub Lions worden er ieder jaar in oktober actief donoren geworven en dat al vijf jaar! De Bloedbank is daar heel blij mee, want het gaat over leven en dood. "Als de Bloedbank niet zou bestaan, zouden er minimaal vijf mensen meer per dag op Curaçao sterven", aldus Sillé. "Het verbruik van bloed is hoog. Men denkt vaak dat mensen bloed nodig hebben in verband met bijvoorbeeld auto-ongelukken of schietpartijen, maar bij operaties is dikwijls ook bloed nodig."

De Bloedbank draait voor 100 procent op vrijwillige bloeddonoren. Dit is hoe het volgens de internationale normen zou moeten, maar wereldwijd is de tendens dat de meeste bloedbanken nog maar voor slechts 40 procent vrijwillige donoren hebben. Sillé betreurt die ontwikkeling. "Het brengt meer risico met zich mee." Door de intensieve kwaliteitscontrole bij de Bloedbank op Curaçao is de kans op besmetting volgens hem uiterst gering.

Men zou de Bloedbank kunnen zien als een kleine farmaceutische fabriek van bloed en bloedproducten. Wanneer iemand bloed doneert, ondergaat het bloed een intensief proces waaruit drie belangrijke bloedproducten worden gewonnen: plasma, rode bloedcellen en trombocyten. Elk bloedproduct heeft een specifieke functie, toepassing en houdbaarheid. Het gedoneerde bloed wordt onder strikte normen en procedures gescreend op verschillende ziektes en andere indicatoren die indicatief zijn voor de ongeschiktheid van het bloed of de daarvan afgeleide producten voor transfusies. Indien een afwijking geconstateerd wordt en/of in geval van twijfel wordt het gedoneerde bloed onmiddellijk vernietigd om te voorkomen dat dit per abuis in de voorraad terecht komt en wordt de desbetreffende bloeddonor weer opgeroepen. Er wordt onder meer gescreend op: HIV, hepatitis B en C, HTLV en syfilis. Vanaf volgend jaar zal ook gescreend worden op het West Nile-virus en Parvo-virus B19.

Luigi Sillé.

Om bloeddonor te worden kan men zich aanmelden bij de Bloedbank. Hier moet men een formulier invullen waarop vragen staan met betrekking tot de gezondheid en levensstijl die van belang zijn om te kunnen bepalen of men als bloeddonor gekwalificeerd wordt. Indien dat het geval is, wordt een bloedmonster afgenomen dat een complete analyse en screening ondergaat. Indien uit deze screening blijkt dat de persoon voor het donorschap in aanmerking komt, dan wordt deze officieel in het donorenbestand opgenomen en binnen drie maanden opgeroepen om bloed te geven. Mannen kunnen elke drie maanden opgeroepen worden en vrouwen elke vier maanden. Iedere donor wordt door goed opgeleid personeel persoonlijk begeleid. Het geven van bloed neemt niet veel tijd in beslag, ongeveer 15 minuten. Twee donoren waren bereid hun persoonlijke ervaringen met de Ñapa te delen, Edgard Camelia en Claudia Chin-A-Lien. Bijzonder detail: Camelia heeft in zijn leven al 138 keer bloed gegeven en dat is een record (zie kaders).

Sillé: "Om meer donoren te krijgen ligt op dit moment de focus op het geven van informatie. Wat doet de Bloedbank? Waarom hebben we donoren nodig? Om levens te redden natuurlijk." Tegenwoordig heeft de Bloedbank zelfs een eigen Facebook-pagina waar de Bloedbank informatie 'post' en ook allemaal 'vrienden' heeft. Bloeddonor Claudia Chin-A-Lien opperde een tijdje geleden het idee om een Facebook-pagina te starten en het is nu al een succes. (http://www.facebook.com/StichtingRodeKruisBloedbankCuracao)

Sillé: "We mogen hopen dat we nooit met een tekort aan bloed te maken krijgen en daarom roep ik iedereen op om zich aan te melden als bloeddonor. Alvast bedankt dat jij tot die groep behoort."

Lions Walk for Blood Donors

Zondag 7 oktober om 6.30 uur
5 of 10 kilometer, start bij de bloedbank
T-shirts: Nafl. 10 incl. drinken onderweg, fruit bij aankomst.

Blood Donor Drive

5, 8 en 9 oktober van 7.30 – 16.00 uur
Plaats: Stichting Rode Kruis Bloedbank, Huize Batavia, Pater Euwensweg 36 (t/o SVB).
Tel. 461-8433

Bloed Bank Curaçao - in cijfers:

Aantal donoren rond de 3200
Aantal donoren per dag: tussen de 30 à 40
1 à 2 procent van de bevolking
Ongeveer 7000 transfusies per jaar
Een volwassene heeft 5 à 6 liter bloed
Een bloeddonor geeft een halve liter bloed per keer

Facebook Stichting Rode Kruis Bloedbank Curaçao:

While you're reading this, someone needs blood:
About 3 in 10 people entering a hospital needs blood.
Blood is always needed for treatment of accident victims, cancer patients, hemophiliacs and surgery patients.
Blood cannot be manufactured!
We need you!

Claudia Cin-A-Lien - Schepers

Claudia Chin-A-Lien - Schepers (41) is sinds twee jaar bloeddonor. Zij heeft een lichamelijke beperking, want ze is geboren zonder linker onderarm. "Ook zonder arm kan je bloed laten prikken", zegt ze.

Samen met een vriendin gaf ze zich op als bloeddonor en ze gaf nu zes keer bloed. "Als ik word opgeroepen denk ik 'ik mag weer'." Claudia kan veel, maar niet alles. Door bloed te geven kan ze iets doen voor de samenleving. "Mensen zijn altijd bezig met luxe, maar je kunt ook iets doen voor je medemens. Iedereen kan bloed geven. Jong, oud, arm, rijk en huidskleur doet er niet toe."

De stap om zich op te geven als bloeddonor nam Claudia toen ze besloot om haar leven te veranderen. Ze stopte met roken, ging sporten en 'gezonder' eten. Het geven van bloed was voor haar een logisch gevolg van de nieuwe aanpak van haar leven.

"We hebben elkaar allemaal nodig", zegt ze. "En zeg vooral dat iedereen zo ontzettend aardig is bij de Bloedbank. Je voelt je er echt thuis."

Edgard Camelia

Edgard A. Camelia is bijna 70 jaar. Bij de Bloedbank kent iedereen hem. Hij wordt als een 'oude bekende' door iedereen begroet. Vanaf 1963 is hij al bloeddonor en hij is niet van plan om ermee te stoppen, omdat het geven van bloed ook goed voor zijn eigen gezondheid is. Door het regelmatig geven van bloed heeft hij zelfs zijn eigen leven gered. Enige tijd geleden werd hij ernstig ziek en de situatie was zorgwekkend, maar hij knapte snel weer op. De artsen zeiden hem later dat dit zeker te maken had met het regelmatig geven van bloed, waardoor zijn lichaam nieuw bloed aanmaakt.

Lachend vertelt hij: "Eigenlijk heb ik er niet zelf voor gekozen. Ik zat in de opleiding voor politieagent en we maakten een excursie naar de Bloedbank. Daar zei de opleidingsinstructeur: 'er zijn hier zoveel sterke mannen die bloed kunnen geven. Ze worden allemaal bloeddonor. En zo werd ik bloeddonor", vertelt hij. "Ik dank God dat ik dit al zo lang doe. Mijn lichaam is als een horloge. Ik voel wanneer ik weer bloed moet geven. Ik word chagrijnig, alles verveelt me. Mijn vrouw zegt dan: 'het wordt weer tijd om bloed te geven'. Ze hoeven me nooit op te roepen, ik ga uit mezelf." Camelia is blij dat hij dit voor zijn medemensen kan doen.

Levens redden

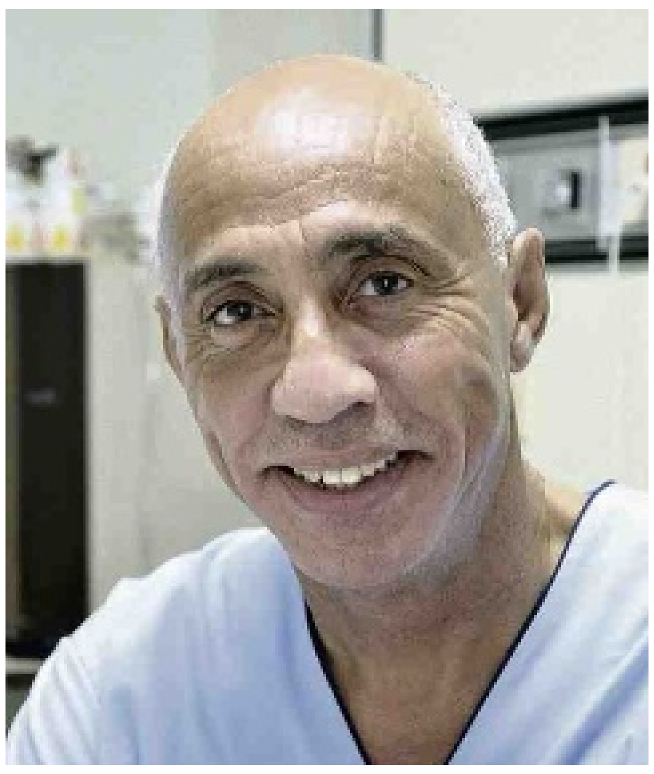

Bloeddonor en bloedontvanger Henry Barbara (59) dankt zijn leven aan het ontvangen van bloed, nadat er na een longoperatie ernstige inwendige bloedingen ontstonden.

Barbara is bloeddonor vanaf 2010. Tijdens de Lion's Blood Donor Drive 2010 kwamen leden van de Lions naar Aqualectra om nieuwe donoren te werven en Barbara, die in de distributie werkzaam is bij het bedrijf, twijfelde geen moment en gaf zich op als bloeddonor. "Ik wilde donor worden omdat ik met het geven van bloed levens kan redden", zegt hij.

Hij heeft een paar keer bloed gegeven, maar moest toen zelf plotseling een operatie ondergaan, waarbij hij bloed moest krijgen. Thans ligt Barbara weer in het ziekenhuis, maar hij wilde zijn verhaal toch kwijt aan de Ñapa. "Ik heb een nieuw leven gekregen. Daar ben ik heel blij mee. Ik heb mijn twee dochters gezegd, dat zij ook bloed moeten gaan geven en ik weet zeker dat ze dat gaan doen, want zonder bloed was ik er niet meer geweest."

ÑAPA 2012
Nr. 33

INHOUD

Blood Donor Drive 1
Spotlight 2
Historie: Asiento! (3) 3
Gezondheid 4
Oud worden en naar huis verlangen 5
Cultuur 6
Historie/Literatuur 7
Varia
Puzzels 8
Eten&Drinken 9
Spin Off Curaçao 10
Business
Columns 11
Business
Rubrieken 12
In bedrijf 13
De kracht van Bonaire 14

Colofon

BLADMANAGER
Karin Wooning
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper
Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
C.V.F.
Monique Casimiri
Verele Ghering
Hans de Haan
Fred de Haas
Margot Hack
Erik van Kampen
Lisette Keus
Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Peter Onvlee
Jack Schellekens
Mike Schepers
Stimul-IT
Otti Thomas
Marcel Truyens
Hans Vaders
William ten Veen
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong
Karin Wooning

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao

Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com

Adverteren?
Bel Marloes Tak
767-2000
advertentienapa@amigoe.com

Dance Curaçao:

‘De ratio uitgeschakeld’

Stacey Printz en Jorge Vazquez

De wind in je haren, je voeten op de grond, de armen omhoog. Je geeft je over aan de passie en adem die dansen heet. De wereld bestaat even niet meer, je raakt je zorgen kwijt, er bestaan slechts twee dingen: jij en jouw dans. In extase word je meegevoerd op de muziek, lichaam en geest worden één in de heldere kleuren van de beleving. Dans! Wie is overgeleverd aan deze verheffende ervaring in het hier en nu en toch ook weer elders, ervaart de prachtigste momenten.

Tekst: Marja Berk

Althans, dat is de mening van Rita Koeks en Nina Fischer. Twee dansfanaten en professionals in hart en nieren. “Dans is veel meer dan je zomaar bewegen of pasjes maken, het tilt je op en voert je mee naar een andere wereld”, zegt Fischer, die verhit binnenwervelt na een intensieve training. Sinds een jaar is de Duitse schoonheid verbonden aan Dans- en Balletschool Turning Point, de inmiddels welbekende dansschool in Saliña, waarvan oprichtster Rita Koeks is sinds 1999 de eigenaresse is.

Op enig moment vertrok Koeks met haar hoogste groep naar het Florida Dance Festival, waarna de groep apart werd ondergebracht in een stichting: ‘Stichting Dance Company Turning Point’. Het is deze stichting die van 7 tot en met 13 oktober voor een dansspektakel zal zorgen. Maar daarover later. Rita Koeks, zij is opgeleid aan de Rotterdamse Dansacademie met als afstudeerrichting docent klassieke en moderne dans. Na haar studie vertrok ze gedurende twee jaar naar Curaçao om les te geven aan balletschool Les Sylphides en werkte na terugkeer in Nederland voor het befaamde Scapino Ballet, studeerde aan de Grahamschool in New York en schreef diverse choreografieën. Eenmaal terug op Curaçao maakte ze haar droom waar: haar eigen dansschool in de West.

“Ik ben bijzonder blij met de komst van Nina. Ik werk alleen met professionals en zij is het schoolvoorbeeld van een bevlogen en professioneel danseres. Zij heeft haar hbo-diploma gehaald in pedagogiek klassiek, jazz en modern. Na haar opleiding ontwikkelde ze zich verder op dansgebied door het volgen van workshops in New York, Parijs en San Francisco. Tevens danste ze in Duitsland, Nederland, Shanghai en in San Francisco. Het laatste jaar was ze docent op een mbo in Nederland en tevens gastdocent in San Francisco en Shanghai.”

Laat Nina Fischer vertellen over dans en ze stijgt op. “Dansen is pure emotie, het schakelt de ratio uit”, zegt ze vurig. De samenwerking tussen Koeks en Fischer resulteerde in een bijzondere reeks workshops die, zoals eerder vermeld, in oktober worden gehouden. Het evenement heet kortweg ‘Dance Curaçao’. We willen er uiteraard meer van weten. Koeks: “Het idee ontstond al toen we naar het Florida Dance Festival gingen. Ik was laaiend enthousiast over dat festival en bedacht dat het geweldig zou zijn om hier ook zoiets te organiseren. Het was destijds zeer intensief, maar de dansers hebben in die tien dagen ook zo veel geleerd. Niet alleen in technisch opzicht van de docenten. De wisselwerking in de groep was groot, maar ook met andere buitenlandse studenten ontstond een band. Ik vond het jammer dat maar een beperkte groep kinderen dit mee kon maken. Zonde!”

De reden dat maar tien kinderen aan dit evenement konden deelnemen, had met geld te maken. “Het is erg duur om zoiets te organiseren, maar het liet me niet los.” Koeks ging in gesprek met KulturA. KulturA ondersteunt projecten die de culturele infrastructuur op de Nederlandse Cariben versterkt, en bewerkstelligt (internationale) culturele uitwisseling. Gelukkig voor Koeks reageerde KulturA enthousiast en ging over tot sponsoring van Dance Curaçao. Ook het Prins Bernhard Cultuur Fonds werd meegesleurd in het enthousiasme en besloot een flinke duit in het zakje te doen. “Daar ben ik superblij mee, het valt anders niet te betalen.”

De dansweek is bedoeld om getalenteerde dansers van 12 jaar en ouder van Curaçao, maar ook van de andere eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen en Suriname, te bereiken. Dansers krijgen zo de kans om nieuwe ervaringen op te doen, kennis uit te wisselen en zich verder te ontwikkelen. De eerste organisatorische stappen werden gezet en er werd keihard gewerkt om Dance Curaçao van de grond te tillen. “Dankzij Nina gaan we kennismaken met internationale professionele dansers, die tijdens deze workshops diverse dansstijlen zullen doceren.” Hoezo, dankzij Nina? Fischer lacht en verduidelijkt. “Jorge Vazquez, één van de docenten, is Puertoricaan en een goede vriend van mij. Hij danst in Amerika en Europa en is beroemd om zijn innovatieve jazz-choreografieën. Ik heb veel workshops bij hem gevolgd en hij creëert een heel bijzondere sfeer in de les. Van hem krijg je echt de hartstocht voor dansen mee. In San Francisco heb ik ook met Stacy Printz gewerkt. Zij voegt echt een persoonlijke noot toe in haar lessen. Respect voor elkaar, uiting van gevoel, maar ook discipline op een heel fijne manier. Daarmee bereikt ze een interactie en enorme passie voor de dans bij haar leerlingen.” De derde docente, Junadry Leocaria, geboren op Curaçao, heeft in Nederland haar professionele danscarrière opgebouwd en toert momenteel over de hele wereld met de Urban Dance Company ISH. “Haar kennen we niet persoonlijk, maar volgens mij is het een enig mens. We kwamen in contact met haar door een meisje dat hier ook heeft gewerkt. Als je het enthousiasme van Leocaria in gedachten houdt, komt het helemaal goed met die workshops”, meent Rita Koeks. Fischer vult aan: “Ik vind het ook belangrijk dat onze leerlingen in contact komen met andere, buitenlandse docenten. Door hen kennis te laten maken met anderen, leren ze genieten van anderen. Zo zien ze dat elke professional zijn of haar eigen stijl heeft ontwikkeld en dat dansen niet slechts ingestudeerde pasjes zijn.“

Rita Koeks en Nina Fischer (Foto: Ken Wong)

De drie docenten zullen workshops en repertoirelessen verzorgen op intermediate en gevorderd niveau. Voor beginnende dansers is het niet geschikt”, verduidelijkt Koeks. “Je moet getalenteerd zijn en al wel kunnen dansen, maar het is erg spannend. De deelnemers komen in aanraking met een geheel nieuwe stijl. En vergis je niet, je wordt écht aan het werk gezet!” Goed, je moet dus al aardig kunnen dansen, maar hoe verhoudt zich dat tot de leeftijd? Koeks zegt: “Dance Curaçao is voor dansers vanaf 12 jaar.” Deelnemers kunnen in deze week kiezen voor 1, 2, 3 of 4 lessen per dag en elke les duurt anderhalf uur. Behoorlijk intensief dus. Het aardige is dat je uit verschillende dansstijlen kunt kiezen. Hiphop, jazz en moderne dans staan op het programma. Bij inschrijving kan je dus een keuze maken uit de stijl die je het meest aanspreekt.

Fischer: “Je kunt trouwens niet de ene dag hiphop gaan doen en de andere dag jazz. Je maakt een keuze voor de hele week en dan krijg je les van je vaste gastdocent. Er zijn overigens diverse keuzes, hoor. Als je ongeveer twee jaar danservaring hebt, is het raadzaam voor de intermediate class te kiezen. Ben je al verder, met vier jaar ervaring bijvoorbeeld, dan zijn de advanced lessen een hele uitdaging. Voor alle lessen geldt een maximumleeftijd van 17 jaar. Het wordt heel bijzonder. Je kunt je helemaal uitleven in deze week. Je eet, je danst en dat is het. De wereld om je heen vervaagt. En dat allemaal met andere mensen met maar één doel voor ogen. Dat schept ook een enorme band. Geweldig!”

Onnodig te vermelden dat beide danseressen er enorm veel zin in hebben.

Koeks wil nog iets kwijt. “Wat ik nog graag zou willen is dat de dansscholen op Curaçao meer konden samenwerken met elkaar. Met elkaar bezig zijn, samen leuke dingen organiseren is fijn. Jammer dat dat niet wat vaker gebeurt maar ik merk aan mijn collega’s dat zij er niet afkerig tegenover staan.” Mogelijkheden voor de toekomst dus.

Het eindresultaat van deze interessante dansweek zal op zaterdag 13 oktober in La Tentashon te zien zijn. Deze presentatie staat open voor publiek.

Meer weten? Aanmelden? Mail dan naar dancecuracao@gmail.com, bel naar 465-0331/562-9920 of ga naar de Facebook pagina voor de dagelijkse nieuwtjes: www.facebook.com/dancecuracao.

Junadry Locaria

Foto van de week

‘Deze jonge chuchubi trof ik aan in een postbus bij ons voor de deur’, schrijft Hans Hoogenbos. ‘Eigenlijk verwacht je daar toch een postduif of een kleine postbode’, vervolgt de inzender van deze foto. Om zich vervolgens af te vragen ‘of het nu lekker zit met je pluizige buik op die wabitakken’. Zo te zien heeft het beestje er geen enkele moeite mee.

Heeft u een leuke foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

Energie

Monique Casimiri

Heel Nederland zakt als een mislukte souflé in elkaar. Ik bruis van de energie. Het warme weer doet me goed. Er wordt gesproken over een hittegolf, maar dat wordt meteen ontkracht door de weermannen. Pas als het weer vijf dagen achtereen tropische temperaturen geeft mag men spreken van een hittegolf. En dit zijn pas twee dagen.
Ik verdeel mijn energie goed. In de ochtend en laat op de middag ben ik fysiek actief. In de uren er tussenin doe ik achterstallig administratiewerk. Aan het einde van de dag heb ik veel werk verzet.
Velen anderen in mijn omgeving daarentegen liggen het grootste deel van de dag op de bank. Het is binnen immers koeler dan buiten. Het liefst nog een ventilator op zich gericht met een laptop op schoot, zoekend naar airco’s.
Bij het boodschappen doen hoor ik veel gesteun en gekreun. Dat begint al op de parkeerplaats. ‘Pff, wat een hitte, dat is niet gezond voor een mens.’ Snel een karretje halen en naar binnen. Daar is het koeler.
Het is rustig binnen. Ik denk dat de meeste mensen toch kiezen voor het zwembad in de tuin en de boodschappen op een ander moment doen. De mensen die binnen zijn genieten van de koelte van de vriesvakken. Ze blijven er langer staan dan gebruikelijk. En laden meer ijsjes in dan de bedoeling was.
Maar het geklaag en gesteun is nog niet over. Behalve dat het te warm is buiten, is het binnen bijna te koud.
‘Moeten die vriezers nou zo koud staan? Ik bevries bijna in mijn korte broek.’ Of deze... ‘Ik snap niet dat ze geen nationale vrije dag geven met deze hitte. Daar kan je toch niet in werken?’
Ik houd mijn mond en denk er het mijne van. Tuurlijk kan je werken in deze warmte. Er zijn miljoenen mensen die nooit anders doen. Wat zijn we in Nederland dan eigenlijk een verwend volkje. Het is nooit goed. Het is te warm, te koud, te nat, te droog.
Als ik mensen zo hoor klagen, ga ik juist nog meer mijn best doen om dat vooral niet te doen. ‘Ja, het is warm, lekker hé, over een paar maanden is het weer heel koud’, zeg ik dan. Meestal is dat wel voldoende om de ander even de mond te snoeren.
Ondertussen ga ik door met al mijn bezigheden. Ik krijg energie van de warmte. Ik kan dat moeilijk uitleggen aan de mensen om mij heen. Je kan geen energie krijgen van die hitte, en toch is het zo. Ook op Curaçao heb ik dat. Waar mijn man het liefst met een boek in een hangmat ligt en de dag wegdut, wil ik het huis schilderen, de struiken in de tuin snoeien, vegen, harken en ga zo maar door.
Ik word wakker bij zoveel zon. Ik kom weer tot leven. Mijn tropenbloed begint te stromen en ik voel de positieve energie door mijn lijf gieren. Ik ga nog even door, morgen kan het weer afgelopen zijn. Voor ik het weet zit ik in die winterdip. Ajo positiviteit, welkom geklaag.

Opmaat naar een herdenking

Asiento! (3)

Als opmaat tot de grote herdenking in 2013 van het feit dat Nederland 150 jaar geleden de slavernij in zijn koloniën heeft ‘afgeschaft’, neemt onze medewerker Fred de Haas de lezers van Ñapa mee in een veelomvattend artikel over de slavernij van de klassieke oudheid tot heden. Er wordt ook aandacht besteed aan de interne Afrikaanse en de Arabische slavenhandel die zo mogelijk nog verwoestender was dan de Atlantische. Als een Phoenix die uit de as van de slavernij verrijst zien we tenslotte de geboorte van authentieke Creoolse culturen, waarin muziek en religie zo’n kenmerkende rol spelen.

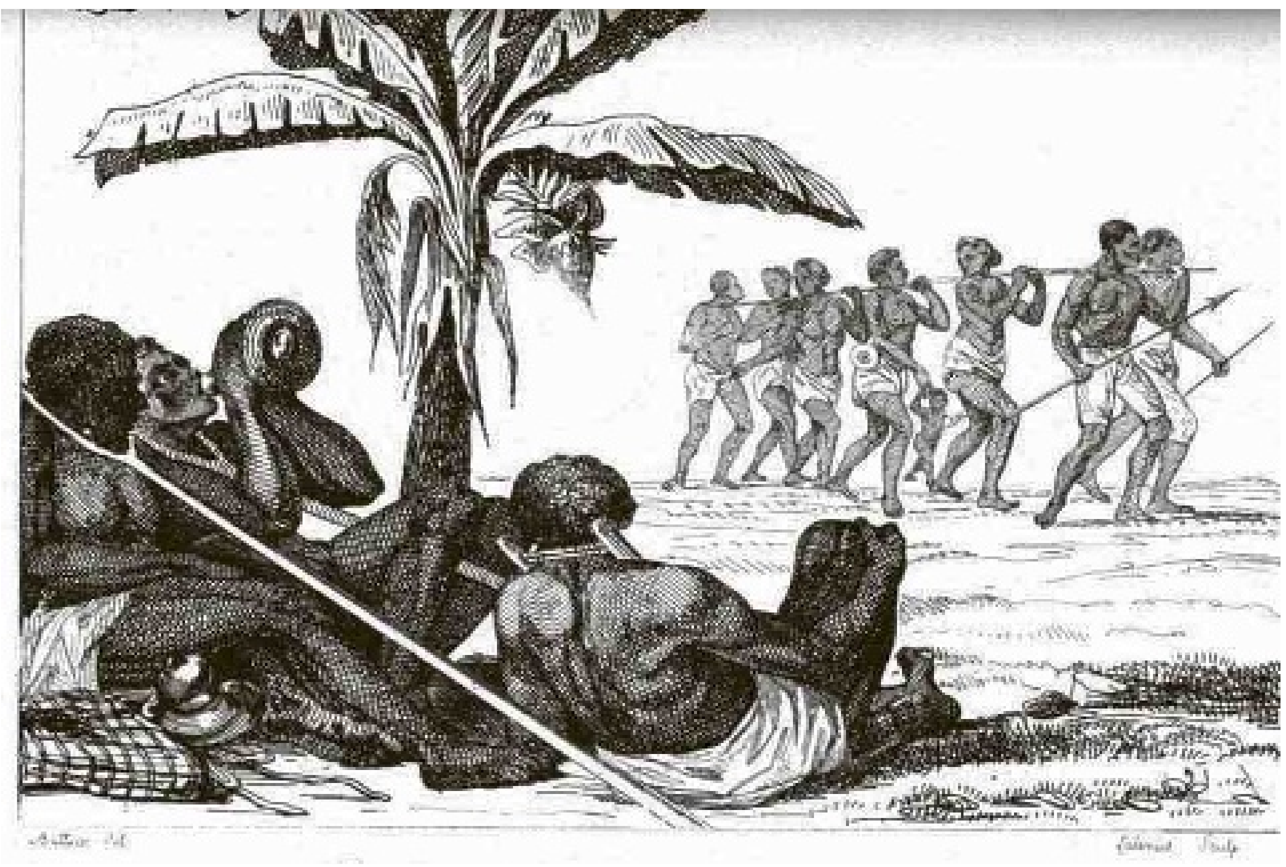

Tekst: Fred de Haas

Langzamerhand werd de westkust van Afrika door de Portugezen verkend: de Goudkust, de Niger-delta, de eilanden in de Golf van Guinee. Op 21 december 1471, de dag van de heilige Thomas, ontdekten ze een onbewoond eiland dat ze São Tomé noemden. Een ander eiland kreeg de naam Ano Bom (Goed Jaar) omdat het helemaal in het begin van januari werd ontdekt.
In 1494 werd er een soort ‘Jalta’-overeenkomst gesloten met Spanje, het zogenaamde verdrag van Tordesillas. In dit verdrag, opgesteld onder supervisie van paus Alexander VI, werd vastgesteld dat alles ten westen van een meridiaan die op 370 mijl ten westen van Kaapverdië lag aan Spanje kwam en het gebied ten oosten daarvan aan Portugal.
Door dat verdrag kregen de Portugezen het voor het zeggen in West-Afrika en later in Brazilië.

Toen kon de zoektocht naar de weg die naar India zou leiden eindelijk goed beginnen.

De reden dat men probeerde een andere weg naar Azië te vinden lag in het feit dat de Ottomaanse Turken aan het eind van de 14e eeuw tot in de Balkan waren doorgedrongen en de tot dan toe gebruikelijke handelswegen naar Azië onveilig maakten.
Gewaagdere tochten op zee werden in die tijd mogelijk door de uitvinding van nieuwe navigatie-instrumenten en de productie (1430) van een nieuw model Portugees schip, het karveel (Portugees: ‘caravela’). De Santa Maria van Columbus was een karveel van 39 meter lang, 8 meter breed en een diepgang van 3 meter.
Bartolomeu Diaz kon in 1488 een ‘pedrão’ (een stenen zuil met de wapens van Portugal) neerzetten op de uiterste zuidpunt van Afrika dat hij de naam gaf van ‘Cabo da Boa Esperança’, Kaap de Goede Hoop.
In 1498 bereikte Vasco da Gama en zijn Portugese bemanning het lang gezochte India.

De slaven van São Tomé
De enkele tientallen Portugezen die aanvankelijk het eiland São Tomé hadden gekoloniseerd en er, net als op Madeira, suikerriet verbouwden, merkten dat ze niet goed tegen het klimaat konden en besloten daarom Afrikaanse slaven te ‘importeren’. Het eiland veranderde in een soort landbouwmaatschappij die betrekkelijk onafhankelijk was van de Portugese Kroon. São Tomé werd ook een slavenopslagplaats en een plaats waar de slavenschepen die op weg waren naar de Amerika’s aanlegden om te ravitailleren.

Op verschillende plaatsen aan de Afrikaanse kust bouwden de Portugezen, met toestemming van de plaatselijke Afrikaanse potentaten, versterkte plaatsen zoals São Jorge da Mina (het Nederlandse ‘Elmina’) aan de kust van het huidige Ghana. Het centrum van de Afrikaanse handel (de handel in goud was belangrijk) verplaatste zich langzamerhand naar de Atlantische kust waar machtige Afrikaanse vorstendommen ontstonden. De Portugese historicus Magalhães Godinho (L’économie de l’Empire portugais aux XVe et XVIe siècles, Paris, 1969) heeft dit de ‘overwinning van de karveel op de karavaan’ genoemd. Die schepen konden natuurlijk veel meer en goedkoper goederen leveren aan de Afrikanen dan de karavaanhandel.

Slaven op het Iberisch schiereiland en in het Middellands Zeegebied
Zoals hierboven al terloops vermeld, was het fenomeen ‘slavenhandel’ niet vreemd voor de Spanjaarden en Portugezen die hiermee al kennis hadden gemaakt tijdens de Arabische overheersing. Zo kregen de katholieke Spanjaarden te maken met zwarte slaven na de herovering van Sevilla op de Arabieren in 1298.
In het Middellands Zeegebied werd druk handel gedreven in slaven door handelaren uit Genua, Venetië en Sicilië die hun slaven betrokken uit onder meer de Balkan, Zuid-Rusland, Syrië en Turkije. In de 15e eeuw werden er veel Afrikaanse slaven ingevoerd in Sardinië en Napels. Handelaren uit Catalonië brachten Afrikaanse slaven naar Catalonië en Zuid-Frankrijk. In Pisa en Genua waren er slavenmarkten waar Italiaanse kooplieden terecht konden.

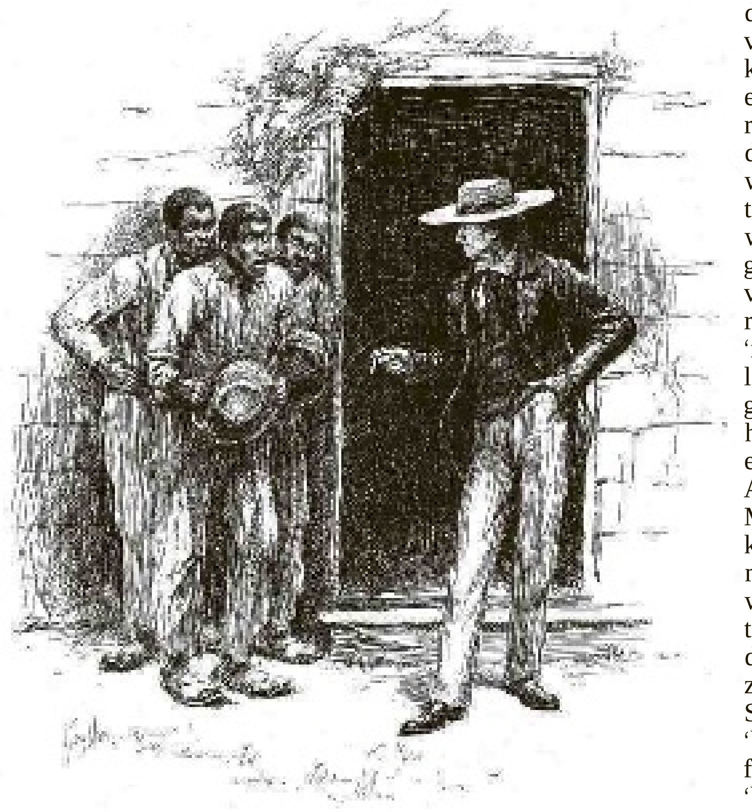

De interne Afrikaanse slavenhandel
De vroege slavenhandel maakte gebruik van Noord-Afrikaanse ‘makelaars’, maar omstreeks het midden van de 15e eeuw begonnen Portugese handelaars zonder gebruik te maken van tussenpersonen slaven te kopen en in Portugal te verhandelen. Ook hielden ze in het begin zelf razzia’s om mensen te vangen, maar al gauw vonden ze het gemakkelijker om slaven via ruilhandel te verwerven. Naarmate hun ontdekkingsreis langs de Afrikaanse kusten vorderde maakten de Portugezen kennis met de Afrikaanse heersers van Mali, Bénin, Ghana, Nigeria en Niger, die er al een efficiënt werkend slavensysteem op na hielden. Afrikaanse stamhoofden bezorgden de Portugezen slaven in ruil voor Europese goederen, kruit en geweren.
In de 19e eeuw veroverde de Fon-koning van Abomey (Bénin/Dahomey) het vorstendom Ketu en verkocht de bevolking als slaven aan Europese handelaars.
Deze slaven kwamen in Cuba en Brazilië terecht waar ze hun ceremoniële Yoruba-tradities voortzetten. Toen de Afro-Braziliaanse ‘priesters’ in de 20e eeuw naar Bénin in Afrika gingen om te kijken of hun Afro-Braziliaanse godsdienst (de Candomblé-cultus die in Salvador da Bahía wordt uitgevoerd) nog wel authentiek was, merkten ze dat deze daar inmiddels was verdwenen. De Afrikaanse onderzoekers in Bénin waren echter reuze geïnteresseerd in die Afro-Braziliaanse godsdienst. Ze konden nu immers een direct kijkje nemen in hun vroegere tradities (zie Nina S. de Friedemann, ‘Africa y América, Caminos de encuentro, Bogotá, 1993, p. 11) . Een wonderlijke speling van het lot!
Bovenstaand voorbeeld van het handelen van een Afrikaanse potentaat maakt duidelijk dat in moreel opzicht de Afrikaanse mentaliteit even laag was als de Europese. Zowel voor Afrikanen als voor Europeanen telde een mensenleven in die tijd absoluut niet.

Bozales
De interne Afrikaanse slavernij kan niet worden vergeleken met de Atlantische. De Afrikaanse slaven bleven tenslotte in hun eigen cultuur (hoewel de Afrikaanse stamhoofden er meestal voor zorgden dat ze de slaven buiten hun eigen grondgebied haalden), hun leefomstandigheden waren niet zo veel anders dan die van de armste vrije Afrikanen, ze konden beter met elkaar communiceren vanwege het feit dat er grote groepen waren die dezelfde taal spraken, ze werden meestal niet gescheiden van hun vrouwen en kinderen en er was geen ‘racisme’ zoals dat langzamerhand begon te ontstaan op het Iberisch schiereiland en in de Amerika’s.
Men begon de Afrikanen, als ze eenmaal buiten hun woongebied waren, te zien als vreemde, primitieve wezens en, omdat ze Spaans of Portugees ‘brabbelden’, als inferieur. Ze werden ‘bozales’ genoemd, een uitdrukking die zeer waarschijnlijk verband houdt met het woord ‘bozo’ dat het donshaar aanduidt van een man die nog een echte snor of baard moet krijgen. Een ‘bozal’ is dus een ‘nieuweling’, iemand die ‘vers’ uit Afrika kwam.
Zelf vonden de Spanjaarden en Portugezen dat ze, in tegenstelling tot de ‘brabbeltaal’ van die bozales een correcte ‘christelijke taal’ spraken. De Spaanse uitdrukking voor ‘duidelijke taal spreken’ is nog steeds ‘hablar en cristiano’! Hoewel de uitdrukking in het Portugees is verdwenen, bestaat hij nog wel in Azië. Daar vind je nog steeds een Portugees-Creoolse taal die - door zeer weinigen nog - wordt gesproken in Macau, het zogenaamde ‘Patuá kristão’. Dat ‘kristão’ (= christelijk) slaat duidelijk op het (correcte!) Portugees van vroeger.

Het Portugees als communicatiemiddel
Overigens werd Portugees een belangrijk communicatiemiddel in West-Afrika. Er zijn veel Portugese leenwoorden in het Kikongo en Kimbundu. Er waren Kongolezen die vloeiend Portugees spraken. Maar dat gold alleen voor de elite uit het machtige Koninkrijk Kongo waarmee de Portugezen in het begin hartelijke betrekkingen aanknoopten. Een van de Kongolese heersers voerde zelfs een jarenlange correspondentie met de Portugese koningen. Vanzelfsprekend zorgden de Kongolese bestuurders ook voor slaven. De rijke kinderen uit de Kongo gingen studeren in Portugal (waar dus zowel vrijen als slaven rondliepen).
De meeste Afrikanen spraken echter een soort bastaard-Portugees dat aan de oorsprong heeft gestaan van verschillende volwaardige Creools-Portugese talen als het Kaapverdisch en de Creoolse talen van Guinee-Bissau en São Tomé. Ook het Papiaments is hiermee verwant.

Macht van de Portugezen
Het eiland Arguim voor de kust van Marokko werd het eerste slavendepot. Karavanen voerden slaven van Senegambia naar Arguim en vandaar ging het naar Portugal. Omstreeks het midden van de 15e eeuw werden er meer dan 1000 slaven per jaar aangevoerd in Arguim. Later verschoof de handel meer naar het zuiden, naar Bénin (Dahomey), Kongo en Angola. In 1576 stichtte Paolo Dias de Novaes met toestemming van de koning van Ndongo (een vorstendom ten zuiden van Kongo) de kolonie Ngola. ‘Ngola’ was de titel van de koning (de naam ‘Angola’ is daarvan afgeleid). Luanda (1576) en Benguela (1617) werden belangrijke centra van slavenhandel.
Omdat de Portugezen zich in de slavenhandel begaven werden zij concurrenten van de koning van Ndongo. Deze liet op een gegeven moment uit woede hierover de Portugezen die aan zijn hof verbleven allemaal vermoorden en dat betekende het begin van een lange oorlog die pas in 1671 was afgelopen.
De macht van het Koninkrijk Kongo en het Koninkrijk Ndongo werd langzaam door de Portugezen gebroken.

De Portugezen waren jarenlang de monopoliehouders van de slavenhandel. Aan het eind van de 17e eeuw begon hun macht te tanen en werd het nieuwe gezag gevestigd door Hollanders, Fransen en Britten.

De West-Indische Compagnie (WIC)
In 1621 werd de West-Indische Compagnie opgericht die agressief optrad tegen de Portugezen en zelfs een tijdlang Fort Elmina bezette (1637) en een deel van noordoost-Brazilië (1630) waar de Nederlandse prins Maurits de scepter zou gaan zwaaien. Ook Luanda en Benguela werden ingenomen (1641). Op het hoogtepunt van hun macht controleerden de Hollanders de slavenhandel van Kaapverdië tot Angola en beheersten de belangrijkste Afrikaanse handelsposten. Maar in 1648 moesten zij hun macht weer prijsgeven. Ze verplaatsten toen hun handel naar Annobon en naar verschillende andere plaatsen langs de Afrikaanse kust.

Het Asiento de negros
Wie op Curaçao de Rijkseenheidsboulevard afrijdt in de richting van Punda komt vanzelf aan de rechterkant langs de plaats waar in vroeger eeuwen het slavendepot van de West-Indische Compagnie was gevestigd.
Peter Stuyvesant mag dan inmiddels van zijn sokkel zijn getrokken maar de naam ‘Asiento’ bestaat nog steeds en wordt vaak genoemd zonder dat men zich ervan bewust is dat deze symbool staat voor een van de zwartste bladzijden uit de geschiedenis van het eiland.

‘Asiento’ is op zich een onschuldig woord dat is afgeleid van het Spaanse werkwoord ‘asentar’ dat, naast andere betekenissen, zoveel kan betekenen als ‘een particuliere onderneming aanwijzen om een bepaalde dienstverlening te verrichten’ (María Moliner, Diccionario de uso del español, Editorial Gredos, 1973).
Die opdracht kwam, binnen het kader van wat we hier bespreken, van de Spaanse overheid, die een handelsfirma toestemming verleende om een bepaald aantal slaven per jaar te leveren voor de Spaanse kolonies. Iemand of de instelling die dat deed was een ‘asentista’. De overeenkomst heette ‘asiento’, een woord dat ook ‘plaats’ kon betekenen. In dit geval dus de plaats waar de slaven in depot werden gehouden.

Jarenlang hadden de Portugezen zo’n ‘asiento’-overeenkomst in handen gehad. Van 1580 tot 1640 waren de Portugezen de belangrijkste monopoliehouders van de slavenhandel totdat ook anderen de kans schoon zagen om een overeenkomst met de Spaanse Kroon af te sluiten.

De Hollanders, die het strategisch gelegen eiland Curaçao dat ze op de Spanjaarden hadden ‘veroverd’ (er zaten op Curaçao in die tijd maar anderhalve man en een paardenkop, dus zoveel viel er niet te veroveren) als distributiecentrum zouden gebruiken voor het hele Caribische gebied, sloten in 1662 een overeenkomst met de Spaanse Kroon waardoor zij voor een tijdje het alleenrecht verwierven om de Spaanse kolonies van slaven te voorzien.

Zo’n asiento regelde tot in detail de rechten en plichten van de contractanten. Zo bleef, bijvoorbeeld, de WIC na aankomst van een slavenschip gedurende 38 dagen verantwoordelijk voor de aangevoerde slaven. Als er verschil van mening was tussen de Compagnie en de Spaanse handelaar dan werd dit geschil behandeld door een daartoe aangestelde rechtbank in Amsterdam. Het was overigens de bedoeling dat er alleen slaven werden verkocht aan Spaanse handelaars, maar daar werd flink de hand mee gelicht.

In 1675 werd de overeenkomst nog een keer verlengd, maar daarna kwamen de Fransen en de Engelsen. De Fransen waren vooral actief in het begin van de 18e eeuw en werden daarna afgelost door de Engelsen die al sinds het midden van de 16e eeuw op beperkte schaal slavenhandel hadden bedreven en ook veel slaven naar Montevideo en Buenos Aires brachten.
De Hollanders namen toen hun toevlucht tot de ‘illegale’ slavenhandel en bleven vanuit Curaçao slaven leveren aan de Spaans-Amerikaanse kolonies. Tot het einde van de 17e eeuw haalden zij driekwart van de Afrikanen uit Bénin (Dahomey) en een kwart uit Angola. Na 1720 kwam ongeveer 25 procent uit Nigeria, ongeveer 45 procent uit Ivoorkust (Côte d’Ivoire) en circa 30 procent uit Angola.

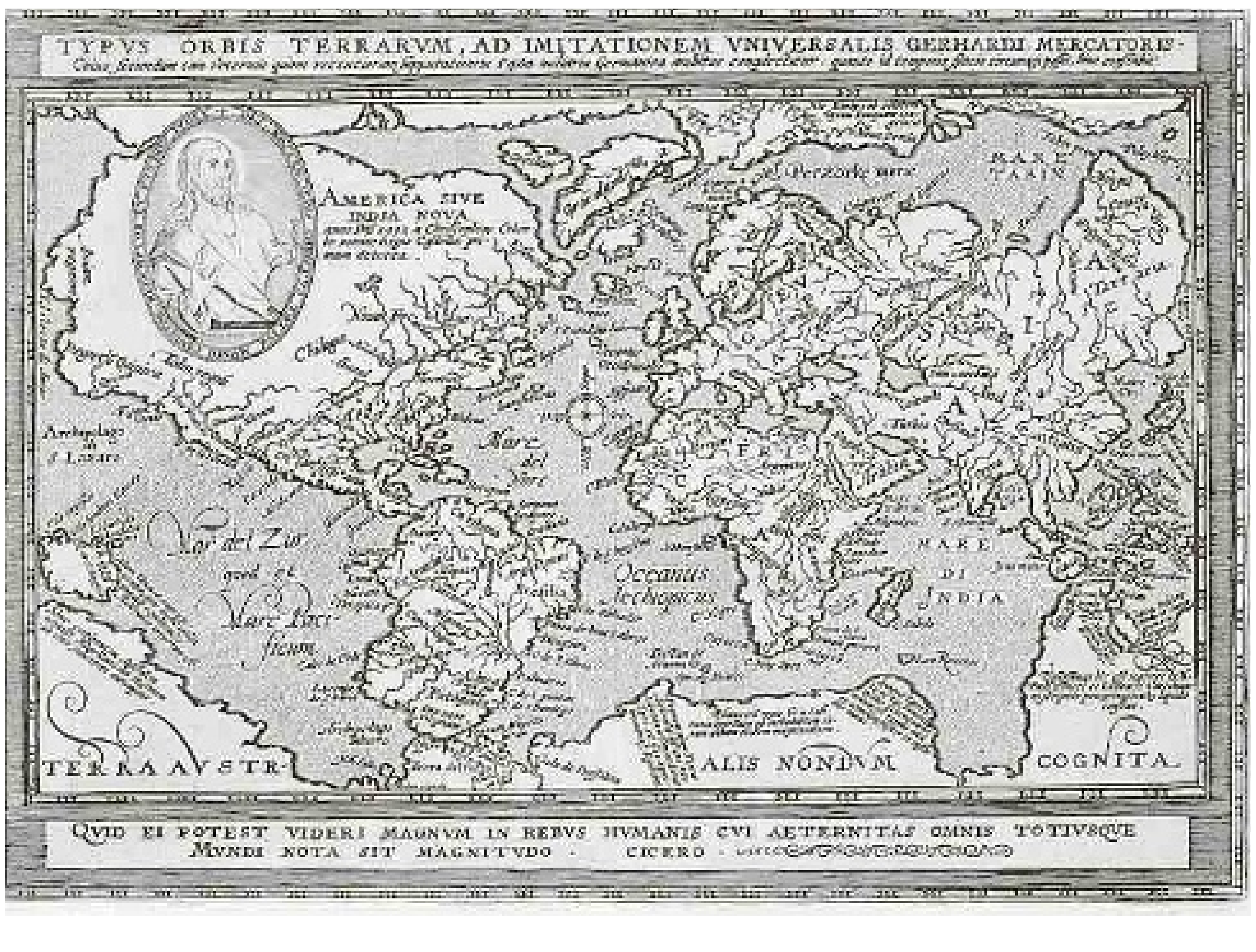

Medisch

Snel herkennen van een beroerte

Tekst: Hans de Haan

Het is op Curaçao hard nodig dat iedereen bij iemand anders snel een beroerte herkent. Dit kan levensreddend zijn en het ontstaan van invaliditeit sterk verminderen of zelfs voorkómen. U hoeft daarvoor geen dokter of verpleegkundige te zijn, want het zijn duidelijke, herkenbare symptomen die u alleen maar hoeft te weten. Vandaar dit artikel in de hoop dat bij veel mensen deze boodschap overkomt. Degene die een beroerte krijgt en door uw toedoen snel wordt behandeld met een goed resultaat, zal u de rest van zijn/haar leven onuitsprekelijk dankbaar zijn.

Wat is een beroerte?
Een beroerte - met de medische naam 'cerebro vasculair accident' (CVA) - heeft twee verschillende oorzaken. Er knapt een bloedvat in de hersenen (hersenbloeding) of er raakt een bloedvat verstopt door een bloedstolsel (herseninfarct). In beide gevallen ontstaat er een hersenbeschadiging waarbij het getroffen deel - al of niet blijvend - zijn functie verliest. De uiteindelijke gevolgen van een beroerte worden bepaald door de plaats en de grootte van de hersenbeschadiging. Bij ongeveer 80 procent van de mensen gaat het om een herseninfarct en bij circa 20 procent is sprake van een hersenbloeding.

Acute opvang
Als iemand een beroerte krijgt, is het van groot belang dat betrokkene zo snel mogelijk wordt vervoerd naar het St. Elisabeth Hospitaal (Sehos), omdat alleen dit ziekenhuis over de nodige faciliteiten beschikt. De belangrijkste behandeling bij een herseninfarct is namelijk het toedienen van een medicijn dat het stolsel in het bloedvat oplost. Deze ingreep wordt trombolyse genoemd. Hoe eerder deze behandeling begint, des te beter is het resultaat. Trombolyse moet in ieder geval binnen drie uur na het ontstaan van de verschijnselen worden uitgevoerd, anders heeft het geen zin meer. Eerst moet zekerheid worden verkregen over de aard van de beroerte: een bloeding of een verstopping, wat kan worden aangetoond met een CT-scan (computertomografie). Zodra vaststaat dat het om een stolsel gaat, zal door de (assistent-) neuroloog worden beslist - op grond van enkele criteria - of betrokkene inderdaad in aanmerking komt voor trombolyse. Het stolseloplossend middel wordt toegediend via een intraveneus infuus.

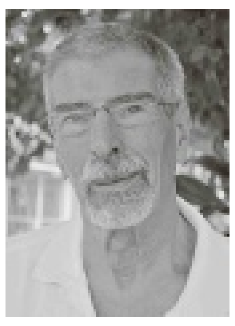

Hans de Haan is arts en wetenschapsjournalist. Hij is jarenlang actief geweest op Curaçao als medisch adviseur bij diverse instanties.

In geval van een hersenbloeding wordt eerst afgewacht hoe de verschijnselen zich verder ontwikkelen. In ruim de helft van de gevallen overlijdt het slachtoffer binnen enkele dagen, maar bij overleving vindt na enige tijd vaak functieherstel plaats door resorptie van het bloed.

Onderzoek
Door de afdeling Epidemiologie en Onderzoek van het ministerie van Gezondheid wordt - samen met de afdeling Neurologie van het Sehos - sinds 1 mei 2010 het aantal patiënten dat met een beroerte wordt opgenomen in het ziekenhuis geregistreerd. De voorlopige uitkomst hiervan is, dat bij ons per maand gemiddeld minstens 15 beroertes ontstaan. Dit komt neer op minimaal om de dag een nieuwe beroerte! Dat is erg veel.

De symptomen van een beroerte
Meestal komen de symptomen voor aan één kant van het lichaam. Als de beschadiging zich in de rechterhelft van de hersenen bevindt, zijn de symptomen aan de linker helft van het lichaam te zien en omgekeerd. Er zullen na een beroerte doorgaans niet alle mogelijke symptomen aanwezig zijn, want deze zijn afhankelijk van de plaats en de omvang van de hersenbeschadiging. De meest voorkomende symptomen zijn:

- verlamming (niet kunnen bewegen) of zwakte (parese) in arm of been aan één kant van het lichaam;
- scheve mond en niet goed kunnen praten, moeilijk slikken;
- slecht zicht of geen zicht van één of beide ogen;
- ernstige duizelingen en/of een dronken gevoel;
- ernstige hoofdpijn en braakneigingen;
- volledig bewusteloosheid of wel bij kennis met een verminderd bewustzijn;
- vermoeidheid.

FAST-test

- De internationaal aanvaarde test 'FAST' kan in principe door iedereen worden uitgevoerd om vast te stellen of iemand een beroerte heeft doorgemaakt.
- Face staat voor gezicht. Een slachtoffer met een beroerte kan aan één zijde een afhangend gezicht hebben. Dit afhangen komt door verlamming van de spieren. Je test dit door het slachtoffer te vragen om de tanden te laten zien of te glimlachen. Let hierbij op een afhangende mondhoek of een scheve mond.
- Arms staat voor armen. Vraag het slachtoffer de armen vooruit te steken en daarna de handpalmen naar boven te draaien. Let er nu op of een arm wegzakt of niet vloeiend draaien kan.
- Speech staat voor spraak. Vraag het slachtoffer, kennissen of familie of er veranderingen zijn in het spreken, bijvoorbeeld lallen als een dronkaard of niet op bepaalde woorden kunnen komen.
- Time staat voor tijd. Dit is de geschatte tijd dat de symptomen aanwezig zijn. Dit is van belang voor de professionele hulpverlening.

Extra test: vraag de persoon ook zijn/haar tong uit te steken, een beweging die na een beroerte meestal niet goed lukt.

Als het slachtoffer één of meerdere opdrachten van deze test niet goed kan uitvoeren, heeft hij waarschijnlijk een beroerte. Laat dan iemand direct de huisarts bellen en mocht deze niet bereikbaar zijn, rechtstreeks de ambulancedienst. Laat de persoon rusten en zich niet meer inspannen en installeer hem of haar in een comfortabele houding met ondersteuning aan de verlamde zijde.

TIA
Het komt ook voor dat iemand kortdurend de verschijnselen van een beroerte krijgt binnen een periode van enkele minuten tot ongeveer een half uur. Dit wordt een TIA genoemd (Transient Ischemic Attack). Een TIA moet als waarschuwing gezien worden voor een grote beroerte en vereist ook zo spoedig mogelijk onderzoek en behandeling.

Herken een beroerte *be FAST*

Met een eenvoudige test kunt u een beroerte herkennen: de **Face-Arm-Speech-Time test.** Als de persoon één of meer opdrachten niet kan uitvoeren, heeft hij/zij waarschijnlijk een beroerte. Let op de tijd en ... handel direct!

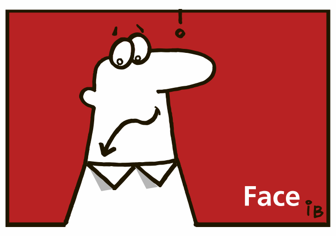

Face Vraag de persoon om te lachen of de tanden te laten zien. Let op of de mond scheef staat en een mondhoek naar beneden hangt.

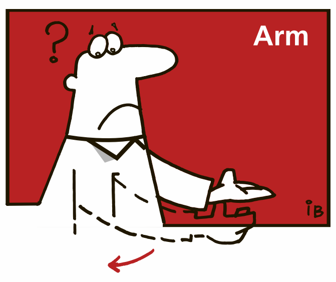

Arm Vraag de persoon om beide armen tegelijkertijd horizontaal naar voren te strekken en de binnenzijde van de handen naar boven te draaien. Let op of een arm wegzakt of rondzwalkt.

Speech Vraag aan de persoon of aan de familieleden of er veranderingen zijn in het spreken (onduidelijk spreken of niet meer uit de woorden kunnen komen).

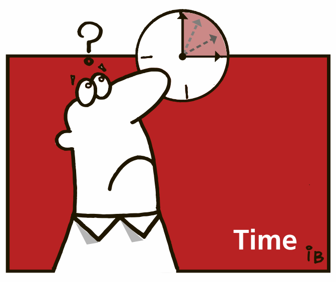

Time Stel vast hoe laat de klachten bij de persoon zijn begonnen. Dit is van belang voor de behandeling. Bel direct huisarts of 112.

HANDEL DIRECT want TIJDVERLIES = HERSENVERLIES

Bel huisarts of 912

Nederlandse Hartstichting
Redt levens

Beweging

Gezond ouder worden

Behalve gezonde voeding, voldoende drinken en voldoende slapen is een fysiek actief leven een van de vier determinanten van gezond ouder worden. Bewegen draagt bij aan gezondheid, functionaliteit, conditie en welzijn. Een tekort aan beweging maakt ziek en afhankelijk, vooral bij kwetsbare ouderen die door diverse factoren uit balans dreigen te raken of geraakt zijn.

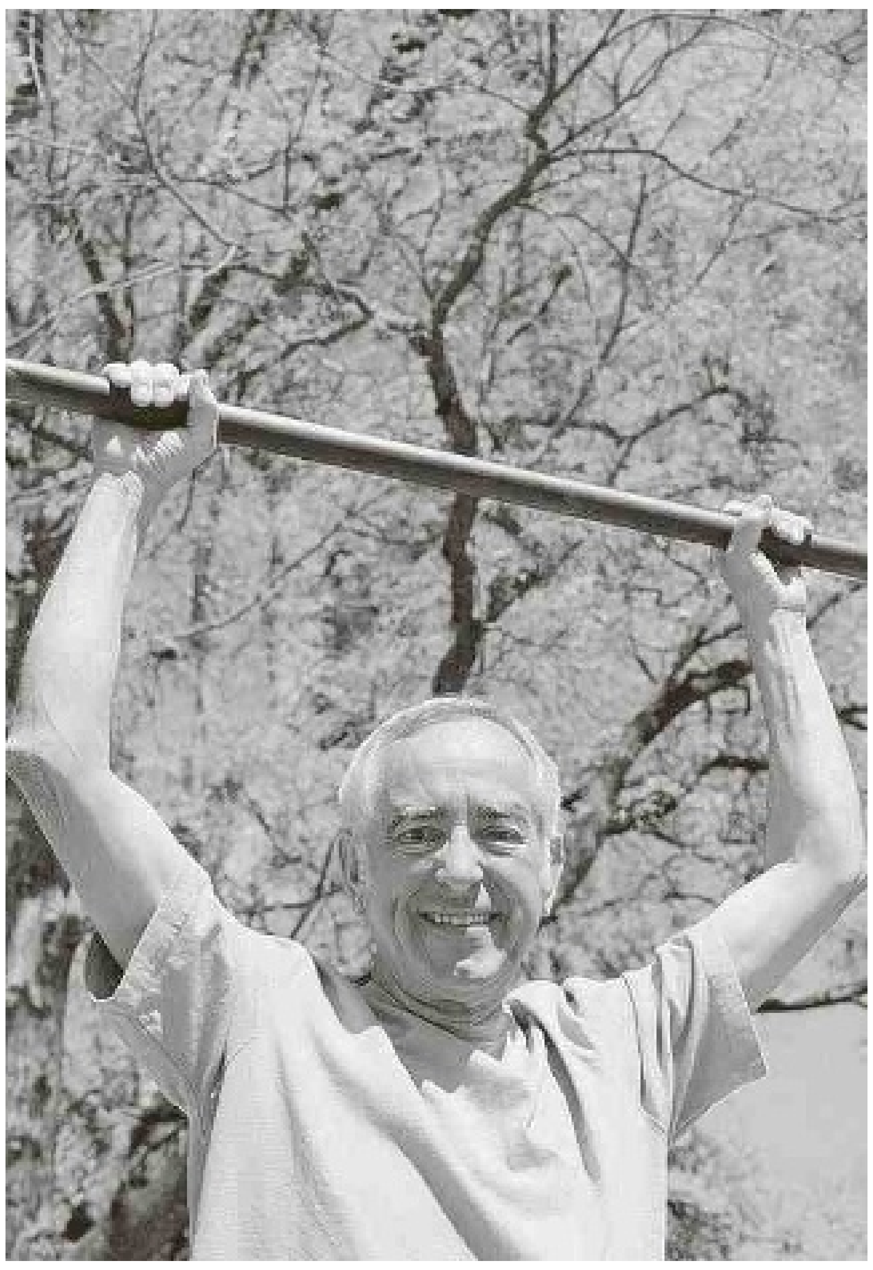

Tekst: CVF

Ouderen hebben heel veel voordelen als ze fysiek actief blijven dan wel worden. Veel ouderen zijn gezond, er is echter ook een groep met een beperkte conditie en functionaliteit door lichamelijke beperkingen, chronische aandoeningen en multi-morbiditeit. Een goed opgezet bewegingsprogramma, aangepast aan het individu, kan voor iedere groep de kwaliteit van het leven op een positieve wijze beïnvloeden. Het is wel van belang dat de startsituatie (de beginsituatie) goed wordt geëvalueerd, zodat het bewegprogramma afgestemd is op het individu.

Beweging dan wel fysieke activiteit helpt onder meer bij:
• Verbeteren van uw conditie waardoor het gemakkelijker wordt dingen te doen die u vroeger zo graag deed.
• Tegengaan van spierkrachtverlies.
• Verbeteren van de balans.
• Preventie van chronische ziekten zoals suikerziekte, hart- en vaataandoeningen, borst- en darmkanker en osteoporose. Danwel preventie van complicaties bij deze aandoeningen.
• Vermindert het gevoel van depressie, verbetert uw stemming.
• Plannen dan wel organiseren van sociale activiteiten.
• Verbeterde doorbloeding zorgt ervoor dat de kans op geheugenverlies vermindert.

Een goed bewegingsprogramma bestaat uit een aantal verschillende onderdelen die alle tot doel hebben uw lichaam zo gezond en fit mogelijk te houden.

De belangrijkste onderdelen zijn uithoudingsvermogen, kracht, balans en mobiliteit en flexibiliteit. Verder is het van belang om aandacht te besteden aan de coördinatie en aan lichaamshouding.

De vertaalslag tussen een bewegingsprogramma en fysieke activiteit blijft een belangrijk onderdeel. Als deelnemers aan een bewegingsprogramma merken dat activiteiten gedurende de dag hen minder moeite kosten, of dat ze minder klachten hebben gedurende deze activiteiten, dan is de keuze gemakkelijk gemaakt om te blijven deelnemen aan een bewegingsprogramma.

Een simpel voorbeeld hiervan is dat balanstraining samen met spierversterkende training ertoe bij kan dragen dat het traplopen gemakkelijker wordt. Hierdoor wordt de drempel lager om gelegenheden binnen te gaan waarbij traplopen noodzakelijk is.

De richtlijnnorm voor gezond bewegen bij 65-plussers of ouderen tussen de 50 en 65 jaar met chronische aandoeningen is als volgt:
• Een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit op tenminste vijf, maar bij voorkeur alle dagen van de week. Indien 30 minuten te lang is kan dit worden opgedeeld in 3 x 10 minuten.
Of:
Indien mogelijk 3 x per week 20 minuten intensieve lichamelijke activiteit.
• 8 à 10 spierversterkende oefeningen (grote spiergroepen), 10 à 15 herhalingen (4 seconden per herhaling), 2 tot 3 x per week.

Aangeraden wordt deze richtlijnen aan te vullen met evenwichtsoefeningen, flexibiliteits- en mobiliteitsoefeningen.

Ouder worden gaat samen met een verminderde spiermassa, verminderd gezichtsvermogen en gehoor. Dit zijn drie belangrijke fysieke aspecten die bijdragen aan evenwicht dan wel balans. Het is mede hierom van belang dat de spieren en de zintuigen in de spieren en pezen die informatie geven over spierlengte en -spanning goed getraind blijven om valpartijen zoveel mogelijk te voorkomen. Simpele spierversterkende oefeningen van de benen samen met evenwichtsoefeningen verbeteren uw balans.

De meeste personen op leeftijd hebben geen dusdanige gezondheidsklachten dat ze niet kunnen deelnemen aan een beweegprogramma. Het is van belang het programma rustig te beginnen en activiteiten te ondernemen waarbij u zich goed voelt en die u fysiek kunt uitvoeren.

Indien u twijfelt of bewegen goed is voor uw gezondheid, kunt u het beste een afspraak maken met uw huisarts.

Veel activiteiten zijn gemakkelijk te doen en kosteloos, dan wel erg laag in kosten. Gewoon beginnen met 10 minuten wandelen samen met proberen 10 x per dag omhoog te komen vanuit een stoel (zonder ergens aan vast te houden) is al een goede start.
De drempel om te beginnen ligt dus meestal niet in het niet kunnen of het te duur zijn.
Onbekendheid met bewegen dan wel angst voor (meer) fysieke problemen zijn veel vaker de reden waarom men niet begint met meer bewegen.

Bedenk dat u nooit te oud of te fragiel bent om aanpassingen te maken in uw dagelijkse routine.

De rubriek 'Beweging' verschijnt om de week in de Ñapa en wordt verzorgd door de Curaçaose Vereniging van Fysiotherapeuten. Meer informatie: www.fysiotherapiecuracao.com of email info@fysiotherapiecuracao.com.

Curaçaoënaars in Nederland:

‘Oud worden en naar huis verlangen’

Het proces van oud worden kan slopend zijn. Zeker als mensen gaan dementeren: vergeetachtigheid, desoriëntatie en teruggrijpen op de kindertijd. Juist vanwege dat laatste is het des te moeilijker als je in een ander land oud wordt dan waar je wortels liggen. Zo vergaat het sommige Curaçaoënaars die ooit naar Nederland zijn verhuisd. Maar in Rotterdam hebben ze daar oog voor. Een vernieuwend project waar zorg wordt geboden aan dementerende Antillianen in een vertrouwde Curaçaose omgeving.

Ruthmila Cicilia, Gideon Bakker en Gilda Leonora van het projectteam De Beukelaar.

Tekst: Mineke de Vries

Over een half jaar is het klaar: het innovatieve woonzorg-project De Beukelaar, waarin plaats is voor ruim dertig dementerende migranten, waaronder Curaçaoënaars en twintig Nederlanders. Het nieuwe gebouw komt in Rotterdam-Zuid, een wijk waar 22.000 van de 140.000 in Nederland gevestigde migranten wonen. Juist te midden van die groep wordt dit centrum gebouwd. Want er is één uitgangspunt: mensen moeten zich juist als ze ouder worden en juist als ze gaan dementeren thuis voelen. En met thuis wordt dan bedoeld het land waar je vandaan komt. Dat is de reden dat plaats wordt ingeruimd voor zes verschillende woongroepen: één voor Turken, één voor Marokkanen, één voor Surinamers / Hindoestanen, één voor Afro-Caribische mensen en nog twee voor Europese Nederlanders. De woongroepen hebben ieder een gezamenlijke woonkamer en gebedsruimte, maar hebben ook toegang tot elkaar. Verder is er binnen de woongroep - waar ieder zijn eigen slaap- en badkamer heeft - ruimte voor de specifieke cultuurgebonden zaken waar mensen zich vertrouwd mee voelen. Voor de Antilliaanse mensen betekent dat funchi eten, Papiamentu spreken, veel dansen en de bekende feesten uit de Cariben samen vieren.

Geborgenheid

De Caribische dagopvang is nu nog gevestigd in huize Simeon en Anna van zorgaanbieder Laurens in Rotterdam-Zuid. “Het is hier druk en lawaaiig, er wordt hard gepraat, er is muziek en er wordt gelachen. Het is alsof je op Curaçao op straat loopt. Mensen van andere afdelingen lopen binnen bij de Antillianen, want het is er altijd gezellig.” Dat zegt Gilda Leonora, lid van de projectgroep. Het twaalf verdiepingen hoge gebouw Simeon en Anna gaat op termijn tegen de vlakte en wordt vervangen door een zorgcentrum aan de Veldstraat - waarvan de bouw nog gestart moet worden - en door De Beukelaar, een eindje verderop. Het inzicht om de kwetsbare groep dementerende ouderen een plek te bieden die aansluit bij hun eigen cultuur, die geborgenheid biedt, bracht twee projecten en daarmee twee wensen samen. Die van Laurens, met een kleine veertig locaties de grootste zorgaanbieder in Rotterdam en omgeving (onder meer verpleeghuizen, thuiszorg, palliatieve zorg) en die van stichting Zorgcocon Kwido pa Anciano (Papiamentu voor: zorg voor ouderen). Gideon Bakker, vanuit Laurens projectleider van De Beukelaar: “Je ziet een toenemend aantal oudere migranten - die onbekend zijn met dementie - en tegelijk een toename van het aantal tweeverdieners, vandaar dat familie vaak met de handen in het haar zit wat te doen met de demente ouderen. De zorg is zwaar en daarbij komt dat dementie een taboe is in deze cultuur.” Ruthmila Cicilia van Zorgcocon: “Tijdens mijn opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening deed ik onderzoek naar de behoeftes van oudere mensen; er kwamen gegevens boven tafel over bejegening, het spreken van de moedertaal, eenzaamheid en ik concludeerde dat er niets is voor deze mensen. Ik zag schrijnende gevallen en besloot mijn eigen stichting op te zetten. We konden natuurlijk geen eigen grond kopen, maar kwamen in 2009 terecht bij Laurens met ons businessplan. In het zorgcentrum Simeon en Anna begonnen we de dagopvang Korona di Sabiduria (Kroon der Wijsheid) specifiek bedoeld voor ouderen met een Caribisiche achtergrond waarvan - tegen een kleine vergoeding - ook veel mensen van buiten het huis gebruikmaken. Het is een ontmoetingsplek voor mensen die anders geïsoleerd zouden zijn.”

In de Caribische dagopvang wordt heerlijk gedanst op de son montuno.

Ruthmila Cicilia - die tot 1988 op Curaçao woonde - groeide op in het hotel van haar ouders: hotel Caracas, nu het Maritiem Museum. Na de Marnix-mavo en diverse studies op sociaal, pedagogisch/psychologisch gebied koos ze voor een loopbaan in de zorg, waar ze zich inzet voor ouderen uit haar geboorteland.

Boze geest

Vorig jaar zomer werd gestart met de bouw, maar het idee lag er al langer. Het mooie van Laurens is dat het lef heeft om zoiets te doen. Veel zorgaanbieders benoemen dit soort concepten wel, maar hebben moeite het te implementeren, aldus Leonora. Bakker: “Je ziet in de Caribische cultuur dat mensen zich schamen om naar buiten te komen met dementie; het wordt verbloemd.” Cicilia vult aan: “Dementie wordt gezien als een straf van God of als een boze geest. Dat moet je beseffen als je voorlichting geeft over dit onderwerp. In die zin zijn we blij met het jaarlijkse congres over dementie georganiseerd door Kas Hugenholtz, maar ook bijvoorbeeld met de aandacht die schrijfster Diana Lebacs besteedt in een toneelstuk over dementie, waar hilariteit en triestheid samenkomen.” Bakker: “Behalve het taboe is het plichts- en schuldgevoel van de familie heel groot, maar ze weten vaak niet wat ze ermee aanmoeten. Het vergt veel om het thema bespreekbaar te maken. We willen de familie ontlasten, maar hebben deze tegelijk zo nodig, want zonder hen is er geen ‘thuis’. Vooral in deze culturen is het samenzijn zo belangrijk. De kern van onze visie is daarom naast de technisch/verpleegkundige zorg, juist het welzijn van de klant te optimaliseren.” Opvallend is dat mensen niet weglopen van de dagopvang, wat je juist bij dementerenden zo vaak ziet. Ze voelen zich kennelijk echt thuis, het is dan ook erg gezellig, ze zitten samen buiten tussen de kippetjes, net als op Curaçao. Bakker vertelt dat de locaties volgens Laurens een afspiegeling van de wijk moeten zijn en Rotterdam-Zuid is een multiculturele wijk. “Ik sta echt achter dit concept, kom zelf uit Amsterdam-Noord en ben als kind opgegroeid tussen verschillende culturen.”

Humor

Gilda Leonora kwam een jaar geleden in contact met Zorgcocon. Met haar 25-jarige ervaring in de ouderenzorg, waarvan de laatste vijftien jaar als zorgmanager bij onder meer Laurens, specialiseerde ze zich in dementerende ouderen. “Het is een interessante doelgroep, ook een leuke, dementerende mensen hebben vaak veel humor.” Zo vertelt ze dat ze werkzaam bij het Zonnehuis in Vlaardingen, zich tijdens een nachtdienst voorover boog naar een dementerende vrouw die direct stijf haar ogen sloot. Ze deed ze even open, sloot ze weer snel en zei tegen Leonora: “Kind, waarom heb je zo’n zwart hoofd? Ik dacht dat je ziek was, zo zwart als je bent.” Leonora - geboren op Aruba maar opgegroeid aan de voet van de Seru Pretu op Curaçao - deed de Wilheminaschool en begon in 1966 haar carrière in het Sint Clara ziekenhuis in Rotterdam. Sindsdien is ze verknocht aan deze stad. “Na 1980 werd Rotterdam pas dé stad voor Antillianen”, vertelt zij. “Daarvoor was het vooral Tilburg, Nijmegen, Groningen.” Na haar VUT verhuisde ze naar haar familie op Curaçao met de bedoeling daar te blijven, maar kwam in 2011 terug.

Woningen voor partners

Cicilia van Zorgcocon: “Wij waren al langer op zoek naar een plek waar kwetsbare groepen ouderen samen konden komen en zijn blij met dit project. We werken nauw samen als projectgroep en hebben inspraak over alles, tot aan de architectuur toe: zo letten we erop dat er zo wordt gebouwd dat er zoveel mogelijk zonlicht naar binnen komt. Daarnaast houden we ons zelfs bezig met decoratie, aankleding, het schilderen in tropische kleuren. Ook is het van belang dat er lekker Caribisch gekookt moet kunnen worden, omdat dat belangrijk is voor Curaçaoënaars.” Het project staat hoog in de steigers en in april 2013 wordt het met een groot feest geopend. Aan de overkant, een paar stappen verder, wordt een gebouw in dezelfde stijl opgetrokken: hier is plaats voor ouderen die zelfstandig kunnen wonen, maar professionele zorg kunnen ontvangen indien nodig. Bij toewijzing van de woningen wordt voorrang verleend aan partners van de bewoners van De Beukelaar, zodat partners zoveel mogelijk samen kunnen zijn. Leonora: “Ze zijn bij activiteiten en het eten altijd welkom. We zijn namelijk geen voorstanders van separatie.” Mensen komen veelal uit Rotterdam, maar ook uit andere delen van Nederland, zelfs uit Delfzijl schrijven mensen zich in en partners zijn bereid mee te verhuizen, wat bijzonder genoemd kan worden.

De Beukelaar wordt betaald uit de AWBZ en, hoe zwaarder de indicatie, hoe meer geld. Er zijn ook subsidies, bijvoorbeeld uit de deelgemeente Feyenoord. Wat daarnaast nog bijzonder is aan Laurens, is dat het kansarme jongeren opleidt om bijvoorbeeld in De Beukelaar zorg te verlenen: zo snijdt het mes aan twee kanten.

Niet wassen, maar poetsen

Het idee om dementerende migranten in hun thuisomgeving te plaatsen ontstond in Australië: geëmigreerde Nederlanders bleken als ze ouder werden weer Nederlands te gaan spreken. Daarop inspelend werden voor hen ‘elderly homes’ opgericht met boerenbonten gordijnen voor de ramen. Het bleek een succesvol concept, wat tevens voor de familie een zorg minder betekende: grootmoeder hoefde niet terug naar Nederland en bleef toch in haar eigen omgeving.

Het betekent wel dat vrijwilligers en personeel die de migranten begeleiden cultuursensitief moeten zijn. Leonora: “Veel van ons personeel maar in elk geval de vrijwilligers zijn bekend met Antilliaanse gebruiken en komen veelal uit dezelfde cultuur, uit Curaçao, maar ook van de Boven- en (andere) Benedenwindse eilanden, uit Santo Domingo of Haiti. Ze koken funchi, giambo en tutu, maken live muziek en benaderen de mensen in het Papiamentu. Als je gaat dementeren wordt de jeugd steeds belangrijker, je grijpt steeds meer terug. Mensen willen liedjes zingen van vroeger, gaan praten in hun eigen taal, ondanks dat ze al zo lang in Nederland wonen.” De taal wordt steeds minder bij vorderende dementie, uiteindelijk kom je uit bij een soort babytaal. Valt ook die weg, dan houd je alleen de lichaamstaal over. En om die te begrijpen heb je zeker ‘eigen’ mensen nodig. Leonora: “Maar ook de zorg zelf is anders. In Nederland worden mensen gewassen en aangekleed als handeling, maar bij ons is het een activiteit op zich. Mensen worden niet gewassen maar gepoetst! Er is tijd, geduld en specifieke aandacht van mensen uit de eigen cultuur voor verzorging met crèmes en lotions, voor opmaken, haren verzorgen en met grote precisie nagels lakken. Het gaat niet alleen om de pillen en poeders, maar het respect voor ouderen zit er vanuit de cultuur in en wordt op deze manier verwoord. Voor ons zijn persoonlijke hygiëne en eten zeer belangrijke items.”

Dansen door de gangen

Ondanks dat Cicilia van veel ouderen hoort dat ze graag in Nederland blijven vanwege de zorg (‘Als ik geopereerd moet worden ben ik liever hier’) kijkt Leonora daar anders tegenaan: “Juist voor mensen met lagere inkomens biedt Curaçao recht op alle zorg. Zit je onder de grens van 1500 gulden, dan betaal je eenmalig 250 gulden en heb je binnen een paar weken alle zorg die je nodig hebt. Ik heb dat bij mijn eigen moeder gezien.” Maar zover is het nog niet. Beide dames staan nu nog aan de kant van het zorggeven inzake de opvang van de dementerende Antillianen, nu nog in Simeon en Anna. En daar zitten wel dertig mensen op de gang en de sfeer zit er goed in. Een man is ondanks zijn dementie het dansen niet verleerd en op de muziek van thuis danst hij over de gangen. De anderen lachen, klappen en praten luidruchtig terwijl de geur van funchi om hen heen hangt.

In het nieuwe project De Beukelaar keren dementerende Curaçaoënaars terug naar hun roots.

STADS HERSTEL
WILLEMSTAD

1898

OP 6 SEPTEMBER 1898 WORDT WILHELMINA ALS EERSTE KONINGIN DER NEDERLANDEN GEHULDIGD.
IN DATZELFDE JAAR WORDT DE EERSTE STEEN GELEGD VAN ÚW MODERNE KANTOORPAND OP SCHARLOO.

SCHARLOOWEG 31
503 m^2 · ANG 46^{50} p/m^2 (ex. OB)

Scharlooweg 31 dwingt respect af met haar fluweelrode exterieur. Dit Stadsherstel-object biedt ruime kantoorfaciliteiten die aan alle moderne eisen kunnen worden aangepast. Het pand beschikt over eigen parkeerplaatsen en de majestueuze entree is een indrukwekkend onthaal van iedere bezoeker. Scharlooweg 31 is beschikbaar voor verhuur door een organisatie die gelooft in de kracht van historie. Ontdek meer over Scharlooweg 31 op: **www.stadsherstel.com** of neem vrijblijvend contact met ons op.

Stadsherstel · Werfstraat 6 · Scharloo Abou · +599 9 462 79 75 · info@stadsherstel.com

Inspiratie

Voorbij de beheersing van techniek

Het is vooral de bewondering van Carlos Blaaker voor de manier waarop de schilder de techniek beheerst en de symboliek van wat hij verbeeldt. Blaaker noemt hem dan ook niet zijn voorbeeld, maar wordt wel door hem geïnspireerd: Lucian Freud.

Tekst: Lisette Keus

Blaaker: "Ik liet een keer een werk van hem aan iemand zien en haar reactie was: 'Wat een afschuwelijke manier om een mens uit te beelden.' Dat is zo, maar hij kan wel schilderen. Hij beheerst de techniek en het beheersen van de techniek als kunstenaar - ook als schrijver, danser of welke andere discipline - is heel belangrijk. Hoe meer je die beheerst, hoe beter je een werk waarneembaar maakt voor de toeschouwer. Soms nog echter dan echt."

Talent of techniek

"Een kunstenaar werkt altijd verbeeldend. Een danser ook, en muzikanten; ze creëren beelden en scheppen verhalen. Het mooiste is als je de techniek zodanig beheerst dat je alle regels achterwege kunt laten, dan wordt het natuurlijk, bijna echt. Zoals Freud, hij gaat eigenlijk voorbij aan de beheersing van de techniek waardoor zijn werk verder gaat. Hij beheerst de techniek zodanig dat hij de regels aan zijn laars kan lappen, maar toch zet hij waanzinnige prospecties neer."

Carlos Blaaker

"Zoals Chinese kunstenaars met een paar streken de illusie van een appel of vlinder kunnen neerzetten. Als je de techniek zo goed beheerst, kun je facetten weglaten, de essentie zit dan in de vingers. Zover ben ik nog niet - helaas. Maar dat moet er ook inslijten met de jaren. Met het grijzer worden van de haren steeds minder regels toepassen. Zoals echte dichters slechts een paar woorden nodig hebben voor een heel verhaal. Natuurlijk is dit ook talent. Talent kan je heel ver helpen, maar als je jong bent snap je talent niet altijd. Je begrijpt niet waarom je de dingen neerzet die je neerzet. Waar talent ophoudt komen dan technische eisen. Zoals bij voetballers, sommigen zijn heel goed, maar ze zullen het niet maken in de hoofdklasse of bij Manchester United bijvoorbeeld. Ze hebben een gebrek aan talent om de techniek te beheersen. Of aan techniek om talent te beheersen."

Kleinzoon

Siegmund Freund zei ooit dat 100 procent waarheid niet bestaat, net zoals er ook geen 100 procent alcohol bestaat. Een citaat dat op de werken van zijn kleinzoon van toepassing is, want niets is wat het lijkt. Blaaker: "Lucian Freud schildert portretten, maar die gaan verder dan je denkt. Hij is de kleinzoon van Siegmund Freud, de vader van de zelfanalyse. En een aantal dingen hiervan komt terug in de schilderijen van Lucian Freud. Zoals de 'Interior in Paddington' uit 1951; de hand van de man in de regenjas is als vuist afgebeeld, wat symboliseert dat hij in zichzelf is gekeerd. De stekelige plant, buiten staat iemand op hem te wachten, het staat symbool voor iets. Of het tapijt ligt open, wat suggereert dat er iets onder het tapijt zit. Het zit ook vol met fallussymbolen. Maar vooral zijn latere werk heeft zeggingskracht. De symboliek, echt heel mooi."

Interior in Paddington, Lucian Freud, 1951.

Plato zei ooit: "De essentie van alle kunst is nabootsing: het uitbeelden van het menselijk leven." Andere kenners, critici en filosofen zijn weer juist van mening dat artiesten scheppers zijn: ze creëren, ze maken van niets iets. Hoe het ook zij, alle kunstenaars hebben inspiratiebronnen. In deze rubriek vragen we bekende Curaçaose artiesten en artiesten met een band met het eiland, naar hun inspiratiebronnen en dan in het bijzonder welk werk of welke andere artiest hen geïnspireerd en beïnvloed heeft.

Kunst

El Indjan

Het kunstwerk 'El Indjan' van Herman van Bergen toont een Indianenhoofd van doornen op een pilaar van bitumen, waarin met rode Curaçaose aarde (Tera Kórà) precolumbiaanse rotstekeningen zijn gegraveerd.

Van Bergen verwijst met het ontwerp én het materiaal naar de turbulente geschiedenis van Curaçao; de respectloze wijze waarop Europese ontdekkingsreizigers de oorspronkelijke bewoners van het eiland, de Indianen, hebben vermoord en vervangen door Afrikaanse slaven. Het hoofd, gebaseerd op de beroemde Indianen-rots op Curaçao, is gemaakt van de doornen van de Acacia Tortuosa ofwel de wabi: de struik waarmee de natuur zich sinds de ontdekking van Curaçao heeft gewapend tegen het kappen van bomen, de overbegrazing door geiten en de uitputting van het grondwater. De struik is overdadig aanwezig op het eiland en verschijnt ook nu nog halsstarrig op elk terrein dat van zijn begroeiing is ontdaan voor bebouwing.

"De illusie deze plant te kunnen uitroeien, verander ik in cultiveren", zegt Van Bergen. Ook de keuze voor bitumen is bewust. Deze dikke zwarte vloeistof die in pure vorm wordt opgepompt uit het diepste van de aarde maar ook als bestanddeel in ruwe aardolie aanwezig is, wordt al 7000 jaar door de mensheid gewaardeerd en gebruikt. Maar de afgelopen honderd jaar is de waardering voor de natuurlijk bronnen van de aarde verdwenen en wordt het achteloos gebruikt om de natuur te bedekken onder een dikke laag asfalt voor benzine-slurpende auto's. De recente olieramp in natuurgebied Jan Kock op Curaçao bewijst maar weer hoeveel schade de mensheid veroorzaakt door achteloosheid. Sinds de ontdekking van Curaçao is er blijkbaar weinig veranderd, aldus Van Bergen. Niet alleen is er nog steeds sprake van gebrek aan respect voor de natuur, maar ondanks het democratisch systeem ook van uitbuiting en machtswellust.

Maar zoals in al zijn werk vraagt Van Bergen ook aandacht voor de positieve kant van de mensheid; de drang om te creëren en de mogelijkheid om vrij te denken, onder meer gesymboliseerd door de vleugels van de roofvogel de warawara aan weerszijden van het hoofd. Het beeld wordt van binnen verlicht en schijnt door een matglazen plaat waarin de afbeelding van een witte bizon is aangebracht. De geboorte van een witte bizon, zoals onlangs in Wyoming, wordt door Indianen nog altijd gezien als een aankondiging van een nieuw tijdperk. Maar het is aan de kijker om zijn eigen toekomst te kiezen. Het hoofd van de Indiaan is gekanteld: hij kan vallen als een slachtoffer of herrijzen als overwinnaar. De mensheid beslist.

El Indjan, Herman van Bergen

ArtPrize is een unieke expositie die voor het vierde achtereenvolgende jaar gehouden wordt in Grand Rapids, Michigan. De expositie vindt plaats op tientallen verschillende locaties, zoals musea, galleries en beeldentuinen, die zelf een selectie maken uit de duizenden ingezonden kunstwerken. Bijzonder is dat de kunstwerken vervolgens niet alleen beoordeeld worden door een deskundige jury, maar in eerste instantie door het publiek. Van die mogelijkheid is sinds de eerste editie van ArtPrize in 2009 door meer dan een miljoen bezoekers gebruik gemaakt. El Indjan wordt met steun van het Prins Bernhard Cultuur Fonds en het CTB van 19 september tot 7 oktober tentoongesteld in de Fountain Street Church tijdens een expositie met als thema 'Art to change the World'.

Herman van Bergen (1953, Nijmegen) studeerde aan de Academie voor Beeldende Kunsten in Arnhem en aan de Universiteit van Nijmegen (culturele antropologie) en woont sinds 1989 op Curaçao waar hij werkt als multidisciplinair en onafhankelijk kunstenaar. In zijn werk kiest Van Bergen voor de schoonheid van het verval en de volmaaktheid van het gebrek. De confrontatie met pijn, geweld en falen gebruikt hij voor een onderzoek naar de mooie kanten van het leven. Van Bergen is bekend van zijn schilderijen voor de Curaçao Art Calender, die dit jaar voor de 21e keer wordt uitgegeven, maar vooral van de beelden en lampen die hij maakt van de doornen van de wabi. In 2003 werd zijn techniek genomineerd voor de Curaçaose innovatieprijs. Van Bergen beschouwt de doornen als het ideale materiaal om de gewelddadige kant van de samenleving mee uit te beelden.

Behalve schilderijen en beelden, maakt Van Bergen ook illustraties, zoals voor de dichtbundel Kate Moss in Mahaai van Hans Vaders (2011) en maakte hij in 2008 het Snèkbook over de zelfkant van de Curaçaose samenleving. Zijn werk is veelvuldig geëxposeerd in verschillende landen in de Caribische regio, waaronder Haïti, de Dominicaanse Republiek, Cuba en Venezuela, maar ook in de Verenigde Staten en in Nederland.

Meer informatie over ArtPrize staat op http://www.artprize.org. Alleen bezoekers kunnen hun stem uitbrengen op het beeld, dat de code 52272 heeft.

Culturele Agenda

KUNST & EXPOSITIES

Taboo
De expositie 'Taboo' is te zien in Landhuis Bloemhof tot en met zaterdag 13 oktober. Er is werk te zien van diverse Curaçaose en Arubaanse artiesten. Het streven is om lokale, internationale en privé-taboes bespreekbaar te maken en mensen in discussie met elkaar te brengen.
Voor meer informatie: tel. 737-5775 of e-mail info@bloemhof.an.
Landhuis Bloemhof
Sta. Rosaweg 6, naast Café Tap Maar In
Openingstijden: dinsdag tot en met zaterdag tussen 09.00 en 14.00 uur.

De vogels van Curaçao
Expositie aquarellen 'De vogels van Curaçao'. Al vele jaren komt schilderes Marianne van Veen op Curaçao. Gefascineerd door de natuur op het eiland is zij als autodidact begonnen met schilderen. Met name hebben de vogels op het eiland haar aandacht. Haar werken zijn te omschrijven als realistisch met veel aandacht voor details. Tot en met eind december exposeert zij haar aquarellen in restaurant E Lanternu, Fontijn 20 aan de Weg naar Soto. De expositie is, met uitzondering van dinsdag, dagelijks geopend van 10.00 tot 14.00 uur en van 17.00 tot 22.00 uur.

Fonz Heijdens
Bij Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort kunt u een foto-expositie bezichtigen van Fonz Heijdens. Ook is er werk te zien van Evelien Sipkes (theepotten), Annemiek Dicke (vuurtorens), Marlies Schoenmakers (keramiek) en Margo Nelissen (sieraden).

Bosi's en Brasa / Sunchi i Brasa
Bij Gallery Alma Blou is de expositie te zien van George Struikelblok getiteld Bosi's en Brasa / Sunchi i Brasa, met kunstwerken op linnen, linoleum, tasjes, kunstblokjes en briefkaarten per set van 6.

El Indjan
Het beeld El Indjan van Herman van Bergen wordt tot 7 oktober geëxposeerd bij een van de meest invloedrijke kunstevenementen van het moment: ArtPrize 2012 in de stad Grand Rapids in de Amerikaanse staat Michigan. Dit is een nieuwe mijlpaal in de carrière van Van Bergen en een unieke kans voor de kunstenaar om zijn visie uit te dragen. Maar ArtPrize brengt tegelijkertijd Curaçao en de Curaçaose kunst onder de aandacht van een miljoenenpubliek. Een confrontatie met de destructieve en met de creatieve kant van de mensheid, dat is de essentie van El Indjan, een ode aan de oorspronkelijke bewoner van Curaçao. (zie kader)

MUZIEK

Concert
Na een uitverkochte zaal en groot succes op Bonaire, nu ook op Curaçao onder auspiciën van de Curaçaosche Kunstkring: een concert van beroemde opera, aria's en traditionele Curaçaose liederen, gebracht door de geliefde Arubaanse sopraan Tica Giel, aan de piano begeleid door Wim Statius Muller op vrijdagavond 28 september om 20.15 uur in La Belle Alliance in het Avila Hotel. Toegangsprijs 40 gulden per persoon (kinderen 10 gulden).

Klassiek concert Jules Marchena
Op woensdag 26 september houdt Jules Marchena een klassiek concert op zijn mondharmonica. Hij begeleidt zichzelf op de kwarta (kleine Zuid-Amerikaanse gitaar). Hij speelt werken van Bach, Schubert, Beethoven en anderen. Dit is zijn derde (zijn tweede klassieke) concert.
Tijd: 19.30 uur
Plaats: Cultureel Centrum Curaçao te Emmastad

Cd Rudolf Palm
De Maduro Muziek Stichting op Curaçao heeft recent een cd uitgebracht met een 18-tal werken van de Curaçaose musicus en componist Rudolf Palm (1880-1950). Rudolf Palm is een kleinzoon van Jan Gerard Palm (1831-1906) en de vader van de Curaçaose componisten Albert Palm (1903-1958) en Edgar Palm (1905-1998). De composities worden op de cd vertolkt door de Curaçaose medicus-musicus-componist Robert Rojer.
De cd is nu op Curaçao te koop bij boekhandel Mensing's Caminada. In Nederland is de cd te bestellen via de website van de Palm Music Foundation. http://www.palmmusicfoundation.com/

NIEUW & OPMERKELIJK

Soroptimist Bazaar
Zaterdag 29 september organiseert Soroptimist International Club Curaçao van 10.00 tot 14.00 uur een bazaar bij Landhuis Bloemhof. Op de bazaar worden (veelal handgemaakte) art angels, kralenkettingen, kinderkleding, tassen, tweedehands boeken (ook actuele titels!), taart en versnaperingen aangeboden. Soroptimisten zijn vakvrouwen die zich inzetten voor de positieverbetering van vrouwen en kinderen. In november dit jaar bestaat Soroptimist International Club Curaçao 65 jaar. De bazaar maakt onderdeel uit van het fundraisingsproject voor de verschillende donaties aan lokale initiatieven bij de jubileumviering in november 2012. Entree is gratis, iedereen is van harte welkom, ook kinderen, waarvoor vermaak is georganiseerd in de vorm van een gratis workshop van Music Box (om 11.30 uur) en gratis schminken. Kom op tijd om zeker te zijn van een plaats!

DANS & THEATER

Luna Yen
La Tentashon is begonnen met de audities voor Luna Yen, het 'open podium' oftewel de talentenjacht voor jongeren. In de categorieën dans, zang, acteren, rap, breakdance, hiphop, spoken word en stand up comedy mogen 15 jongeren en/of groepen laten zien wat ze kunnen.
De tweede editie is op 8 oktober.
Entree: 15 gulden
Voor meer informatie: bel Teatro Luna Blou 462-2209 of mail naar latentashon@gmail.com

Trouw & Liefde
Vijf mannen vertellen over hun liefdesleven. Monologenvoorstelling van Gita Hacham, gebaseerd op waargebeurde verhalen. Alles wat u altijd wilde weten over mannen en hun visie op trouw en liefde.
Donderdag 27 september 20.00 uur
Vrijdag 28 september om 20.00 uur
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 27,50 gulden

Kata ku Ana a perde konvoi
Komedie van Anthony Jamanika. Twee bejaarde dames zorgen voor Cristel. Ze voeden haar op in beeld en gelijkenis, maar Cristel wil geen oude vrijster worden zoals Kata en Ana en verzet zich tegen hun streken.
Zaterdag 22 september om 21.00 uur
Zondag 23 september om 20.00 uur
Locatie: Teatro Luna Blou
Entree: 27,50 gulden

Gobiernu a kai?
Een moderne stand-up comedy van Boskwiri & Friends met Chokoy, Loloy, Dibo Doran, Boy, Robby Juliana en Boskwiri. Een voorstelling vol humor waarin verschillende politici en mensen uit de wereld van de media worden neergezet.
Zondag 22 september om 20.00 uur
Plaats: La Tentashon
Entree: 25 gulden

FILM

Documentaires in Maritiem Museum
Het Maritiem Museum gaat vanaf nu onder de titel 'Docu Donderdag' wekelijks weer documentaires vertonen.

27 september: Antarctica: een waar verhaal over de poolexpeditie van sir Ernest Shackleton. Het grootste overlevingsverhaal aller tijden.
27 september: Pirates, over de hedendaagse piraterij bij Somalië.
Entree: 10 gulden (of 25 gulden inclusief hapjes en drankje)
Reserveringen: 465-23 27 of 562-34 27

Filmhuis Openbare Bibliotheek
9 en 11 oktober: Tous les Soleils.
Plaats: Auditorium, Nationale Bibliotheek, Scharloo
Tijd: 19.00 uur

BOEKEN & LITERATUUR

The Portuguese Immigrant in Curaçao
Charles do Rego analyseerde het proces van immigratie, participatie en integratie in het kader van zowel de verzendende als de ontvangende landen. Inzicht op de uitkomst van de strijd om de eigen cultuur te behouden én om zich tegelijkertijd aan te passen en te gedijen in een nieuwe samenleving.
Het boek is verkrijgbaar in de lokale boekwinkels en bij Caribpublishing.

Vuurwerk in mijn hoofd
Het eerste boek voor kinderen (11/12 jaar) van Roland Colastica met de titel Vuurwerk in mijn hoofd (ISBN 978 90 258 5998 5 - 30 gulden) is uitgegeven bij Leopold en op Curaçao te verkrijgen bij Bruna en Mensing's Caminada. Roland Colastica, geboren op Curaçao (1960), was de jongste van negen broers en één zus. Zijn moeder was sopraan in het kerkkoor en zijn vader een gepassioneerd verteller van filosofische verhalen. Roland (Roj) groeide dus op met muziek, zang en 'storytelling'. Hij kwam er al jong achter dat ook hij niet zonder creatieve expressie kon.
De bekende kinderboekenschrijver Sjoerd Kuyper begeleidde Roland in het schrijversproces (www.rolandcolastica.com / www.leopold.nl).

Soliman Reys, De Veenboer, groot-admiraal & renegaat & zeerover
Nel Casimiri-Veenboer dook de geschiedenis in en schreef een boek over een van haar voorvaderen. Het boek is getiteld Soliman Reys, De Veenboer, groot-admiraal & renegaat & zeerover en voor 29,50 gulden verkrijgbaar bij Bruna en Mensing's Caminada.

Cultuurgids
Sinaya Wolfert komt dit jaar uit met de Curaçao Cultuurgids met agenda 2013 en vele verhalen en foto's en uitneembare prentbriefkaarten. De herdenking van 150 jaar afschaffing van de slavernij staat er centraal in. Niet alleen een agenda maar ook een algemene cultuurgids voor het eiland Curaçao. Er staan interviews en verhalen in met leerzame en leuke informatie en inzichten over de Curaçaose cultuur.
Agendadeel kan na gebruik worden verwijderd, waarna men de rest van het boekwerk overhoudt.

VARIA

Landhuis Groot Santa Martha
Iedere eerste zondag van de maand houdt Landhuis Groot Santa Martha een Open Dag. Er is een keuze uit verschillende soorten krioyomaaltijden, een buffet, lekkernijen en drankjes. Ook zijn er producten van de werkplaatsen te koop.
Tijd: 09.00 - 15.00 uur.
Toegang volwassenen: 2,50 gulden.
Kinderen: 1 gulden.
Voor meer informatie: telefoon 864-7287.

Ascencion
Iedere eerste zondag van de maand is er vanaf 10.00 uur Open Huis op landhuis Ascencion. De toegang is gratis. Om 11.00 uur is er een rondleiding om en door het landhuis.
Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert vrijwel iedere donderdag rondleidingen over de plantage en omgeving. Vanaf 08.30 uur bent u welkom. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave via tel: 864-1950, 518-7265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com.

NOTEERT U ALVAST

Workshop Bloemhof
'Jewelry Design with Silver Clay' met Margo Nelissen.
Datum: woensdagen 17 - 31 oktober
Tijd: 18.00 - 21.00 uur
Prijs: 225 gulden

'A breast or Two'
Expositie en kunstagenda over borstkanker. In oktober zal in de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort de expositie 'A breast or Two - Celebration of Life' te zien zijn en de uitgave van de unieke Art Desk Dairy 2013, een kunstagenda met teksten van Nicole Grimmelt-Pieternella en illustraties van Wilson García. Meer dan veertig kunstenaars, waaronder José Maria Capricorne, Tirzo Martha, Ria Houwen, Evelien Sipkes, Yubi Kirindongo, Ellen Spijkstra, Hortence Brouwn en sieradenontwerpster Rebecca Paz, hebben zich laten inspireren door de teksten van de door borstkanker getroffen Curaçaose Nicole.

Workshop Intuïtie, 'een zesde zintuig'
Datum: zaterdag 27 oktober, 3, 10 en 17 november
Tijd: 14.00 - 16.30 uur.
Aanmelden met persoonlijke gegevens en telefoonnummer: info@yogacentrumcuracao.com
Meer informatie: tel. 528-3029, yogacentrumcuracao.com, Kaminda Johan M. Statius van Eps 14
Prijs: 275 gulden ex ob

Kerstmarkt
Op zaterdag 1 december organiseert Landhuis Bloemhof haar 2e Kerstmarkt van 09.00 tot 14.00 uur. Zij nodigt dan ook mensen uit die hun handgemaakte artikelen voor een redelijke prijs willen verkopen tijdens de markt. Bloemhof is op zoek naar zelfgemaakte werken en producten zoals bijvoorbeeld kerstdecoraties, kleine schilderijen, kookboeken van lokale auteurs, pepperjelly, specerijen en kruidenmixen, bewerkt textiel, voorverpakte lekkernijen en hapjes, wijn, ponche crema en andere leuke artikelen die als cadeautje kunnen dienen. Prijzen voor tafels en tenten zijn tussen de 30 en 75 gulden. Als u, of iemand anders die u kent, geïnteresseerd is om te participeren, graag snel een e-mail sturen naar info@bloemhof.an of bellen naar 7375775. De ruimte is beperkt. Wie het eerste komt, het eerste maalt!

De Culturele Agenda verschijnt iedere zaterdag in de Ñapa. Stuurt u alle info s.v.p. naar: agenda.cultuur@gmail.com

Het Asiento Schiereiland in de begindagen van de olie-industrie, 1910 - 1915.

Onze havens door de jaren heen (1)

Curaçao heeft vijf natuurlijke havens en de belangrijkste daarvan is het Schottegat. Het Schottegat is een natuurlijke binnenbaai, die met de zee is verbonden door de St. Annabaai, een natuurlijk kanaal, 1.280 meter lang en op zijn smalst 90 meter, met een vaargeul waarvan de diepte variëert van 15 tot 24 meter.

Tekst: Jack Schellekens

Haven- en Loodswezen

Aan het eind van de 17e eeuw begon de haven van Willemstad zich te ontwikkelen tot een internationale zeehaven voor de handelsvaart. Hoewel de haven een betrekkelijke beschutting biedt, was het binnenzeilen met veel wind en stroom een hachelijke onderneming. Daarom werd reeds toen gebruik gemaakt van de diensten van loodsen, in Willemstad gevestigde ervaren schippers. Een loods was echter niet verplicht. Menigmaal strandde een schip dat zonder loods probeerde de haven binnen te varen.

Voor de veiligheid van de scheepvaart en de haven werd bepaald dat met ingang van 1 april 1882 schepen niet langer zonder loods aan boord de haven mochten binnenvaren. Op die datum werd de officiële loodsdienst in de Nederlandse Antillen geboren.

Voor het raffineren van Venezolaanse olie werd in 1915 aangevangen met de bouw van een raffinaderij op Curaçao. Hierdoor ontwikkelde zich een drukke tankervaart. Er werden meer loodsen en ander personeel in dienst genomen om het scheepvaartverkeer te kunnen verwerken.

'Bunkerstation'

Tussen 1914 en 1930 werd Willemstad een belangrijk kolenstation. De firma Maduro was verreweg de grootste leverancier. Het bezit van een waterleidingbedrijf en een ijsfabriek vergrootte de aantrekkelijkheid van Maduro als bunkerstation.

Na 1910 lopen steeds meer scheepsmotoren op olie in plaats van kolen. Curaçao speelde daar snel op in. Nergens in het Caribisch gebied ging olie bunkeren zo snel en goedkoop.

Maduro, de grootste kolenleverancier, richtte al in 1919 een bunkerplaats in voor stookolie. In 1927 en 1928 bouwt zij twee nieuwe bunkerstations.

Olie-industrie

Op 31 juli 1914 werd in het Meer van Maracaibo (Venezuela) olie ontdekt door de Caribbean Petroleum Company, de voorganger van de Compania Shell de Venezuela. De keuze voor de vestiging van een overlaadstation viel op Curaçao. Op 20 mei 1915 begon de Bataafsche Petroleum Maatschappij N.V. (BPM) haar activiteiten en besloot over te gaan tot de bouw van een raffinaderij die in mei 1918 in bedrijf werd gesteld.

Inmiddels had de BPM op 13 januari 1917 haar eigendommen overgedragen aan N.V. Curaçaosche Petroleum Maatschappij (CPM) die op haar beurt weer overging in de op 6 maart 1925 te Curaçao opgerichte N.V. Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij (CPIM). Deze is volledig in Curaçaose handen. Tussen 1924 en 1940 worden de oliehaven en het raffinaderijcomplex sterk vergroot en gemoderniseerd. De jaren 1930 - 1934 werden gekenmerkt door een diepe inzinking: eind 1931 was het aantal werknemers reeds gedaald tot 2648 na in 1930 gemiddeld 7887 te hebben bedragen. In 1938 bedroeg de aangevoerde hoeveelheid ruwe olie ruim 11 miljoen ton. Tijdens de Tweede Wereldoorlog kent de Curaçaose olie-industrie een grote bloei. Na 1945 worden de installaties steeds opnieuw verbeterd en uitgebreid. In maart 1959 werd de naam van CIPM gewijzigd in Shell Curaçao N.V. als onderdeel van de Koninklijke Shell Groep.

Na 1980 zakt de vraag naar olie in. Shell bezuinigt drastisch en in 1985 verkoopt de maatschappij de raffinaderij voor het symbolische bedrag van 1 gulden aan Curaçao. De sterke teruggang van de olie-industrie geeft de economie een zware klap. In datzelfde jaar wordt de olieraffinaderij door het Eilandgebied Curaçao verhuurd aan de in 1976 opgerichte Venezolaanse oliemaatschappij Petróleos de Venezuela S.A. (PdVSA).

Groei van de havens

Curaçao heeft vijf natuurlijke havens. De grootste daarvan is het Schottegat met de nodige infrastructuur, faciliteiten en dienstverlening voor alle havengerichte activiteiten. Rond het Schottegat liggen met name het grootste droogdok en dito olieraffinaderij van de regio, een Vrije Zone-gebied, een moderne containerterminal, werven voor de afhandeling van goederen die niet in containers komen, bunkerplaatsen en werven voor het aanleggen van toeristenschepen. Er zijn 16 aanlegplaatsen. Zes daarvan zijn voor toeristenschepen.

Containerschepen, vrachtschepen, (olie) tankers en schepen die voor reparatie en onderhoud komen, meren in het Schottegat aan waar speciale faciliteiten beschikbaar zijn. Ook schepen van de Koninklijke Nederlandse Marine hebben hun eigen aanlegplaats op de Marinebasis Parera aan het Schottegat. Alle soorten schepen van ieder formaat kunnen in of bij de haven afmeren. Schepen die niet onder de 55 meter hoge Julianabrug door kunnen, worden afgemeerd aan de Megapier, slechts 300 meter ten westen van de ingang van de haven.

Maduro opende in 1913 als eerste een aan stoomschepen aangepaste werf in het Schottegat: de Julianawerf. Het Schottegat zou uitgroeien tot het belangrijkste havengebied van Willemstad.

C.S.M.

In 1917 werd de Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij (C.S.M.) opgericht teneinde het olievervoer van het Meer van Maracaibo naar Curaçao te beheren. Aanvankelijk bestond de vloot van de C.S.M. slechts uit twee houten lichters en twee oude sleepboten. In 1921 kreeg de C.S.M. de beschikking over acht monitors (oorspronkelijk kanonneerboten) met eigen voortstuwing. In 1922 kwamen pas echte tankers in gebruik en sindsdien breidde de vloot zich gestadig uit: in 1929 19 schepen, in 1938 38 schepen en in 1950 44 schepen.

In 1926 begon de C.S.M. met het binnenslepen van het Koningin Wilhelminadok, een eigen dokbedrijf dat in 1929 werd uitgebreid met het drijvende Julianadok (tot 1946) en in 1943 met het gegraven Beatrixdok. Op 1 januari 1959 werd het hele dokbedrijf overgedragen aan de N.V. Curaçaose Dok Maatschappij (CDM) en waren de activiteiten van de CSM voornamelijk gericht op het gebied van scheepsagentuur. In de jaren zeventig vergroot de CDM haar capaciteit aanzienlijk door de bouw van het Antilliadok. Dit dok is geschikt voor zeer grote schepen tot 130.000 ton. De CDM beschikt behalve over diverse dokken ook over verschillende reparatiekades, dok- en kadekranen en modern ingerichte werkplaatsen.

Uiteindelijk heeft het diep uitbaggeren van de vaargeul voor het Meer van Maracaibo, waardoor grotere schepen konden in- en uitvaren, geleid tot de liquidatie van de tankervloot van de C.S.M.

Door de verslechterende toestand in de Curaçaose havens werden de activiteiten van het C.S.M.-agentschap in de loop van 1982 overgedragen aan Maduro & Sons.

Modernisering

Om de moderne grote stoomschepen te kunnen ontvangen werd de St. Annabaai tussen 1909 en 1918 uitgebaggerd en verbreed tot 80 meter. Al na een paar jaar bleken de verbeteringen achterhaald. Tussen 1929 en 1930 werd de baai opnieuw verbreed en uitgebaggerd. Ook de oliehavens in het Schottegat moesten worden uitgebaggerd, want er kwamen steeds meer en steeds grotere tankers. Tussen 1926 en 1931 vervangen veel maatschappijen hun oude kademuren door wanden van beton. Ook vernieuwen en vergroten ze hun loodsen. Maduro bouwt twee nieuwe werven. In 1934 heeft Willemstad 1550 meter kaden en 11 loodsen. In de oliehaven liggen 15 oliesteigers en drie werven.

Tussen 1948 en 1952 werden de Nieuwe Haven- of Admiraal Brionwerven aangelegd. Hiermee werd de kadelengte voor vracht- en passagiersschepen verdubbeld. Tussen 1974 en 1985 werd de containerhaven aangelegd omdat goederen sinds de jaren zestig steeds meer in containers werden vervoerd.

De toeristenschepen die Curaçao bezoeken, kiezen ligplaats aan een van de kaden in de St. Annabaai, waar in 1982 een cruise-terminal werd gebouwd. Schepen die niet onder de 55 meter hoge Julianabrug door kunnen, worden afgemeerd aan de Megapier. Sinds de bouw van de Megapier in 1999 is geen schip te groot om de haven van Curaçao aan te kunnen doen. De Megapier is T-vormig en steekt 100 meter de zee in. De kade van 9000 vierkante meter heeft een aantal overdekte gedeeltes met standaardfaciliteiten voor toeristen. Er zijn wandelpaden naar het centrum, de bus- en taxistandplaatsen.

(Wordt vervolgd)

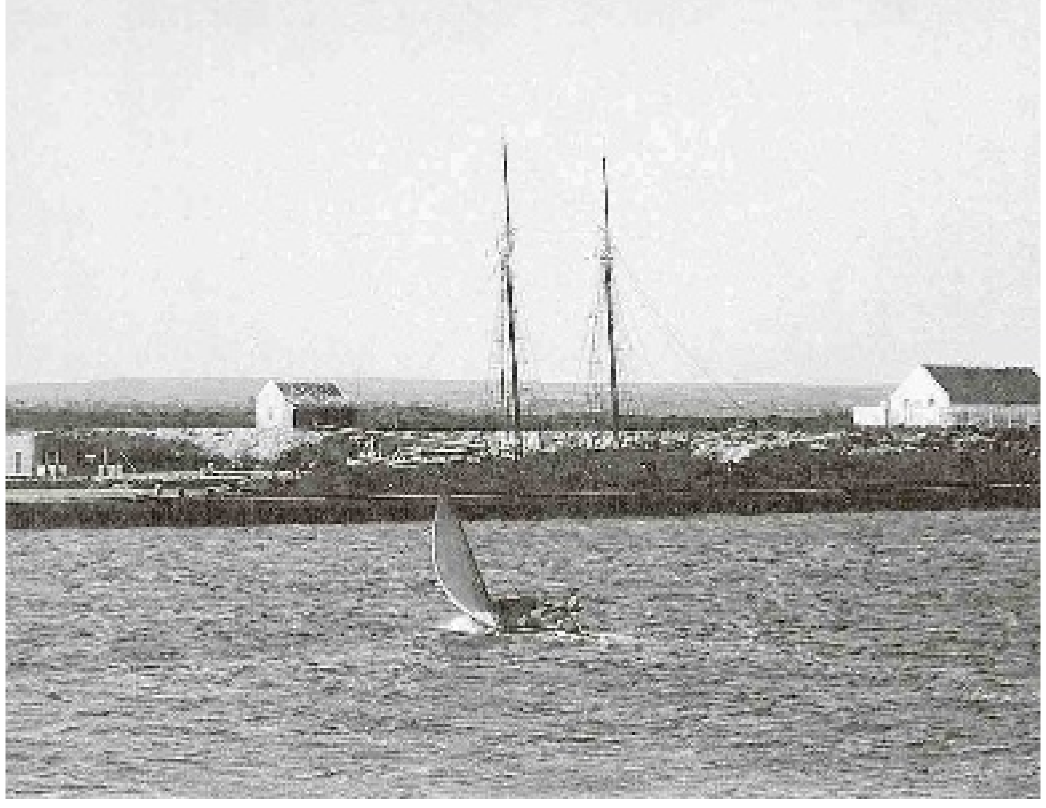

Een gedeelte van de Julianascheepswerf 1913 - 1915.

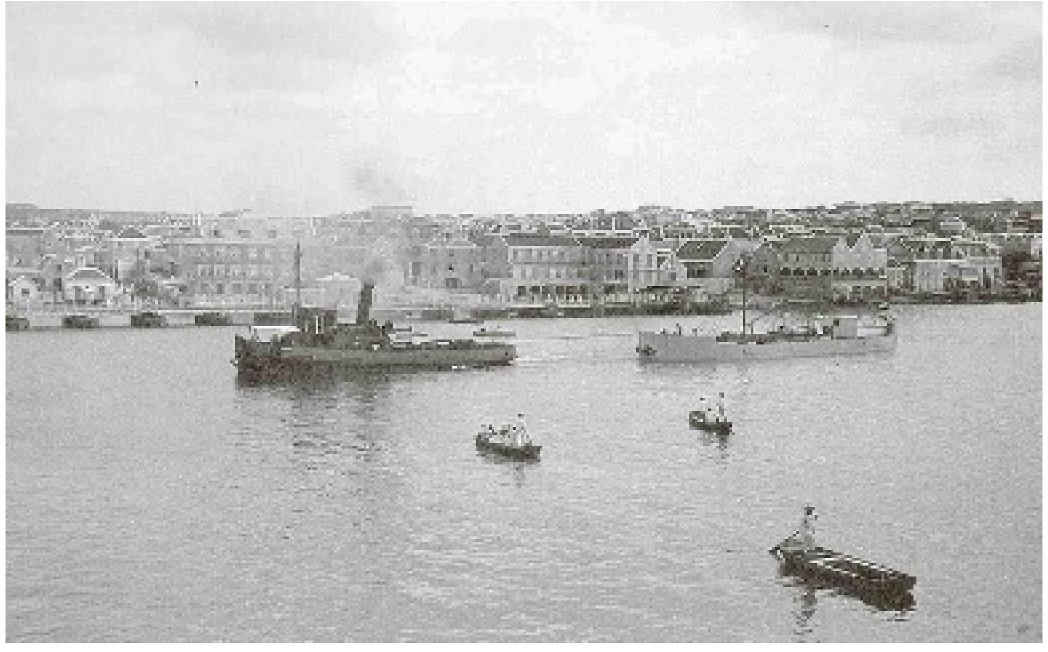

De eerste olietanker verlaat de St. Annabaai, gesleept door de sleepboot Alberto, 1918.

CURAÇAO MARITIME MUSEUM

Het Curaçao Maritime Museum is gevestigd aan de v/d Brandhofstraat 1

Openingstijden:
maandag t/m zaterdag van 09.00 uur tot 16.00 uur

Voor informatie kunt u bellen naar 465-2327

Leesvoer

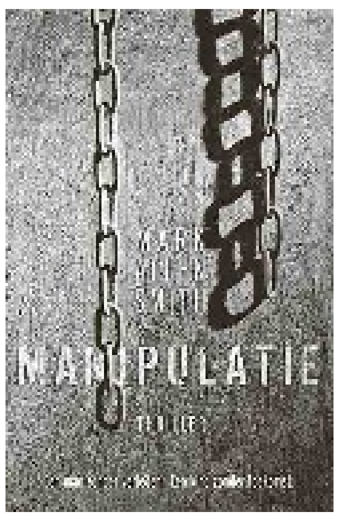

Manipulatie

Geiger heeft een gave: hij laat mensen de waarheid spreken. En in zijn vak - dat van informatiehandel - is deze gave van onschatbare waarde.

Anders dan bij zijn concurrenten komt er bij Geiger zelden bloed aan te pas. Met zijn methode, deels fysiek, grotendeels psychologisch, brengt hij zijn slachtoffers op het punt waar pijn niets is vergeleken bij angst. Want alleen daar houden de leugens op. Wanneer zijn partner, Harry Boddicker, een cliënt binnenhaalt die erop staat dat Geiger een twaalfjarige jongen ondervraagt, weigert Geiger de zaak en besluit instinctief de jongen te redden. Als Geiger en Harry echter niet snel uitvinden waar de cliënt het geheim van de jongen voor nodig heeft, zullen ze zelf het slachtoffer worden van een meedogenloze vijand.

'Manipulatie' is een spectaculaire, originele thriller over een professionele martelaar met een strikte beroepscode, een mysterieus verleden en de gevaarlijke overtuiging dat hij het leven van een onschuldig kind kan redden...

Titel: Manipulatie
Auteur: Mark Allen Smith
Uitgever: Van Holkema & Warendorf
ISBN/EAN: 9789047520818

Ars Poëtica

Wit

Het wit van niet begonnen werk,
van niks, de ongevormde overgave
aan je ogen, nog in- en op te vullen
tijd. Zo pril dat je er amper op durft
komen, dat het je doet aarzelen zo stil.
Wit koestert al zijn mogelijkheden.
Jij wacht met ingehouden adem
op een of ander aanzijn alsof
jijzelf daardoor ook pas ontstaat –

Inge Boulonois
In: Gelegenheidsbundel
Poëziewedstrijd Merendree, 2009

Huntu Kòrsou

Dushi Hende pa un Dushi Kòrsou

U heeft ze vast wel gezien of misschien heeft u er ook één. Stickers met de woorden 'Dushi Hende' en omhuld door een knalrood hart. Refererend aan de boodschap dat in ieder van ons een 'Dushi Hende' schuilt.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Maar achter dit fleurige plaatje en die mooie woorden schuilt een hele campagne die ons herinnert aan het feit dat wij allen 'Dushi Hende' zijn. Wat de dieperliggende boodschap is van deze campagne, daar praat ik over met de directeur van de Curaçao Tourist Board (CTB), Ghatim Kabbara.

Enthousiast begint Kabbara zijn verhaal: "Ta Dushi pa ta Dushi Hende (het is fijn om een mooi en goed mens te zijn) is de campagne die begin 2012 gelanceerd is door CTB om de Curaçaose bevolking bewust te maken van het belang van onze authenticiteit, onze unieke eigenschappen als samenleving en dat wij dat uitdragen naar onze medebuggers en de mensen die ons eiland bezoeken. Zodat zij zich welkom en gezien voelen. En hun vakantie afsluiten met een 'goed feeling' en voor de rest van hun leven weten wie en wat typisch Curaçao is."

Maar hoe leer je de mensen dit te bereiken? Kabbara legt uit: "De rode draad in de campagne is bewustwording van de zes basiswaarden van onze samenleving: gastvrijheid, dienstverlening, verantwoordelijkheid, trots, integriteit en eerlijkheid. Middels reclamespotjes op televisie en radio wordt zichtbaar gemaakt hoe het zich uitwerkt in de praktijk." Een voorbeeld dat hij mij toont is dat van een chefkok die zijn werk met trots doet en weet wat zijn verantwoordelijkheden zijn en dit ook uitdraagt naar zijn personeel. "En op deze manier laten deze spotjes de mensen zien dat een 'Dushi Hende' betekent dat je bekwaam bent in je vak en oog hebt voor de mensen die je dient. Met de 'Dushi Hende' Award worden deze bijzondere mensen in het zonnetje gezet", aldus Kabbara.

Ook via scholen verspreidt CTB de boodschap van de campagne. "Zodat jongeren al vanaf de basisvorming worden gestimuleerd deze zes waarden toe te passen in hun leven. "In september 2012 wordt gestart met een bewustwordingsproject voor alle SBO-studenten van de opleiding toerisme.

Voor de toekomst hoopt CTB dat meer instanties, zoals overheden en bedrijven, gebruik zullen maken van het 'Dushi Hende'-concept en het implementeren daarvan in de bedrijfscultuur. "Overheden beginnen nu steeds meer over 'Dushi Hende' te praten. En dat moet ook zo zijn, want het is bestemd voor de hele samenleving." En Kabbara voegt er nog aan toe: "CTB biedt door middel van het aanbieden van informateriaal en het geven van presentaties ondersteuning hierin. Wij staan voor u klaar om u te helpen."

Ik sluit het gesprek af met de gedachte: 'Ta Dushi pa ta Dushi Hende is weer een voorbeeld van een inspirerend initiatief dat bijdraagt aan zelfbewuste burgers die respectvol omgaan met zichzelf en hun medemens. Die vanuit hun hart naar buiten toe uitdragen dat zij trots zijn op wie zij zijn en hun land. Voor mij betekent dit dat dit een manier van leven is. Het zaadje voor een 'better quality of life' op Curaçao dat nu gezaaid is. Kortom, Dushi Hende pa un Dushi Kòrsou.'

Meer informatie: www.youtube.com/watch?v=y_derIqee-k

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Spotlight op dieren

Opvoeding van een pup (1)

Het leven zit vol afleiding, en al helemaal als je een pup bent. Als u een hond of pup heeft die geen aandacht voor u heeft wanneer u met hem op stap gaat of hem thuis een opdracht geeft, dan kan het verstandig zijn om er mee op cursus te gaan. Gelukkig zijn er ook mogelijkheden om hier zelf thuis aan te werken wanneer een training op dat moment geen optie is.

Tekst: Margot Hack

Het begint met het maken van oogcontact bij het noemen van zijn/haar naam. Wanneer de hond dit geleerd heeft, heeft u controle over hem/haar, ook wanneer er andere honden in de buurt zijn.

De manier waarop dit het gemakkelijkst lukt is met de volgende tips:

1. Heb altijd wat lekkers bij u. Later kan hiervoor een speelgoedje gebruikt worden, maar in het begin werkt het het gemakkelijkst als u iets kleins, eetbaars gebruikt en zorg dat de hond het niet ziet. Om de aandachtsoefening te beginnen begint u met de naam van de hond te noemen en vervolgens abrupt weg te lopen. Andere opdrachten (kom, heel, naast) kunnen ook genoemd worden, maar het belangrijkste is de naam omdat dat het woord wordt waarop de hond naar u zal kijken en bewegen.

2. Wanneer de hond met u meebeweegt moet u snel belonen. Dit kan met een clicker, een klein apparaat dat met een druk op de knop een klein klikje geeft. maar kan ook gewoon met een positief woord. Vervolgens geeft u onmiddellijk een snoepje. Laat de snoepjes niet zien totdat u ook bereid bent er één te geven. Dit voorkomt dat het snoepje, in de gedachten van de hond, een onderdeel van het commando wordt, of gezien wordt als omkoping.

Elke keer dat u een snoepje geeft, moet u ervoor zorgen dat het duidelijk in een lijn wordt gehouden tussen de ogen van de hond en die van u. U wilt oogcontact houden met het snoepje. Snel hierna zal de hond oogcontact met u zoeken. Altijd deze actie belonen en het is geen probleem om de hond een 'gratis' snoepje te geven wanneer hij/zij dat doet.

3. Wanneer dit lukt, bent u er nog niet. Als u deze oefening doet moet u hem altijd drie tot vijf keer herhalen. Dit betekent dat u a) de naam zegt, b) beweegt, c) belonen, d) een snoepje uit uw zak halen en e) het snoepje geven. Dit kost niet per definitie heel veel tijd, want u wilt dat het snel gebeurt. Het bewegen hoeft ook niet over een hele grote afstand te zijn. Het herhalen van de oefening is echter wel erg belangrijk voordat u de aandacht van hond loslaat. Dit is hoe de hond leert om de aandacht op u gevestigd te houden totdat u die loslaat.

Volgende week het vervolg van de 'aandachtsles'.

"Bij een gebroken poot is het maken van een röntgenfoto altijd noodzakelijk anders kan de behandeling nooit goed gedaan worden!"

Dierenartsenpraktijken Vredenberg, Ronde Klip, Tera Kora en Comenencia
Tel: 737-2185-737-3202

Margot Hack is dierenarts te Ronde Klip

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Kloosterkerk; 6. sportkleding; 12. zijdekapok; 14. grondstof voor kinine; 15. overdreven; 17. dierengeluid; 18. van de; 20. Engelse ontkenning; 21. lidwoord; 22. mollengang; 24. vaart; 25. deel van een dak; 26. lievelingskostje; 28. takje; 29. vreemde munt; 31. god van de oorlog; 35. insecteneter; 37. soort lamp; 38. grap (Eng.); 40. rivier in Oostenrijk; 43. een zekere; 45. mier; 47. rond voorwerp; 48. groente; 50. triller (muz.); 51. stad in Frankrijk; 53. bazige vrouw; 54. uitroep van spijt; 55. boom; 56. dwarsmast; 58. bijbelse stad; 59. drank; 61. snelheidswedstrijd; 63. product; 64. beter worden.

VERTICAAL:
1. Versmaat; 2. achter; 3. sneeuwschaats; 4. geroosterd brood; 5. voegwoord; 7. klein kind; 8. warrigal; 9. windrichting; 10. vader; 11. insect; 13. krant ter controle van plaatsing; 16. vogelproduct; 18. de heer; 19. Europeaan; 21. muzieknoot; 23. voorzetsel; 25. zelfkant; 27. houtsoort; 30. reproductie; 32. berg op Mindanao; 33. bunzing; 34. ondergang; 36. Griekse letter; 38. deel van het servies; 39. soort papegaai; 41. berg; 42. innen; 44. zedelijke motivatie; 45. gelofte; 46. gewicht; 47. sajetgaren; 49. Frans lidwoord; 52. uitroep van pijn; 54. zwaardwalvis; 57. tennisterm; 59. bevel; 60. persoonlijk vnw.; 61. muzieknoot; 62. bijwoord.

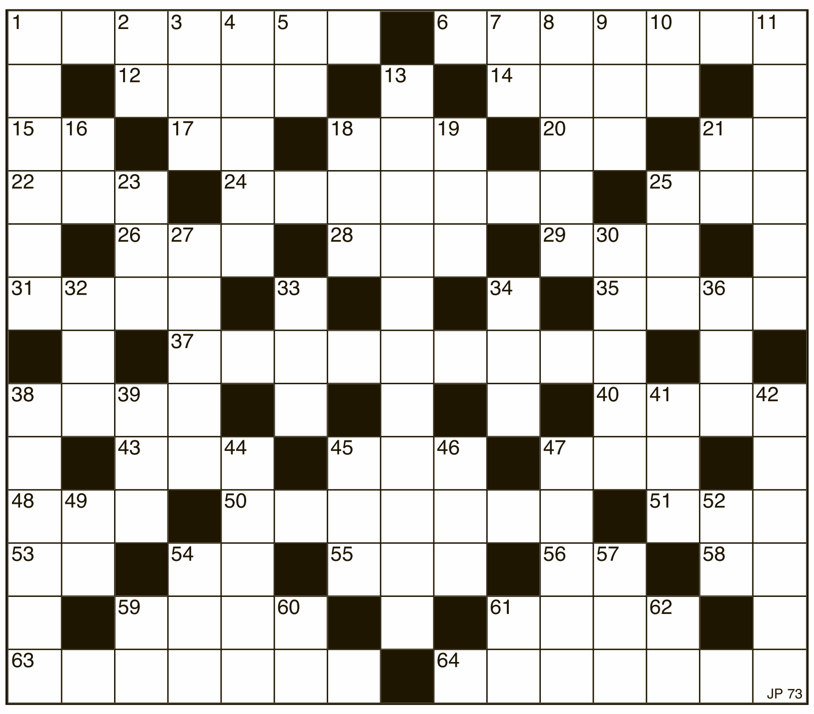

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

De L`isle L.
Bubali 8
Aruba

R. de Knegt
Warawaraweg #5
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

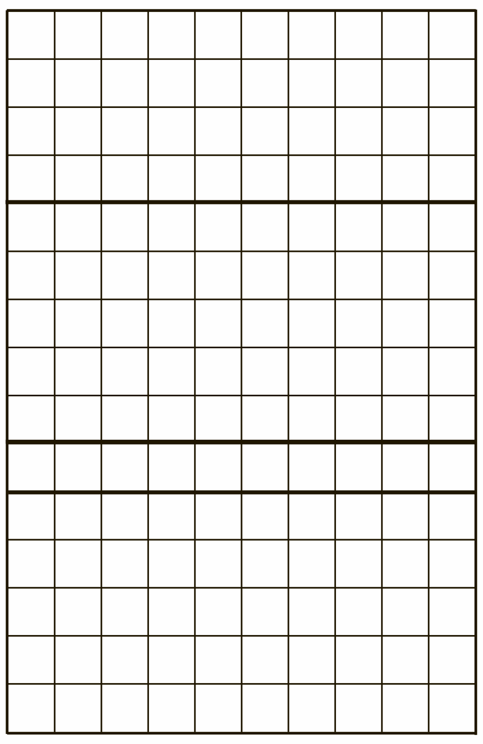

1. Stop, stopplaats, handstaaf;
2. keer, soort aardappel, dag en nacht;
3. gesneden hengst, top v.e. boom, impressie;
4. dorsvloer, vloerbedekking, deel v.e. huis;
5. ruwe steenmassa, zonnegordijn, de oudste;
6. faam, zangspel, werelddeel;
7. delfstof, bontsoort, weegtoestel;
8. verharde huid, verbouwen, scène;
9. ogenblik, cijfer, dito;
10. hemellichaam, graveur, overblijfsel.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

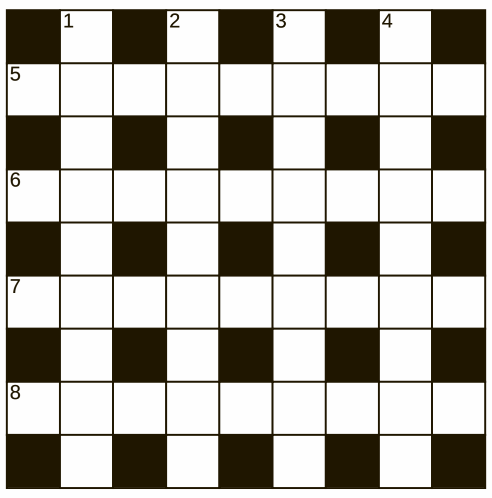

Horizontaal:
5. Bevorderen heeft zo zijn voordelen (8); Opgezet en uitgelokt (4);
6. Zonder natuur is het slecht (7); Behoorlijk lief (6);
7. Hij surft over het web (4); Aan de hand van de reclame wordt het feest (8);
8. Ten teken dat het last geeft (5); Voorgevel die de richting aangeeft? (7)

Verticaal:
1. Rond de vereniging (5); Mooie dame die op de vuist gaat? (8);
2. Door verstrijken niet overeind blijven (6); Het leven is verbonden met hem (6);
3. Begin van een verdrag (5); Mensen worden er beter van (7);
4. Je neus ophalen voor drugs (7); Planeet van een godin (5)

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

G	S	R	E	I	G	L	A	E	G	G	E	R
R	N	E	M	I	U	R	T	R	D	N	E	B
E	IJ	W	T	E	T	I	O	O	E	O	E	E
W	E	U	I	H	R	N	O	P	N	G	T	N
D	O	D	C	G	D	R	A	S	N	S	R	I
Z	A	U	R	V	B	W	G	I	I	U	T	C
M	Z	E	E	E	D	N	R	N	I	S	E	O
L	B	R	X	R	E	O	O	T	I	E	E	S
A	F	U	O	L	P	L	L	T	H	T	E	I
H	L	O	R	S	O	A	E	C	L	S	M	A
O	B	E	T	K	T	M	A	G	E	E	R	L
R	V	N	D	E	A	H	K	I	D	L	A	E
T	O	N	N	C	O	V	E	R	B	O	Y	F
S	A	N	E	I	T	A	N	O	D	M	G	O
L	G	N	I	L	L	E	N	S	R	E	V	J
N	E	T	R	A	A	K	R	E	T	A	W	G

Adieu
Algiers
Ametist
Armee
Bergrit
Boordwapen
Coverboy
Delhi
Donatie
Dwerg
Egger
Godgeleerde
Grondverf
Hachee
Jofel
Landkoloniste
Luxebrood
Molest
Nicosia
Ontsporing
Ruimen
Strohalm
Uitlaten
Verlengsnoer
Versnelling
Waterkaarten
Zoutig
Zucht

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

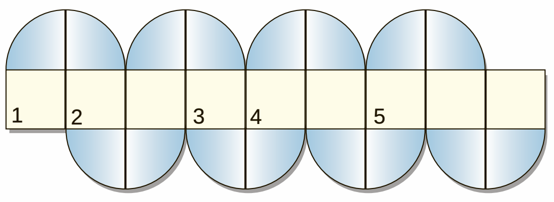

1. Bakplaats; 2. zeevaartkunde; 3. groente; 4. tamme eend die wilde eenden lokt; 5. dagtekenen.

© Puzzelland/120922

SUDOKU

1	6				9			2
5				3				
3	2	9	1			7	5	
			9	7	2			6
8					6		7	
		5		4		3		9
	1	6		2				
	8					9		
		4			8			3

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

1	6	4	3	9	7	8	5	2
5	3	7	8	2	6	4	9	1
2	8	9	5	1	4	7	3	6
7	2	8	1	5	3	6	4	9
4	9	1	6	8	2	5	7	3
6	5	3	7	4	9	1	2	8
9	7	6	4	3	8	2	1	5
8	1	2	9	7	5	3	6	4
3	4	5	2	6	1	9	8	7

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Glimp; 5. ent; 8. kaste; 13. ieme; 14. graal; 16. spot; 17. esp; 18. lee; 19. kom; 21. ato; 22. atol; 25. bonn; 27. plak; 28. kop; 30. eens; 32. krab; 33. bolus; 35. tets; 37. io; 38. aval; 39. pauw; 40. re; 41. doos; 43. dolik; 45. edom; 47. incl; 49. sul; 50. trap; 52. hoos; 54. orka; 56. ome; 58. tic; 60. ska; 61. rio; 63. leis; 65. menie; 67. mode; 68. kelim; 69. sok; 70. timon. VERTICAAL: 1. Gier; 2. les; 3. impala; 4. me; 5. ere; 6. na; 7. tak; 9. as; 10. spanne; 11. tot; 12. eton; 14. gel; 15. lob; 18. lok; 20. moe; 23. tabasco; 24. lol; 26. netwerk; 27. prooi; 28. kolos; 29. pupil; 31. strop; 32. kid; 33. bad; 34. sak; 36. sem; 42. onheil; 44. lus; 46. daarom; 48. lot; 50. tra; 51. tolk; 53. sim; 54. oke; 55. doen; 57. mee; 59. ces; 60. sik; 62. ido; 64. si; 66. no; 67. mi.
Crypto-overlapper: Horizontaal: 5. Plichtval; 6. Natuurijst; 7. flesdrank; 8. knoopmars. Verticaal: 1. Blaagland; 2. schutspot; 3. stormramp; 4. passenorm. Anagram: 1. aren-arena-Gaarne; 2. ster-aster-Etgras; 3. knik-klink-Nikkel; 4. knal-laken-Anklet; 5. grit-retig-Dertig; 6. reis-stier-Estrik; 7. eelt-teler-Letter; 8. snee-speen-Opeens; 9. stel-stoel-Opstel; 10. pisa-sepia-Slapie. Eindoplossing: GENADELOOS Woordzoeker: LAAGGELEGEN Puzzelslang: 1. Type; 2. exegese; 3. eden; 4. niagara; 5. agnaten. Het sleutelwoord luidde: TEGENGAAN

Groente met kleur

Iedereen die vaak gerechten van de Surinaamse keuken eet, kent kousenband heel goed. De kousenband is een veel gebruikte groentesoort in de Surinaamse en Chinese keuken.

Tekst: Miriam de Windt

In het Engels heet kousenband officieel 'yardlong beans' of 'chinese long beans'. De kousenband groeit snel. Binnen 60 dagen na het zaaien beginnen de bonen al te groeien. Als groente zijn de jonge bonen het lekkerst. Als u zelf uw dagelijkse groente direct uit de tuin wilt halen, dan is kousenband een gemakkelijke optie. U heeft binnen korte tijd rijpe kousenband die u kunt oogsten. Vers en biologisch, tenminste als u geen insecticiden gebruikt.

Voedingswaarde per 1-persoonsportie (zie tabel)

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.
Dit gerecht, kousenband met tomaat, levert voldoende vezels, ijzer, vitamine A en C. Dit zijn de voedingsstoffen die u over het algemeen wel kunt verwachten, geleverd door groente.

Vezels, ijzer en vitamine A worden geleverd door de kousenband en de tomaten. Kalk, vitamine B1 en B2 zijn afkomstig van de kousenband. Vitamine C van dit gerecht komt van de tomaten.
Een verrassing is de hoeveelheid kalk. Naast bladgroente, koolsoorten, okra en sommige knollen, bevat kousenband ook veel kalk.

Groente met kleur

Het advies is om geregeld groenten en fruit met een felle kleur te eten. Minstens 2 à 3 maal per week. Felgekleurde groenten bevatten meer voedingsstoffen. Deze zijn groene, oranje, gele, rode groenten en fruit en donkergroene bladgroenten. Kousenband valt ook hieronder.
Kousenband wordt veelal gebruikt op de West-Indische eilanden, in China, Maleisië en niet te vergeten uiteraard in Suriname en op de Benedenwindse eilanden. Deze bevolkingen zijn juist die bevolkingen die weinig tot geen melk en melkproducten gebruiken. Zelfs is het zo dat de Aziatische en negroïde rassen afgeraden wordt om melk en melkproducten te gebruiken. Deze rassen kunnen er niet goed tegen.
Dus, u begrijpt, dat de hoeveelheid kalk die kousenband en andere groentesoorten levert zeer welkom is voor deze rassen en voor iedereen die geen melk lust of geen melk verdraagt. Door de kousenband krijgt u toch een acceptabele hoeveelheid kalk. 200 ml halfvolle melk bevat 245 mg kalk, goed voor 35 procent DAH. Een ruime portie kousenband (250 gram) bevat 140 mg kalk, dit is 20 procent van de DAH. Een goede hoeveelheid.
U ziet het zelf, reden te meer om volop groente te eten. Het beste dient u bij elke maaltijd een portie groenten te eten en niet alleen bij de warme maaltijd. En niet alleen om voldoende voedingsstoffen binnen te krijgen. Ook voor een betere verzadiging bij broodmaaltijden is het goed om groente te eten. U krijgt hierdoor een goede maagvulling en weinig calorieën.

Andere voedingsstoffen

Bovengenoemde voedingsstoffen in de analyse zijn de meest bekende. Er zijn echter ook andere voedingsstoffen die minder bekend zijn en bijna nooit in analyses worden berekend. Van de vitamines zijn dit de vitamines D, E, K, B6, B11, B12, niacine, panthoteenzuur en choline/inositol. De laatste drie zijn van de groep B-vitamines. Van de mineralen zijn dit magnesium, fosfor, kalium, zink, koper, mangaan en selenium.
De hoeveelheid die uw lichaam nodig heeft van deze 'andere' voedingsstoffen is weinig óf uw lichaam maakt ze zelf. Dit zijn dan ook twee redenen waarom ze bijna nooit worden berekend. Alleen in specifieke gevallen.

Het gerecht kousenband met tomaat bevat ook een hoeveelheid van deze minder bekende voedingsstoffen. Te weten (in percentages DAH): 8 procent vit E, 13 procent vit K, 7 procent niacine, 8 procent vit B6, 7 procent vit B11, 2 procent panthoteenzuur, 15 procent magnesium, 9 procent fosfor, 30 procent kalium, 4 procent zink, 4 procent koper, 10 procent mangaan en 3 procent selenium.
Door deze minder bekende vitamines en mineralen die het gerecht van May levert te noemen, hoop ik het belang van het eten van groente extra te benadrukken. Indien u dagelijks groente eet en voldoende varieert, garandeert u uw lichaam een breed aanbod van voedingsstoffen.
Recepten voor groente zijn altijd welkom, voor de noodzakelijke variatie. Kousenband met tomaat is een heerlijk groentegerecht. Bovendien gemakkelijk te maken. Des te lekkerder zal het u smaken nu bekend is hoeveel verschillende soorten voedingsstoffen u door middel van groente binnenkrijgt.

Miriam de Windt is diëtist en natural nutricionist.
Zij is te bereiken via:
T: 889-1788
C: 520-6932
E: mdewindt@scarlet.an

Voedingswaardetabel

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	165/ 693	8%
Eiwitten	7g	7%
Vetten	8g	10%
Verzadigde vetten	0	0
Cholesterol	0	0
Koolhydraten	17g	7%
Voedingsvezels	4g	13%
Natrium	126mg	6%
Kalk	121mg	17%
IJzer	3.1mg	21%
Vitamine A	348mcg	39%
Vitamine B1	0.25mg	3%
Vitamine B2	0.26mg	3%
Vitamine C	25mg	36%

Kook mee met May

Kousenband met tomaat

750 gram kousenband
8 verse tomaten
3 eetlepels olijfolie
1 grote ui, klein gesneden
2 tenen knoflook, klein gesneden
1 promèntè of een deel ervan, naar smaak, pitten verwijderd, heel fijn gesneden
zout en versgemalen zwarte peper naar smaak

De uiteinden van de kousenband verwijderen.
De kousenband in stukjes van 3 cm snijden.
Wok verhitten, olie toevoegen, ui glazig bakken, knoflook toevoegen, even meebakken.
Promèntè toevoegen en de in stukjes gesneden kousenband.
3 Minuten al roerende op een hoog vuur bakken.
15 Minuten of tot de kousenband gaar is op een laag pitje smoren met een deksel op de wok.
Intussen de tomaten in heet water dompelen, vellen verwijderen, overlangs doorsnijden, pitten verwijderen en nogmaals doorsnijden.
Bij de kousenband voegen.
Op een hoog vuur even mee laten koken.
Afmaken met zout en peper.

Bijgerecht voor 4 personen.

Eet smakelijk,

May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Mirabello Pinot Grigio Rosé, Veneto, Italië

Druivensoort: **Pinot Gris**
Streek: **Veneto**
Kleur: **Pink grapefruit**
Geur: **Aalbessen**
Smaak: **Aardbei, grapefruit**

Bij de kousenband met tomaat is het heerlijk om weer eens een bijzondere Italiaanse wijn te drinken.

We hebben gekozen voor een heel sappige lichtroze rosé uit Veneto.
De Pinot Grigio-druif wordt vooral gebruikt om frisse witte wijnen van te maken met lichte kruidigheid, maar je kunt van deze druif ook een lichtroze variant maken door de schillen 48 uur mee te laten gisten op de tanks.

Door deze methode geven de schillen hun kleur af, maar ook hun smaak. Zo krijg je een heel frivole wijn met lekkere smaken van frisse grapefruit en rood zomerfruit zoals aardbei en framboos. De wijn doet het goed bij lichte salades en groenteschotels, vooral als er een combinatie is van groen en rood, zoals de kousenband en tomaat, maar bijvoorbeeld ook bij groene salade met rode paprika. Vele toepassingen dus.

Santé!

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Speelse Riesling & Strenge Duitsers

Voor dit stukje besloot ik om weer eens een aantal wijnen uit de Duitse wijnstreek te proeven, omdat het domweg te lang geleden was dat ik me er in verdiept had. Toen ik de importeur van Duitse topwijnen benaderde werd de Duitse strengheid weer even benadrukt. Direct werd er geïnformeerd of ik wel de goede 'Riedel-glazen' in huis had. De glazen speciaal voor Riesling. Opgelucht kon ik bevestigen dat ik die inderdaad had.

Tekst: Erik van Kampen

En het gekke van dit alles is: de wijn staat hier totaal haaks op. Ik vind geen druif zo speels als de Riesling! Zalige lentebloemetjes dartelen door je mond. Opgezweept door ondeugende zuurtjes. Dit staat in schril contrast met strengheid en categorieën. Onder geen beding laat deze wijn zich in een hokje duwen. Je gaat je bijna afvragen of de Duitsers wel genoeg van hun wijn drinken. Want bij deze drank is het moeilijk streng blijven.

Duitsers zijn ordelijke mensen. Dat komt omdat ze alles willen categoriseren. En om dat goed te doen moet alles ordelijk verlopen.

Eén van de moeilijkste omgevingen om orde in te scheppen is echter de wijnwereld... Smaken lopen in elkaar over en kwaliteiten ook. Wat stop je in welke categorie? Soms hangt de smaak nu eenmaal in tussen een aardbei en een framboos. Soms is wijn simpelweg niet goed, maar ook niet slecht. Moeilijk categoriseren dus, hoeveel categorieën je ook hebt. Zo zijn er bijvoorbeeld Trocken, Spätlese, Auslese, Beerenauslese en Trockenbeerenauslese...

Een aantal jaren geleden bezocht ik op een wijnreis door Duitsland een proeverij van een voortreffelijke wijnproducent uit het Ahr-gebied.
Eenmaal aangekomen in de kale, steriele proefruimte liep iedereen op zijn tenen en werd er alleen op fluistertoon met elkaar gesproken.
Natuurlijk liet ik juist daar, onhandig als ik ben, een glas uit mijn handen vallen. Een serieus kijkende grijze man, die vlak bij me stond, maakte van schrik een sprongetje en produceerde een zucht. Andere bezoekers keken mijn kant op alsof ze met een ordeverstoorder te maken hadden.
Met een ietwat bleek gezicht kwam er een medewerker van het wijnhuis aangesneld om binnen een paar seconden de glasscherven te laten verdwijnen. Daarna keek hij me even streng aan en liep zonder iets te zeggen weer weg.
In mijn aangewakkerde schuldgevoel bleef ik alle wijnen die ik daarna mocht proeven maar prijzen over de heerlijke geur en mooie smaken en hoe fantastisch alles wel niet was.

Misschien dat ik door bovenstaande belevenis zo lang gewacht heb met wijnen te proeven uit dit interessante gebied.
Twee wijnen die ik deze middag thuis geproefd heb, zal ik er voor u uitlichten:

Dönnhoff Felsenberg Riesling Trocken 2009
Godendrank is dit! Mooie karakteristieke Riesling met mineraliteit en kruidige ondertoon.
Deze komt echt heel dicht bij mijn ideale wijn. Enorme frisheid, maar ook zachte honing die je tong streelt. En om het geheel niet te weeïg te maken een brutaal groene olijvenbittertje.

Dönnhoff Felsenturmchen Spätlese 2008
Hoewel mijn vriendin 'ik ruik terpentine' zei, kon ik hem zelf wel erg waarderen. Er zijn veel meningsverschillen over de 'petrol-smaak' die veelvuldig voorkomt bij wijnen van de Riesling-druif. Ik kan dit erg waarderen. Zolang er maar genoeg frisse zuren tegenover staan. En dat is bij deze wijn zeker het geval. Ook de vleugjes hout zijn erg mooi. Daardoor ontstaat er een mooie balans van volheid, frisheid, zuren en fruit.

Het is zeker de moeite waard om 'weer' eens een Duitse wijn te drinken zeker in ons warme Caribische klimaat, omdat het zeer verfrissend werkt en het alcoholpercentage relatief laag is.
Bovendien sluit het goed aan bij exotische smaken als mango en kokosnoot, maar ook bij het gebruik van rode peper of gember in de diverse gerechten van de Antilliaanse keuken.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

ÑAPA Business

22 september 2012

Spin Off Curaçao

‘De droom om terug te keren’

Dick van Barneveld (links) en Jaap van Tilburg

Spin Off Curaçao helpt al tien jaar ondernemers die een eigen bedrijf op Curaçao willen beginnen, maar moeite hebben om hun weg te vinden op het eiland. Voor de SPOC-ondernemerscontact-dagen die begin volgende maand plaatsvinden, is de interesse ook dit jaar weer groot, zegt initiatiefnemer Dick van Barneveld. “Ondernemers laten zich niet afschrikken door een dip in de politieke situatie of de conjunctuur.”

Tekst: Otti Thomas

Hotel ‘t Klooster, Solid Contracting & Engineering, Wannabike, Global Paints en Fundashon Mami Sa. Op het eerste gezicht hebben een businesshotel, een aannemer, een toeristische activiteit, een verffabriek en een stichting voor steun aan alleenstaande moeders weinig met elkaar te maken, maar er is een belangrijke overeenkomst. Het zijn initiatieven die tot stand zijn gekomen met steun van het project Spin Off Curaçao, kortweg SPOC.

Met een onderbreking van een aantal jaren stimuleert het Curaçaose ministerie van Economische Ontwikkeling sinds 1997 in Nederland gevestigde ondernemers die een eigen bedrijf op Curaçao willen beginnen, maar wel wat hulp kunnen gebruiken bij het leggen van contacten met de juiste instanties. Dat geldt zowel voor geboren en getogen Nederlanders als voor Curaçaoënaars, die al lange tijd in Nederland wonen.
“Bij Curaçaoënaars is er vaak de droom om terug te gaan, een droom die steeds heftiger wordt. In dat geval kunnen we hen daar een beetje in stimuleren. Voor Nederlanders geldt dat er vaak al een band is met het eiland. Hun partner komt er vandaan, ze hebben er gewoond of zijn verliefd op Curaçao geworden bij een vakantie”, zegt initiatiefnemer Dick van Barneveld, tevens president van de Stichting Top Spin International, die het project uitvoert.
Van Barneveld studeerde af als werktuigbouwkundige, werkte vijftien jaar in het bedrijfsleven en vervolgens vijfentwintig jaar bij de Technische Universiteit Twente. Hij was hier verantwoordelijk voor het contact met het bedrijfsleven en een project dat afgestudeerde ingenieurs hielp om een eigen bedrijf te beginnen. “De universiteit wilde de wetenschap uit zijn isolement halen en we waren zo succesvol, dat universiteiten uit heel Europa kwamen kijken hoe we dat deden.” Ook de Universiteit van de Nederlandse Antillen toonde interesse en Van Barneveld werd voor een half jaar ‘uitgeleend’ aan de UNA. Dat trok weer de aandacht van het ministerie van Economische Ontwikkeling en SPOC was een feit.
De doelstelling, vijf nieuwe bedrijven en vijf tot tien joint ventures per jaar, is tot nu toe altijd gehaald en alles wijst erop dat het ook dit jaar weer lukt. Tientallen mensen hebben zich al aangemeld voor de SPOC-dagen op 2 en 3 oktober in Rotterdam en Den Haag, waarbij Van Barneveld en zijn collega’s Jaap van Tilburg en Nancy Winklar spreekuren hebben voor ondernemers en investeerders.

Stel ik wil een bedrijf beginnen en ik benader SPOC. Wat gebeurt er dan?

“Het belangrijkste is dat je weet wat je wilt en daar ook je kracht hebt zitten. Je zoekt een passende ruimte op Curaçao of je wilt informatie over de lokale markt. Nancy Winklar, onze contactpersoon op Curaçao, onderzoekt dat. Maar als je iets op Curaçao wilt beginnen, moet je dat niet allemaal vanuit Nederland willen regelen. Je moet er naartoe, met mensen praten en een beeld krijgen hoe de markt in elkaar zit. Wij organiseren dat bezoek, zodat je niet teveel tijd kwijt bent met het zoeken van de juiste mensen en locaties. We hebben goede contacten bij Economische Ontwikkeling, dus we kunnen proberen een beetje olie in het mechanisme van de vergunningverlening te doen. Vaak zoeken ondernemers ook een partner of financiering. Onze website heeft een zakelijke zoekservice waar een ondernemer zijn wensen op kan zetten en we kunnen soms bemiddelen met een financier op het eiland. We kunnen niet zelf financieren, want we zijn een bescheiden project zonder fondsen.”

Moeten ondernemers hier iets voor betalen?

“De gesprekken zijn gratis, omdat de Kamer van Koophandel en de Curaçaose regering ons faciliteren. De onderzoeken zijn ook gratis. Alleen bij erg uitgebreide onderzoeken vragen we een vergoeding voor de onkosten. Het gevolg is dat we erg veel gesprekken voeren, terwijl een beperkt percentage van de ondernemers daadwerkelijk een bedrijf begint. Baat het niet dan schaadt het niet, is de houding. Maar dat geeft verder niets. Dat is juist de bedoeling van het SPOC-project. Voor ondernemers, zeker de jongeren onder hen, is het belangrijk dat ze voelen dat er iemand met hen meedenkt, dat ze niet alleen staan. We wijzen niemand op voorhand af, maar gaan altijd in gesprek. Als een plan niet realistisch is en wij denken dat er geen markt voor is, dan adviseren we om eerst een baan te zoeken, rond te kijken en het plan bij te stellen. Maar de ondernemer moet zelf beslissen. De echte ondernemer houdt vol.”

Om wat voor bedrijven gaat het?

“Zo’n veertig tot vijftig procent van de ondernemers doen iets in het toerisme, een marktsegment waar je als toeleverancier aan kunt sluiten bij grotere hotels. Veel mensen willen iets in de horeca beginnen, maar het eiland staat redelijk vol met restaurants en cafés, dus het is moeilijk om daar een vestigingsvergunning voor te krijgen omdat Economische Zaken de wildgroei tegen wil gaan. Anderen zijn actief in de IT, zoals websitebouwers en software-ontwikkelaars, in de logistiek of de detailhandel.”

Wordt er ook rekening gehouden met de veel gehoorde klacht dat buitenlanders de economie overnemen?

“Ik merk daar weinig van. Ik heb nooit ervaren dat men daarin zou discrimineren bij de aanvragen. Ik stond in het voorjaar wel op een banenbeurs in Rotterdam en daar hield Statenvoorzitter Ivar Asjes tot mijn verbazing een pleidooi voor de 80/20-regeling. Als je een klein bedrijf op Curaçao begint, dan ben je blij als je een of twee goede vaklui hebt en zal het je verder een zorg zijn of dat Curaçaoënaars zijn of mensen die ergens anders vandaan komen. Maar voor zover ik weet, heeft die regeling nog steeds geen wettelijke basis.”

Er zijn meer projecten voor ondernemers, bijvoorbeeld het Sociaal Economisch Initiatief (SEI) of het Plan Samenwerking Nederlandse Antillen. Hoe komt het dat de resultaten soms tegenvallen?

“De afgelopen jaren was het moeilijk om financiële ondersteuning te krijgen voor betrekkelijk kleinschalige projecten. Ik heb de SEI gewezen op de mogelijkheid om kleine leningen aan starters te verstrekken, net iets groter dan een microkrediet, zodat ze klanten kunnen zoeken en hun product in de markt kunnen zetten. We hebben daar al 25 jaar ervaring mee en aangeboden om dat in de eerste fase te managen en mensen te coachen. Maar het is blijkbaar te kleinschalig voor grote organisaties als Usona (Uitvoeringsorganisatie Stichting Ontwikkeling Nederlandse Antillen). Ze richten zich meer op grote projecten. En er zijn toch allerlei belangen op het eiland die een nieuw fonds als concurrentie zien.”

Heeft de politieke of economische situatie invloed op de interesse?

“Ik kan niet met zekerheid zeggen dat golven van onzekerheid en instabiliteit gelijk lopen met de pieken en dalen in de interesse. In de periode voor 10-10-10 was er wat onzekerheid, maar toen bleek dat Curaçao in het referendum koos voor een blijvende band met Nederland, hetzij op een andere manier ingevuld, was er wel wat meer interesse om een bedrijf op Curaçao te beginnen. Van ondernemers die een paar jaar geleden begonnen zijn, hoor ik, dat ze ook nu een afwachtende houding hebben. Het is afwachten welke prioriteiten en fondsen de regering na 19 oktober heeft. Maar die onzekerheid leeft vooral bij ondernemers die van plan zijn om uit te breiden. Iemand die zijn huis in Nederland verkoopt, iets huurt op Curaçao en met zijn eigen geld iets wil beginnen, laat zich niet afschrikken door een dip in de politieke situatie of de conjunctuur. Integendeel, in mijn tijd bij de universiteit heb ik gemerkt dat mensen juist besluiten om iets voor zichzelf te beginnen als de conjunctuur laag is en het moeilijk is om aan werk te komen.”

Incubator

In opdracht van een ondernemersorganisatie op Curaçao deed Spin Off Curaçao twee jaar geleden onderzoek naar de haalbaarheid van een zogeheten incubator: een gedeelde huisvesting en receptie voor jonge ondernemers. Het project is tot nu toe niet van de grond gekomen. “De politiek heeft overal ter wereld de neiging om groot en glimmend en attractief te beginnen. Op zich is dat niet slecht, want dat stimuleert ook wel, maar je kunt je er ook een buil aan vallen. Wij adviseerden om kleinschalig te beginnen met een kantoor van een bescheiden aantal vierkante meters en vijf tot tien huurders en dat stap voor stap uit te bouwen. Maar misschien vindt men dat toch te veel down to earth. Dat heeft ook met de politieke wisselingen te maken. Je hebt een gedeputeerde of minister die het wel ziet zitten en dan krijg je een wisseling van de wacht en liggen de prioriteiten weer anders.”

SPOC-dagen 2012

De SPOC-dagen worden gehouden op 2 oktober in de Kamer van Koophandel in Rotterdam en op 3 oktober in het Kabinet van de Gevolmachtigde minister in Den Haag. Van 10.00 uur tot 14.00 uur zijn er op beide locaties spreekuren met Van Barneveld, Jaap van Tilburg en Nancy Winklar. Het programma van Rotterdam bevat ook een interactieve workshop van Winklar voor jongeren tot 30 jaar, een seminar met diverse sprekers en een matching tussen de deelnemers. In Den Haag wordt bovendien een presentatie gegeven over leiderschap en cultuurverschillen tussen Nederland en Curaçao. Meer informatie staat op www.spocnet.net.

Hotel ‘t Klooster is een van de projecten die tot stand zijn gekomen met steun van het project Spin Off Curaçao. (Foto: Mike Schepers)

Arbeidsrecht

Zwangerschap en ontslag in de proeftijd

Enige tijd geleden schreef ik in deze column over het ontslag tijdens de proeftijd. Een proeftijd is alleen geldig indien dit tussen partijen schriftelijk is overeengekomen. Daarnaast mag een proeftijd nooit langer duren dan twee maanden na aanvang van de feitelijke werkzaamheden. Partijen mogen wel een kortere proeftijd overeenkomen. Bovendien moet de duur van de proeftijd voor beide partijen gelijk zijn.

Tekst: William ten Veen

Er wordt gesproken van de 'ijzeren proeftijdtheorie'. Dit betekent dat als niet aan alle bovengenoemde wettelijke vereisten is voldaan, de in de arbeidsovereenkomst opgenomen proeftijd nietig is. Nietig in dit kader wil zeggen dat de arbeidsovereenkomst gewoon bestaat, maar dan zonder proeftijd. Een mondeling overeengekomen proeftijd is tevens nietig. Tijdens de proeftijd geniet een werknemer minder ontslagbescherming. Ontslag nemen of krijgen is dus erg eenvoudig gedurende de proeftijd. Berust een ontslag tijdens de proeftijd op discriminatie, zonder dat daarvoor een redelijke en objectieve rechtvaardigingsgrond bestaat (de vraag is dan of er sprake is van discriminatie maar dat terzijde), dan is er sprake van misbruik van recht. Denk hierbij aan discriminatie op grond van bijvoorbeeld ras, geslacht en godsdienst. In het onderstaande voorbeeld is door de rechter geoordeeld dat er sprake is van discriminatie en derhalve van misbruik van recht.

Mevrouw A. wordt door werkgever B. benaderd met het verzoek te solliciteren naar een vacature. A. stuurt haar CV naar B. en al na een eerste kennismakingsgesprek wordt A. een arbeidsovereenkomst voor de duur van 12 maanden aangeboden door B. met daarin opgenomen een proeftijd van één maand. Vaststaat dat aan alle wettelijke vereisten is voldaan, zodat er een rechtsgeldige proeftijd tussen A. en B. is overeengekomen. A. neemt ontslag bij haar oude werkgever en treedt per 1 februari 2010 in dienst bij B. Nog voordat A. start met haar nieuwe werkzaamheden bij B., vertelt zij aan één van haar nieuwe collega's C. (die zij kent van de 'puf-cursus' van haar eerste kindje) dat zij weer zwanger is. C. vertelt dit blijde nieuws nietsvermoedend aan de nieuwe leidinggevende van A., die ook de leidinggevende van C. is. A. verricht twee dagen haar werk bij B. en krijgt dan geheel onverwachts het verzoek van haar leidinggevende thuis te blijven in afwachting van een gesprek met de directeur van B. die op dat moment op vakantie is. In het gesprek met de directeur wordt A. duidelijk gemaakt dat zij onmiddellijk en derhalve in de proeftijd is ontslagen omdat zijn niet geschikt zou zijn voor haar functie. U denkt nu vast: kan de werkgever dat al na twee werkdagen bepalen? De proeftijd is bedoeld om de werkgever en de werknemer aan elkaar te laten 'snuffelen'. Het 'snuffelen' in dit voorbeeld heeft wel heel kort geduurd.

De werkneemster accepteert haar ontslag niet en stelt een vordering tot loondoorbetaling in bij de rechter. De rechter oordeelt dat de werkgever louter op grond van de zwangerschap van de werkneemster tot ontslag in de proeftijd is overgegaan. De werkgever heeft in de procedure namelijk niet aannemelijk gemaakt - laat staan bewezen - dat de werkneemster niet geschikt zou zijn voor haar nieuwe functie. Een periode van twee dagen is te kort om in alle redelijkheid te bepalen of deze werkneemster geschikt was voor haar nieuwe functie. Daarmee staat vast dat de werkgever misbruik heeft gemaakt van de wettelijke mogelijkheid om de werkneemster in de proeftijd te ontslaan. De werkgever wordt dan ook veroordeeld tot doorbetaling van het salaris aan de werkneemster.

De proeftijd maakt het dus mogelijk om de arbeidsovereenkomst in de proeftijd met onmiddellijke ingang op te zeggen, waarbij de opzegverboden - bijvoorbeeld opzegging tijdens ziekte - niet gelden. Een discriminatoir ontslag is verboden. Een dergelijk ontslag levert misbruik op van bevoegdheid hetgeen kan leiden tot een vernietiging van het ontslag.

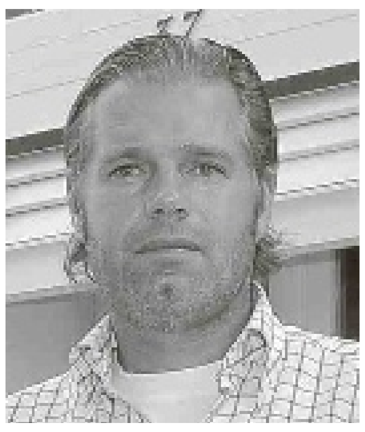

William ten Veen is Advocaat en Partner bij BBV Legal
tenveen@bbvlegal.com

Mens & Werk

Direct meer zelfvertrouwen

Zelfvertrouwen is een belangrijke voorwaarde voor geluk. Het is het verschil tussen een leven vol angst en onzekerheden en een bruisend en rijk leven vol energie en leuke ervaringen.

Tekst: Judice Ledeboer

Ieder mens heeft er weleens last van dat hij zich niet zeker voelt in een bepaalde situatie. Daar kan je snel iets aan doen, als je maar weet hoe. Mensen die heel onzeker zijn, zullen bewuster aan die onzekerheid moeten werken dan mensen die zich af en toe onzeker voelen. Een positief bericht is dat er altijd iets aan gevoelens van onzekerheid gedaan kan worden. Hier moet je altijd zelf aan werken, met of zonder hulp van buitenaf. Coaching is een prima manier om aan je zelfvertrouwen te werken, want stap voor stap verdwijnen negatieve gedachtes over jezelf. Dat is uiteindelijk de basis van gebrek aan zelfvertrouwen

Gebrek aan zelfvertrouwen is iets dat niet van nature is meegegeven. De oorzaak ligt aan de manier van opvoeden. Het komt erop neer dat men vroeger te veel ervaringen heeft opgedaan waarbij men niet serieus is genomen en dat is onbewust van grote invloed op het denken en het gedrag van de persoon. Als iemand (vooral de ouders) niet naar het kind luistert of het kind de hele tijd tegenspreekt of verbetert gaat het kind aan zichzelf twijfelen. Hoe meer men deze ervaringen heeft hoe sterker men aan zichzelf gaat twijfelen. Andersom groeit het zelfvertrouwen als er naar het kind geluisterd wordt en als er wordt gezegd 'daar heb je gelijk in' of 'dat doe je goed'. Na zo'n opmerking voelt ieder mens zich prettiger. Het gaat dan eigenlijk niet om het gelijk hebben, maar om het 'gehoord', 'gezien' en 'gewaardeerd' te worden.

Om het zelfvertrouwen te vergroten zal men stap voor stap zichzelf moeten oefenen. Hieronder volgt een aantal tips die het zelfvertrouwen direct kunnen vergroten en in tijden van veranderingen en onrust kan ieder mens wel een beetje meer zelfvertrouwen gebruiken.

Allereerst is het belangrijk dat je je 'lekker' en 'gezond' voelt. Een lichaam dat snel moe is, in de weg zit (omdat het te dik is), gevoelig is, waar pijnen de kop opsteken, werkt sowieso verzwakkend op het geestelijk gestel van iemand. Aandacht voor het lichaam door te gaan trainen of te wandelen is een stap in de goede richting. Er zijn mooie wandelpaden op Curaçao en er bestaat een aardig boekje met allerlei wandelingen over het eiland om met het hele gezin te gaan wandelen. Men komt dan op plekken waar men waarschijnlijk nog nooit is geweest en dan ziet men gelijk hoe mooi het eiland is. Dat werkt ook op het zich 'lekker' voelen. Door meer te bewegen ga je je vanzelf prettiger voelen en dat zal vanzelf te zien zijn. Het vraagt discipline en je zal er tijd voor vrij moeten maken. Dat is een keuze. Thuis zitten op de bank kan ook en na een dag hard werken is dat misschien de meest prettige optie, maar het lichaam vraagt om beweging na een dag zitten op een stoel achter een bureau. Af en toe naar de kopieermachine lopen is niet voldoende.

En dan de voeding. Iedereen weet wat gezonde voeding is. Verse groenten en fruit en variatie in de voeding is wat het lichaam nodig heeft. Voor de fysieke, maar ook voor de mentale staat van het lichaam. Er bestaan duizenden boeken over gezonde voeding en ook via het internet is er van alles te vinden. Er is voldoende informatie beschikbaar.

Een ander punt waar je aandacht aan moet geven om meer zelfvertrouwen te krijgen is de houding. Mensen met hangende schouders komen onzeker over en naar de grond kijken als je met iemand praat komt ook niet krachtig over. Sta en loop rechtop en maak oogcontact. Dat mag. Dikwijls zeggen mensen op het eiland dat ze geleerd hebben om iemand niet recht in de ogen te kijken. Dat zou onhebbelijk zijn. Dat werd vroeger gezegd, maar anno 2012 stellen mensen het juist op prijs als je elkaar recht in de ogen kijkt. Het gaat natuurlijk wel om de manier waarop. Een blik in de ogen zegt alles over de gedachtes van de ander.

Ook kleding speelt een rol bij de mate van zelfvertrouwen. Wanneer je je goed kleedt voel je je goed over jezelf. Opvallend op Curaçao is dat men altijd veel aandacht heeft voor kleding en de mensen zien er meestal verzorgd uit. Dat is dus mooi meegenomen bij het werken aan het zelfvertrouwen. En dan is aandacht voor de houding ook belangrijk.

Aan de manier waarop mensen lopen kan je goed zien hoeveel zelfvertrouwen iemand heeft. Mensen met zelfvertrouwen lopen sneller. Ze moeten ergens naartoe, ze moeten mensen ontmoeten en hebben belangrijk werk te doen. Zelfs wanneer je geen haast hebt en je zorgt ervoor dat je sneller loopt, dan ziet dat er al 'belangrijker' uit. Je straalt energie uit. Snel lopen mag echter niet verward worden met haastig lopen. Dat straalt zenuwachtigheid uit en daar houden mensen over het algemeen niet van. Het komt nog veel te vaak voor dat mensen zich heel langzaam bewegen en dan hoor je ze lopen, 'slof, slof, slof'. De voeten worden nauwelijks van de grond opgetild. De snelheid van lopen hangt natuurlijk ook nauw samen met de hoge temperaturen, maar in veel gebouwen draaien de airco's op volle toeren en is het heel koel. Langzaam lopen door de hitte geldt daar dus niet.

Mensen die blijheid en tevredenheid uitstralen trekken ook andere mensen aan. Dat geeft ook weer zelfvertrouwen. Er zijn verder nog veel meer dingen waarop je kunt letten om meer zelfvertrouwen te krijgen. Het begint met de gedachte dat een ander nooit meer is dan wie jij bent. De maatschappij geeft mensen etiketjes. We zijn in wezen allemaal gelijk en dat mag je best uitstralen.

Marketing

Alles is anders? Universele Marketingtips

'I know that 50 percent of my advertising is wasted. I just don't know which half', is een uitspraak die menig adverteerder heeft gebruikt in zijn of haar presentaties. De bron is mij echter nooit helemaal duidelijk geworden. Naar alle waarschijnlijkheid was het John Wanamaker (1838 - 1922), een retailer - de uitvinding van het warenhuis wordt aan hem toegeschreven, zijn flagship store in Philadelphia bestaat nog steeds onder de naam Macy's - die deze uitspraak voor het eerst deed in 1886.

Tekst: Marcel Truyens

Het is ongelooflijk, maar deze uitspraak geldt vandaag de dag na ruim 125 jaar nog steeds! En hoewel de kunst van het vermarkten van producten en stuk gecompliceerder is dan toen, gelden dezelfde basisprincipes nog steeds. Basisregeltjes die door veel ondernemers en marketers over het hoofd worden gezien en het verschil maken tussen campagnes die voor groei zorgen en campagnes die dat niet doen en dus alleen maar geld kosten.

Een veel gehoord argument op Curaçao is dat alles hier 'anders' werkt. Dat simpele en universele principes waarmee je overal ter wereld succesvol bent, uitgerekend hier - als enige plek op aarde - niet werken. Voor de aanhangers van deze gedachte toch een aantal tips:

Alles begint bij - ik kan het niet vaak genoeg benadrukken - uw doelgroep. Ken uw doelgroep, weet wat mensen beweegt, begrijp de behoeften en doorgrond hoe u deze behoeften kunt vervullen om zodoende vraag te ontwikkelen. Als u uw doelgroep kent en begrijpt kunt u uw doelgroep door een scherpe segmentering van uw markt zeer kosteneffectief bereiken. Veel van uw overbodige kosten bestaan namelijk uit het bereiken van doelgroepen die u of niet hoeft of wilt bereiken of met de verkeerde boodschap bereikt.

Concentreer u op uw propositie. Een scherp gedefinieerde marketingpropositie genereert resultaat. Ik zou bijna zeggen: 'testen bewijzen het'. Marktonderzoek toont aan dat uw propositie het meest belangrijke criterium is voor een hoge conversie. Vanzelfsprekend moet die propositie dan wel afgestemd zijn op uw doelgroep.

Test en/of split test. Start nooit een campagne zonder te testen, het maakt bijna niet uit wat u test. Het meest gebruikt daarbij is een zogenaamde split test waarbij u tegelijkertijd twee versies van 'iets' test. Dat kan een webpagina zijn, een brochure, een direct(e)-mail, een advertentie... Door beide versies te testen en de respons te meten kunt u uw volgende of zelfs lopende campagne weer verder verbeteren.

Werk nooit, nooit alleen. De meest creatieve ideeën komen van samenwerking met andere creatieve mensen. U hoeft en kunt geen antwoorden hebben op alle vragen, u hoeft niet alles zelf te weten. U kunt wellicht met een geweldig idee komen, maar een open dialoog met andere creatieve geesten zullen het idee altijd verrijken en sterker maken.

Verkoop niet op prijs alleen! Ik heb heel veel marketers en ondernemers die alleen op prijs zaten, de mist in zien gaan. Dit soort campagnes leiden maar al te vaak tot een negatieve prijsspiraal, lagere marges en in voorkomende gevallen zelfs faillissementen. Probeer waarde te creëren, en het liefst zoveel relevante waarde dat de prijs niet meer of nog nauwelijks van belang is.

Wees consistent in uw boodschappen. Bedenk welk beeld en welke ervaring u uw potentiële klant wilt meegeven. Klopt de boodschap van uw e-mail met uw website, uw winkelmateriaal en uw advertentiecampagne? Zijn beeld, uitstraling en taalgebruik consistent? Als u dat goed voor elkaar hebt steekt u boven 98 procent van alle andere campagnes uit.

Creëer waarde, ook na de verkoop. Als u als ondernemer of marketer uw doelgroepen begrijpt, dan bouwt u gemakkelijker een relatie met ze op en kunt u deze doelgroepen in de toekomst nog beter begrijpen, bereiken en beraken. 'Do not dump people off at the front door of your store and walk away': steek net zoveel energie in het leren kennen van uw huidige klanten als in uw prospect.

Test, test, test. Zeker voor kleinere ondernemingen met een beperkt budget voor marktonderzoek is het advies te blijven testen met elk marketinginstrument dat u inzet. Verander kopregels, proposities, het moment waarop u uw direct mail verstuurt, test verschillende media, verbouw uw winkel. Beschouw testen als een eeuwigdurende missie waaruit u dagelijks lering trekt.

Geïntegreerde marketing werkt het best. Laat u niet verleiden tot het inzetten van slechts een instrument. Het is prima als u via uw advertentie-inspanningen voldoende leads genereert. Maar wat gebeurt er als u verdwijnt in de clutter, als er zoveel geadverteerd wordt in een bepaald medium dat uw advertentie niet meer gezien wordt. Overweeg daarom altijd de inzet van meerdere middelen en/of media.

Tenslotte, niets vervangt uw eigen ervaring, kennis en kunde. U kunt altijd de beste specialisten inhuren, maar uiteindelijk moet u het werk zelf doen. Campagnes kunnen klanten naar uw winkel of bedrijf brengen, u zult uiteindelijk zelf de deal moeten maken. U weet als geen ander wat uw klanten beweegt. En ook dat geldt overal, ook, of moet ik zeggen, zelfs op Curaçao.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com
W| www.stradius.com

Business Agenda

Curaçao

17 oktober: 6 Steps to a Better Business
Gratis Workshop '6 Steps to a Better Business' op woensdag 17 oktober van 18.30 - 21.00 uur.
Tijdens deze workshop leren ondernemers de 6 stappen naar een succesvol bedrijf.
Om deel te nemen kunt u bellen naar 737-0956 of mailen naar
dutchcaribbean@actioncoach.com

Innovation Event Curaçao
Georganiseerd door het ministerie van Economische Ontwikkeling en InnovatieCentrum Curaçao. Voor iedereen, maar met name voor het bedrijfsleven, beleidsmakers en kennisinstituten
Vorm: Gedurende de dag zijn er lezingen en workshops door lokale en internationale sprekers, er is een informatietentoonstelling en er vindt een paneldiscussie plaats.
Datum: 20 september
Tijd: 08.00 - 17.00 uur
Locatie: WTC
Entree: gratis
Voor meer informatie, bezoek www.icc.an en volg ons op www.facebook.com/InnovationEventCuracao

14 en 15 november: Studie- en Beroepenmarkt Curaçao
Onder auspiciën van de Curaçaose Kamer van Koophandel en Nijverheid organiseert Mon Art Productions ook dit jaar weer de Studie- en Beroepenmarkt Curaçao. Jongeren en hun ouders krijgen de kans om al hun vragen te stellen over studeren en werken. Vertegenwoordigers van universiteiten, hbo's en mbo's/sbo's, bedrijven en organisaties zijn aanwezig om ze te helpen bij het maken van een keuze.
Locatie: World Trade Center
Meer informatie: www.curacaostudyfair.com/
Telefoon/fax: +599 9 462 2962.
Email: studieberoepenmarkt@gmail.com

TGIM
Eerste maandag van de maand: TGIM.
Thank God it's Monday is een informeel business happy hour. Iedere eerste maandag van de maand, maar nu op een nieuwe lokatie: De Netto Bar, Breedestraat, Otrobanda.
Van 17.00 tot 20.00 uur.

Aruba

24 september: 6 Steps to a Better Business
Gratis Workshop '6 Steps to a Better Business' op maandag 24 september van 18.30 - 21.00 uur.
Tijdens deze workshop leren ondernemers de 6 stappen naar een succesvol bedrijf.
Om deel te nemen kunt u bellen naar 564-3577 of mailen naar
aruba@actioncoach.com

5 oktober: GrowthCLUB planning workshop
Vrijdag 5 oktober is de eerste GrowthCLUB op Aruba. In deze workshop plannen ondernemers en managers hun volgende kwartaal.
Voor meer informatie en aanmeldingen bel 564-3577 of mail
aruba@actioncoach.com

26 - 28 september: Drug Abuse Congress 2012
Congres met de nadruk op de consequenties van verslaving/psychiatrie op familie, vrienden en omgeving van betreffende personen alsmede het effect op het toerisme. Bedoeling is de expertise te verbeteren van sociaal werkers en anderen die met drugsverslaafden en psychiatrische patiënten te maken hebben. Tevens worden de mogelijkheden van zorgverleners op Aruba besproken.
Locatie: Westin Aruba Resort & Casino, Aruba
Meer informatie: http://www.congresverslavingaruba2012.com/#!home/mainPage

28 - 30 september: Expo Cas
Alles wat u moet weten over bouwen, verbouwen en onroerend goed op Aruba. Deelnemers zijn onder meer 'gated communities', binnen- en buitenfinishing, makelaars, banken. Bijna 70 bedrijven zijn vertegenwoordigd tijdens de beurs. Diverse interessante prijzen. Evenement georganiseerd door Multi Media International N.V.
Locatie: Renaissance Convention Center
Openingstijden:
28 september: 17.00 - 22.00 uur
29 september: 12.00 - 20.00 uur
30 september: 12.00 - 20.00 uur
Meer informatie: www.expocas.net

3 - 5 oktober: Smart & Sustainable Aruba goes green
Thema van de conferentie van dit jaar is 'Smart and Sustainable'. Slim beleid maken, een update met betrekking tot de ontwikkeling van nieuwe 'smart' groene technologie. Met name onderwerpen als het opslaan van elektriciteit, elektrisch rijden en smart technologie om energieverbruik van huishoudens te verlagen.
Nederlandse, Amerikaanse, regionale en internationale experts op het gebied van wind-, zonne- en maritieme energietechnologie delen hun kennis en ervaring op het gebied van nieuwe 'proven technologies' op deze gebieden. De conferentie wil een platform zijn waar kennis wordt gedeeld door verschillende internationale partijen.
Locatie: Renaissance Aruba Resort & Casino, Aruba
Meer informatie: http://www.greenaruba.org

9 - 10 november: Aruba College Fair
De beurs biedt Arubaanse leerlingen informatie over opleidingen, scholen en meer. Georganiseerd door Aruba College Fair Foundation (ACFF).
Locatie : Renaissance Convention Center
Meer informatie: www.arubacollegefair.com

Internationaal

28 - 29 september: International Tourism Expo
Promotie en mogelijkheden verkennen.
Locatie: Convention Center Atlapa, Panama City
Contact: expoturismo@panacamara.org
Meer informatie: www.expotur.org

30 september - 2 oktober: JAPEX 2012
Jamaica Product Exchange (JAPEX) is voor Jamaica de belangrijkste beurs op het gebied van toerisme. Twee dagen met vooraf vastgestelde afspraken. Circa 150 Jamaicaanse deelnemers.
Locatie: Sunset Jamaica Grande Resort & Spa in Ocho Rios.
Meer informatie: www.japex.org/

28 - 29 september: International Tourism Expo
Deze expo is een goede gelegenheid om toerisme te promoten en de mogelijkheden te onderzoeken in Panama.
Locatie: Convention Center Atlapa, Panama City
Contact: expoturismo@panacamara.org
www.expotur.org

24 - 25 oktober: Green Energy Conference 2012
Locatie: San Francisco, Verenigde Staten
www.greeneconomygroup.com

De Business Agenda verschijnt wekelijks in de Ñapa. Informatie over zakelijke evenementen, zoals symposia, lezingen, trainingen en conferenties, zowel op Aruba, Bonaire als op Curaçao, is welkom op napa@amigoe.com.

Beroep onder de loep

Liesbeth van der Voort: Specialist Permanente Make-up

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep.

Deze week: Liesbeth van der Voort (54).

In haar 'Permanente Make Up Shop', brengt zij permanente make-up bij mensen aan.

Wat houdt je beroep in?
"Ik ben specialist in Permanente Make-up, oftewel: blijvende make-up die in de vorm van tatoeages wordt aangebracht.

Hoe lang ben je specialist in permanente make-up?
"Ik doe dit werk al zeker 20 jaar en vind het nog elke keer weer geweldig! Ik maak dames mooier met wenkbrauwen die bijna niet meer van 'echt' te onderscheiden zijn. De vorm van de wenkbrauw is zo belangrijk én bepalend in iemands gezicht, dat het vaak heel bijzonder is te zien wat een nieuwe, goedgevormde wenkbrauw doet voor een vrouw. Een te lage, rechter wenkbrauw maakt boos en een hogere onderwenkbrauw geeft een verbaasde uitdrukking. Ook het aanbrengen van permanente eyeliners vind ik elke keer weer een feest. Voor mij omdat ik iets moois maak, en voor de klant die verrukt in de spiegel naar het resultaat kijkt en voortaan nooit meer tegen 'kale' ogen hoeft aan te kijken. Iedereen is er altijd blij mee."

Wat is het vervelendste dat je in je beroep hebt meegemaakt?
"Jaren geleden toen ik nog niet zo ervaren was, belde er iemand om te zeggen dat de behandeling was mislukt omdat de inkt er heel zwaar uitzag en ze wilde het per direct weer weg laten halen. Omdat ik toen onervaren was schrok ik ook in eerste instantie. Maar dat de make-up erin de eerste paar dagen zo dik en donker uitziet is heel normaal. Na een week gaat het er heel natuurlijk uitzien."

Wat is het leukste dat je in je beroep hebt meegemaakt?
"Ik heb een keer een klant gehad van wie de wenkbrauwen iets te laag waren waardoor ze een beetje somber en nors overkwam. Nadat ik haar behandeld had en ze terugkwam, vertelde ze me dat ze voor het eerst spontaan werd aangesproken bij de sportschool waar ze al heel lang komt. Daarvoor kwamen mensen nooit naar haar toe voor een praatje. Dat mensen nu wel naar haar toekomen is omdat ze nu een meer open gezicht heeft. Het heeft veel impact op haar gehad, want het heeft haar ook een 'boost' gegeven om te gaan afvallen. Mensen zijn over het algemeen altijd blij als ze bij mij zijn geweest. Dat merk ik als ze terugkomen voor de nabehandeling. Ik heb weleens gehad dat ik begroet werd met drie zoenen en daarbij een fles wijn kreeg. Dan weet ik dat mensen heel tevreden zijn met mijn werk."

Wat was je graag geweest als je geen specialist in permanente make-up was?
"Als ik mijn leven over zou kunnen doen dan zou ik plastisch chirurg willen zijn. Dat percisiewerk, dat lijkt me geweldig. Ook bij plastische chirurgie zijn mensen achteraf heel blij met het resultaat. Maar helaas. Ik had jonger moeten beginnen met de opleiding daarvoor."

Boeken

Begin met het Waarom

Elke CEO of directeur kan u vertellen wat zijn organisatie doet. Sommigen leggen ook uit hoe ze het doen, maar slechts enkelen kunnen duidelijk uitleggen waaróm ze het doen.

Simon Sinek beschrijft het principe van de Gouden Cirkel: eerst het Waarom, dan pas het wat en hoe. Het Waarom kan nooit geld of winst zijn, dat zijn resultaten. Het Waarom bepaalt het (voort) bestaan. Waarom bent u gaan ondernemen? Waarom kopen klanten bij u en niet bij anderen?

Sinek onderzocht de grote, inspirerende leiders en ontdekte dat mensen als Steve Jobs en Martin Luther King oppervlakkig gezien misschien weinig gemeen hebben, maar allemaal het Waarom als basis hebben. Ook ontdekte hij dat organisaties en leiders die de waarom-vraag als uitgangspunt nemen succesvoller, invloedrijker en innovatiever zijn. Ze vormen een bron van inspiratie voor hun medewerkers en creëren grote loyaliteit.

'Begin met het Waarom' helpt u om beter en authentieker leiding te geven en om uw organisatie, uw team en medewerkers te inspireren. Met vele voorbeelden uit de praktijk laat hij zien dat het werkt.

'Begin met het Waarom is een van de meest nuttige en indrukwekkende boeken die ik de laatste jaren gelezen heb. Het is simpel en verfijnd en laat ons zien hoe leiderschap zou moeten zijn. Een echte aanrader!'
- William Ury, co-auteur van de everseller 'Excellent onderhandelen'

Simon Sinek (1973) studeerde culturele antropologie en ruilde zijn carrière als advocaat al vroeg in voor één in de reclame. In Amerika werkte hij voor Euro/RSCG en Ogilvy & Mather. In 2002 richtte hij zijn eigen bedrijf op. Hij trok wereldwijde aandacht met zijn presentatie over leiderschap op TEDx.

Titel: Begin met het Waarom - De Gouden Cirkel van ondernemen
Auteur: Simon Sinek
Uitgever: Business Contact
EAN: 9789047004943

Economie

Bedrijven tonen zich 'groener'

Grondstofverslindende bedrijven zijn zich steeds bewuster van de milieu-impact van hun activiteiten, al blijft het een moeilijke oefening om overal een prijs aan te kleven. Puma ontwikkelde een model.

Het eerste wat je ziet op het wereldcongres over natuurbescherming (van de Internationale Unie voor Natuurbescherming) in het Zuid-Koreaanse Jeju is een bedrijvenpaviljoen. Tijdens de eerste editie in 2004 in Bangkok waren er slechts twee leidende bedrijven aanwezig, herinnert Peter Bakker zich.

De voorzitter van de World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) gelooft dat bedrijven een rol te spelen hebben inzake milieubescherming en het creëren van duurzame groei. Ten tijde van de eerste Aardetop in Rio de Janeiro in 1992 golden privébedrijven nog als de ergste vijand van de natuur. In Jeju komen cementreus Holcim en middelgrote ondernemingen zoals het Sri Lankaanse theebedrijf Dilmah zich van hun groenste kant tonen.

Ander zakenmodel
Maar goede intenties volstaan niet. Experts zoals Bakker zeggen dat bedrijven hun manier van werken ingrijpend moeten veranderen. Hun impact op het milieu bijvoorbeeld zou een belangrijke factor moeten zijn bij het besluitvormingsproces. Elk bedrijf zou die impact moeten evalueren en er uiteindelijk een prijs aan kleven.

"Veel bedrijven hebben met vallen en opstaan hun milieuimpact leren onderzoeken", meent Bakker. De topman van WBCSD zegt dat als bedrijven hun ecologische spoor in rekening brengen, de kosten waarschijnlijk zullen stijgen, vooral als ze ook veranderingen doorvoeren.
Pavan Sukhdev, auteur van het nieuwe boek Corporation 2020: Transforming Businesses for Tomorrow's World, is ook van mening dat bedrijven een prijs moeten becijferen inzake hun milieu-impact. Sukhdev raakt een gevoelige snaar door te stellen dat bedrijven moeten kiezen voor een zakenmodel dat niet alleen financiële winst creëert, maar ook winst op sociaal en ecologisch vlak.

Puma
Het sport- en kledingmerk Puma houdt volgens zijn vertegenwoordiger Holly Dublin rekening met 'de kostprijs van zijn activiteiten voor de natuur'. Het bedrijf ging hiervoor aankloppen bij consultancybureaus PricewaterhouseCoopers en Trucost, en past de berekeningen sinds 2011 toe. In een eerste fase werd een prijs berekend over de tonnen uitgestoten broeikasgassen en de kubieke meters water die werden verbruikt bij zijn activiteiten en in zijn toeleveringsketen.

Voor 2010 kwam het bedrag van 140 miljoen euro aan impact op ecosystemen en het milieu uit de bus. Waterconsumptie en uitstoot waren goed voor ongeveer 93 miljoen euro. De rest werd berekend in een tweede fase en heeft betrekking op de veranderingen in landgebruik voor de productie van ruwe materialen, luchtvervuiling en afval, vooral bij de toeleveranciers. Sinds de berekening van zijn impact stelt het bedrijf zich ten doel om tegen 2015 een volledig duurzame verpakking te hebben, een kwart minder CO2 uit te stoten en een kwart minder energie en water te verbruiken. Volgens Dublin hebben veel andere bedrijven al interesse getoond in hun berekeningsmethode.

Groeilanden
Bakker onderstreept nog het belang van ondernemingen in snel groeiende economieën zoals India, China en Brazilië. Met een bevolking van in totaal 3 miljard moeten deze landen ondubbelzinnig laten weten dat ze snelle ontwikkeling niet ten koste van het milieu zullen laten gebeuren, vindt hij. "Want als we deze landen niet duurzaam kunnen ontwikkelen, is er geen hoop."

"Als ze het consumptiegedrag van het Westen kopiëren, zitten we in de problemen", aldus Bakker. WBCSD heeft de schade van dit consumentisme al becijferd. In de voorbije 50 jaar is 60 procent van de diensten die het milieu ons verschaft - zoals zoet water, voedsel, klimaatregeling, waterzuivering en afvalverwerking - in verval geraakt. Dat staat in een nieuw rapport dat WBCSD in Jeju heeft gepresenteerd.

De kostprijs hiervan is enorm. Door ontbossing bijvoorbeeld zou jaarlijks 1,5 tot 4 miljard euro aan diensten door ecosystemen verloren gaan.

MKB

Mijn volgende PC is een...

Desktop, Laptop, Ultrabook, Netbook, Tablet?

Sinds het tweede kwartaal van 2012 is de PC voor het eerst niet meer de grootste afnemer van computergeheugenchips. Dit betekent dat de PC nu officieel is ingehaald door mobiele apparaten zoals tablets en smartphones - wat overigens voor weinigen een verrassing zal zijn.

Tekst: Stimul-IT

Nielsen onderzocht de redenen waarom respondenten een tablet gebruiken in plaats van een PC of laptop, waarbij de redenen grofweg kunnen worden samengevat in deze drie elementen:
Gemak (gemakkelijk mee te nemen en gebruiksvriendelijk);
Snelheid;
Device features.

Ook bij Stimul-It heeft de massale opkomst van de tablet effect op ons dagelijks werk. Niet alleen omdat we zelf gebruik maken van een, inmiddels vrij aardige mix van zogenaamde 'traditionele' computers en tablets, maar ook omdat we steeds vaker de vraag krijgen van ondernemers wat de beste keuze is voor hun bedrijf. Is een desktop, laptop of een tablet het beste? Of een combinatie?
Om een antwoord op deze vraag te vinden zetten we eerst even de meest onderscheidende kenmerken van deze apparaten op een rijtje. Vervolgens staan we stil bij de belangrijkste vraag: of u deze keuze eigenlijk zelf moet maken of aan uw werknemers over moet laten?

Verschillen Desktop, Laptop, Tablet (zie tabel)
Het overzicht is gebaseerd op het artikel 'een tablet, laptop, netbook of desktop PC, wat te kiezen?' op plazilla.com.

Tablets op het werk?
Gaat het hier nu om een gadget of een serieus apparaat dat ook zakelijk gebruikt kan worden? Is het een leuk speeltje wat vooral gebruikt wordt voor games en social media, of heeft het een toegevoegde waarde voor zakelijk gebruik?

Volgens de medewerkers van Stimul-IT, die de afgelopen tijd verschillende tablets hebben uitgeprobeerd, is het gebruik van hun tablets op het werk vooral gemakkelijk vanwege het mobiele karakter. De weg naar een 'paperless' office wordt bovendien ineens een stuk korter.
De aantekeningen of afspraken die tijdens een werkoverleg gemaakt worden zijn bijvoorbeeld gemakkelijker te bewaren en te delen. Belangrijkste verschil met bijvoorbeeld een notebook is daarbij het gemak om een tablet mee te nemen en de informatie te delen. Verder wordt de tablet vooral gebruikt om via diverse apps op to date te blijven van trends, tijdschriften te lezen en e-mail af te handelen. Onafhankelijk van de tablet die we gebruiken: hebben we één ding bij Stimul-It wel gemeen: we willen (of kunnen?) niet meer zonder onze tablets. Dit betekent echter nog lang niet dat we onze laptops en desktops aan de kant zetten: ook deze zijn nog steeds onmisbaar. De grootste uitdaging zit er in om de content van al deze verschillende apparaten te synchroniseren, waarbij een web-based oplossing die platform onafhankelijk is het meest ideaal lijkt. Ook is het belangrijk dat je als organisatie een passende infrastructuur hebt. Waarbij de beschikbaarheid van voldoende bandbreedte en security de top issues zijn.

	Desktop	Laptop	Netbook	Tablet
Voordelen	Grote capaciteit en snelheid, ook voor moeilijke en zware processen zoals filmbewerking, video kijken, downloaden etc.	Gemakkelijk mee te nemen	Gemakkelijker mee te nemen dan laptop	Makkelijkst mee te nemen
	Relatief goedkoop	Compact: alles zit ingebouwd in het apparaat	Batterijduur is goed	Geen toetsenbord, alles in 1
	Gebruiksvriendelijk: ruime keuze uit beeldschermen, externe muizen, toetsenborden en andere accessoires	Mobiel: Via WiFi kan je op internet	Heeft extern keyboard en muis, vele accessoires mogelijk	snel te gebruiken, goede reactietijden (bij een goede tablet)
	Gemakkelijk om up te graden	Webcam vaak ingebouwd	complexere document-bewerkingen zijn mogelijk in vergelijking met tablet	touch screen
		Verbruikt minder stroom	Webcam ingebouwd	camera ingebouwd (in veel gevallen zelfs 2)
Nadelen	Niet mobiel	Duur: Een laptop met vergelijkbare functies als een desktop komt vaak toch een stuk duurder uit.	Prestaties vaak niet optimaal	Weinig opslag geheugen
	Relatief iets langere opstarttijd	Mindere prestaties: Een laptop heeft vaak minder prestatie dan een desktop van dezelfde prijs	Toetsenbord aan de kleine kant	Niet geschikt voor grote programma's (Alleen voor applicaties)
	Neemt veel ruimte		Vaak geen CD speler	Niet bij alle tablets is content makkelijk te delen met 'tradiotionele' computers en laptops
	Verbruikt meer stroom, afhankelijk van de capaciteit			
	Meer zware elementen en meer warmte-ontwikkelingen			

Een keuze maken
Wilt u veel met uw computer gaan doen, dagelijks intensief gebruik (downloaden, veel bestanden verwerken en opslaan, videobewerking etc.) dan is een desktop waarschijnlijk de juiste keuze. Let dan nog wel op de specificaties.
Wilt u wel intensief gebruik gaan maken van uw computer, maar geen gebruik maken van videobewerking en veel downloaden dan is een laptop al een goede optie.
Gaat u voor het vervoersgemak dan is een tablet of netbook aan te raden. Een netbook is ten zeerste aan te raden als u veel tekstverwerking gaat doen (Word, notities etc.). Is dit niet het doel, dan is een tablet een goede keuze. Hier kunt u snel informatie opzoeken en e-books lezen, notities maken en informatie uitwisselen.

Er zijn natuurlijk nog meer variaties te bedenken dan wij hier noemen, zoals bijvoorbeeld het ultrabook en de eReader en de diverse combinaties die tussen de verschillende apparaten worden gemaakt. Zo gaan de verschillende computers steeds meer op elkaar lijken en nemen steeds meer van elkaars functionaliteiten over. Een paar maanden geleden lanceerde Asus bijvoorbeeld het 'Transformer Book', volgens eigen zeggen het eerste convertible notebook ter wereld dat direct kan schakelen tussen laptop en tablet modus, door simpelweg het scherm los te koppelen van het toetsenbord. Dit product is ontworpen voor gebruikers die het prettig vinden om de productief te kunnen werken met een fysiek toetsenbord, maar tegelijkertijd de flexibiliteit van een tablet willen hebben.

Laat de keuze aan de gebruiker: 'Bring your Own Device'
Er zijn verschillende manieren waarmee u als bedrijf en werkgever met de keuze tussen de verschillende soorten computers om kan gaan. U kunt zelf alles in de hand houden, of alles aan de werknemer overlaten, of verschillende variaties daar tussenin. Hierbij is het belangrijk om een analyse te maken van wat in uw bedrijf belangrijk is en daar kunt u uw ICT-beleid op afstemmen. De factoren waar u het juiste evenwicht tussen probeert te vinden zijn enerzijds de mate van controle die u wenst en aan de andere kant de mate van vrijheid in de keuze. 'Bring your own' heeft betrekking op het geven van vrijheid aan professionals om zelf de verantwoordelijkheid te nemen voor de ICT-tools die nodig zijn om het werk op de best mogelijke manier uit te voeren. De professional kiest een mix van hardware, software en online-diensten, rekening houdend met wat verantwoord en veilig is voor het bedrijf en de rol die hij/zij daarbinnen vervult, aldus Jan Stedehouder, auteur van het boek 'Bring your own device'. Op zijn website treffen we ook de volgende uitleg aan de hand van een model dat werd ontwikkeld door Arno Harteveld (Microsoft). Hij maakt een onderscheid op basis van twee vragen:
1. Stelt het bedrijf het apparaat beschikbaar of schaft de medewerker het zelf aan?
2. In hoeverre heeft het bedrijf grip op het apparaat?

Jan Stedehouder

Dit levert vier typen beleid rond apparaten op:
'Here is your own', waar medewerkers een apparaat krijgen dat volledig is voorgeconfigureerd en waar zij geen eigen applicaties op mogen installeren.
'Choose your own', waar medewerkers de keuze krijgen uit een aantal apparaten die vervolgens zijn voorgeconfigureerd. Misschien is er wat ruimte om de eigen applicaties geïnstalleerd te krijgen.
'Bring your own', waar medewerkers de vrijheid hebben een eigen apparaat aan te schaffen (al dan niet met een vergoeding) en eigen applicaties te installeren. De medewerker moet zich wel aan afspraken houden om binnen het bedrijfsnetwerk te mogen werken, waaronder het accepteren van een mate van controle door het bedrijf.
'On your own', waar medewerkers alle vrijheid hebben en het bedrijf geen enkele vorm van controle of toezicht uitoefent.
Bron: http://bringyourowndevice.wordpress.com/

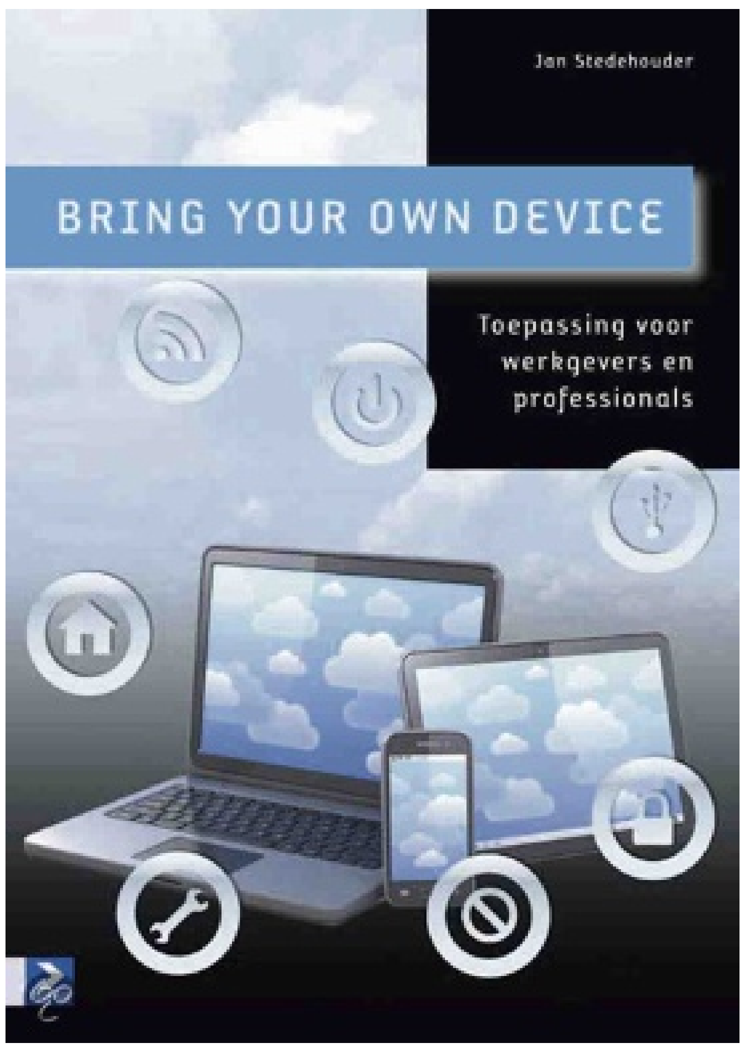

BYOD gaat niet over techniek, maar over maatwerk voor professionals.

"Het is goed mogelijk dat deze vier typen beleid binnen één organisatie voorkomen", aldus Jan Stedehouder. "Afhankelijk van de rollen en functies die medewerkers vervullen én van de digitale vaardigheden waarover ze beschikken kan een 'Here's your own' een veel betere oplossing zijn. In alle gevallen gaat een innovatieve werkgever met zijn medewerkers aan tafel zitten om de beste mix samen te stellen."

Jan Stedehouder weet het uiteindelijk kort maar krachtig samen te vatten: "Kortom, juist nu is het de tijd om je niet gek te laten maken. Breng het fenomeen en de impact op jouw organisatie terug tot de kern. Begin na te denken over hoe je de ICT-omgeving naar de toekomst toe moet inrichten, rekening houdende met bredere sociale en maatschappelijke ontwikkelingen. Geld uitgeven kan altijd nog."

Voor meer informatie:
http://bringyourowndevice.wordpress.com/
http://plazilla.com/een-tablet-laptop-netbook-of-desktop-pc--wat-te-kiezen

www.stimul-it.com

STIMUL-IT CURAÇAO Information Technology Institute

Bestemming Curaçao

Spontaan op vakantie

Naam:
Virgílio (49) en Teresa Seia (45)
Komen uit:
Lissabon, Portugal
'Business or pleasure?':
Pleasure absoluut!
Aantal dagen:
10
Verblijven:
In een container-appartement op Plantage Welgelegen

"Onze reis naar Curaçao was iets van het laatste moment", vertelt Virgílio Seia. "Ik werd op een dag wakker en had zin in vakantie. We waren iets meer dan een jaar niet op vakantie geweest. Ik ben in mijn kantoor gaan zitten en heb op internet gezocht naar mogelijkheden en drie dagen later zaten we op Curaçao." Het is de derde keer dat het echtpaar Curaçao bezoekt. "De eerste keer dat we hier kwamen, was toen we op een cruise zaten", zegt Teresa Seia. Virgílio: "We hadden vrienden hier wonen en toen we met de cruise hier voor een paar uurtjes waren hebben zij een rondrit over het eiland met ons gemaakt." "We waren meteen verliefd op Curaçao", vult Teresa aan. "We hebben meerdere eilanden in de regio gezien en die zijn allemaal wel mooi, maar Curaçao is heel bijzonder. Ik vind de mensen hier heel aardig en de levenswijze van hier bevalt me wel." Virgílio: " Ik ben in Angola opgegroeid en Curaçao doet mij heel erg aan Angola denken."
Het echtpaar verblijft in een container op Plantage Welgelegen op Banda'riba. "We zijn via onze vriend op Curaçao bij dit adres terecht gekomen. Ik belde hem op een zaterdag op en zei dat we maandag op Curaçao zouden zijn en dat hij ons moest helpen om een verblijfplaats te zoeken. Dat vond hij heel erg kort dag. maar hij heeft toch iets heel goeds gevonden", zegt Virgílio lachend. "Het is een container, maar deze is voorzien van alles wat we nodig hebben. We vinden het geweldig. Het is echt ons huisje geworden. De ruimte is koel, er is een slaapkamer, een badkamer en een keuken."
Virgílio en Teresa hebben het vooral rustig aan gedaan op Curaçao. Alles kon, niks moest. "We bezochten natuurlijk een aantal stranden. We zijn naar de populaire stranden geweest zoals Grote Knip maar hebben ook stranden bezocht waar we via de rotsen naar beneden moesten klimmen om op het strand te komen." Teresa en Virgílio genieten dus met volle teugen van de mooie plekken op Curaçao.
"Maar ik zou willen dat de bewoners hun eiland wat beter verzorgen", zegt Virgílio. "Wanneer we door de natuur rijden, zien we veel vuilniszakken, autowrakken, oude koelkasten en dergelijke staan. Het staat echt overal. Voor mij als toerist maakt het eigenlijk niet zoveel uit, want ik ga na verloop van tijd toch weer weg. En bovendien zijn de toeristische plekken wel mooi en schoon. Maar niet alleen de toeristische plekken moeten mooi en schoon zijn. Voor de bewoners van het eiland is het ook goed dat het eiland schoongehouden wordt. Vanuit een ecologisch perspectief is het veel beter dat het eiland schoon wordt gehouden. Daar wordt het eiland veel beter van en daar hebben uiteindelijk de bewoners ook profijt van." Teresa: "Het is niet gemakkelijk, maar er moet gewoon veel gedaan worden aan de bewustmaking van de bevolking over het belang van 'recycling' en het schoonhouden van het milieu. Mensen moeten weten dat het hun verantwoordelijkheid is."

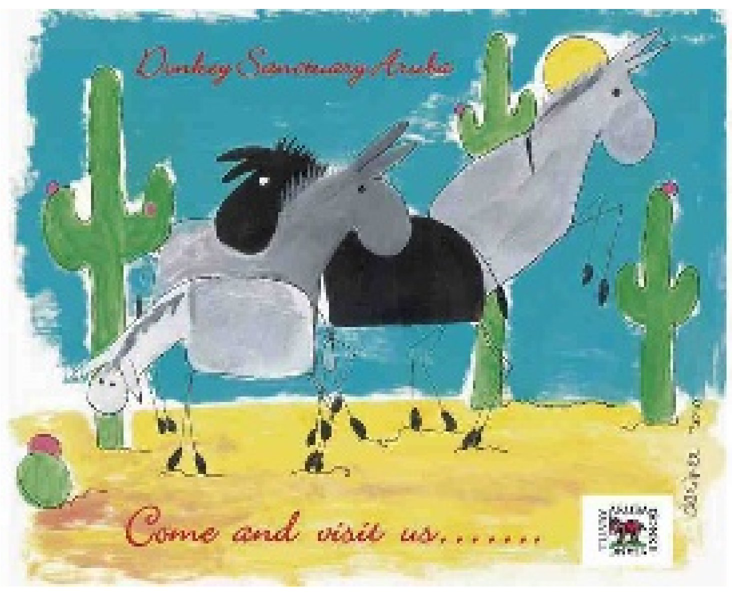

Danilo Christiaan:

‘Inhaken op de kracht van Bonaire’

Danilo Christiaan (Foto: Lisette Wellens, RNW Caribische redactie)

Hij steekt de hand ook in de eigen Bonaireaanse boezem. Danilo Christiaan, 40 jaar en sinds 6 jaar alweer manager van Mangazina di Rei. Cultural park staat er onderaan het logo op zijn shirt. Concluderend sluit hij af met: “Kritiek is goed, maar zelfkritiek ook.” Hij zegt het vol overtuiging. Zoals hij ook van mening is dat ‘we als Bonaire onze eigen kracht moeten ontwikkelen en daarin investeren’ en hij zelf de door hem opgeworpen vraag heeft beantwoord ‘dat de politiek ook aan de mensen zelf voor wie het beleid wordt gemaakt moet vragen wat ze willen’.

Tekst: Peter Onvlee

De vlaggetjes wapperen die woensdagmiddag al vrolijk en in groten getale op de auto’s. Het is de bekende vlag in de kleuren geel, wit en blauw. Met in de middelste witte baan de zwarte ‘ring’ met rode zespuntige ster. De ring stelt een kompas voor. Bonaireanen zijn immers van origine goede zeelui en vissers. Ze bevat vier gelijkzijdige driehoeken. Dit staat voor gelijkheid voor alle mensen uit het noorden, oosten, zuiden en westen. Waar men ook vandaan kwam op het eiland, men werd gelijk geacht aan elkaar. De zespuntige rode ster is opgebouwd uit twee gelijkzijdige driehoeken. Deze ster vertegenwoordigt de zes oorspronkelijke dorpen op Bonaire, Playa, Nikiboko, Tera Kòrá, Antriol, Nort Saliña en Rincon. De rode kleur van de ster staat voor het bloed, de overlevingskracht van de Bonaireaan.

De al sinds 11 december 1981 in gebruik zijnde vlag - de Amerikaanse vlaggendeskundige Whitney Smith heeft de richtlijnen aangegeven voor het ontwerp - wapperde donderdag 6 september overal op het eiland en zal morgen wanneer de Dia di Boneiru (Bonairedag) ook in Nederland wordt gevierd ook daar, in Rijswijk, nadrukkelijk aanwezig zijn. Het eiland - en zijn al dan niet naar Nederland verhuisde bewoners - is trots op haar vlag waarin het geel staat voor de zon en de bloemen die het eiland kent. De meeste oorspronkelijke Bonaireaanse bloemen zijn immers geel zoals de kibrahacha, anglo en de cactusbloemen. De kleur wit staat voor vrede en internationalisme en de zee met haar hoge golven vormt de betekenis van het blauwe gedeelte. De Bonaireanen waren altijd al mensen met veel moed. In de oorlogstijd voer men op zee om het olietransport vanaf Venezuela in stand te houden. Van deze zeelieden stierf ongeveer 80 procent door aanvallen van duikboten. Het blauwe gedeelte is een herdenking aan de moedige Bonaireaan.

Het uitgangspunt die woensdagmiddag, een week voor Dia di Boneiru, is Bonaire bijna twee jaar na 10-10-10. En bijna een jaar nadat Ñapa de paginagrote beschouwing van Erik Locht onder de titel ‘Neem cultuur Bonaire serieus’ publiceerde. Hij concludeerde toen dat sinds de Nederlandse Antillen zijn opgedoekt en Bonaire een Openbaar Lichaam is geworden, de Nederlandse wetten en maatregelen het eiland overspoelden. “Er is al veel veranderd, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs en infrastructuur. Toch heerst er geen juichstemming op het eiland”, stelde hij. En ook dat de staatkundige veranderingen een bedreiging voor de culturele identiteit op Bonaire zouden kunnen vormen.

Danilo Christiaan heeft er even bij het telefonisch maken van de afspraak aan getwijfeld of hij wel de meest aangewezen man was om nu weer een jaar later de zaken op een rijtje te zetten. Hij is geboren op Curaçao, Bonaireaanse moeder (van Rincon), Curaçaose vader met veel familie op Bonaire (ook Rincon). Vertrok op zijn 15e naar Nederland om er in Deventer onder meer tropische landbouw (met als afstudeerrichting streekontwikkeling) en management te studeren. Woonde en werkte ook 4 jaar lang in Zuid-Frankrijk voordat hij in 2006 naar Bonaire kwam.

Naar, het zal duidelijk zijn, natuurlijk Rincon. Zijn eerste reactie toen: ‘Woh! Wat een mooie plek.’ Hij vindt dat nog steeds. En juist door enerzijds die afstand en anderzijds het Bonaireaans zijn en voelen - hij kwam naar het eiland om in het door de familie ook opgezette Dos Pos (twee putten) verder te ontwikkelen; een oase in het landschap van Bonaire met veel planten en veel soorten fruitbomen omdat het gebied zoveel zoetwater in de grond heeft dat er al in 1940 een windmolen en waterreservoir werden gebouwd voor de bewoners van Rincon - en zijn dagelijkse historische en culturele werk bij de Stichting Mangazina di Rei, dat hem bij Dos Pos ‘wegkaapte’, vond hij het toch wel een goed idee.

> Veranderingen gaan gepaard met emoties zoals gevoelens van onzekerheid en onvrede

Christiaan is eenmaal aan tafel genuanceerd in zijn uitspraken, zonder zich te verschuilen of zich op de vlakte te houden. Weet ook waar hij het over heeft. Het twee hectare grote Mangazina di Rei heeft ook niet voor niets minder dan een jaar geleden in aanwezigheid van autoriteiten, sociaal-culturele leiders en andere genodigden uit de Bonaireaanse gemeenschap, haar nieuwe beleidsplan geïntroduceerd. Dat gebeurde middels een symbolische overdracht van het sociaal-culturele erfgoed van de oudere aan de jongere generatie. “Het is belangrijk het sociaal- cultureel erfgoed van Bonaire te behouden en verder te ontwikkelen.” En hij wijst dan op de noodzaak van het behoud van de authenticiteit van de Bonaireaanse cultuur binnen de totaliteit van de hedendaagse nieuwe ontwikkelingen en de toenemende invloed van buitenlandse culturen.

Op het eiland is, zo onderkent Christiaan, na de staatkundige herstructurering zeker nog niet alles koek en ei. Er is nog veel kritiek. Het eiland is (te) duur geworden voor de gemiddelde Bonaireaan, Nederland zou de macht hebben overgenomen. “Veranderingen gaan gepaard met emoties zoals gevoelens van onzekerheid en onvrede”, geeft hij aan. Verwijten kunnen als volgt worden samengevat: Nederland dringt allerlei zaken op die niet passen bij de cultuur van Bonaire. Het heeft, weet hij, te maken met het gevaar dat aan de door Nederland en de massaal naar Bonaire getrokken beleidsmakers ontwikkelde modellen kleeft. “Het zijn bestuursmodellen waarin de lokale initiatieven niet altijd passen.”

Nederland als de bekende olifant in de eveneens bekende porseleinen kast? Christiaan zegt dat niet. Maar als kenner, ervaringsdeskundige van en in beide culturen, denkt hij dat het ook wel iets anders had gekund om een groter draagvlak te creëren. Minder Nederlanders naar Bonaire om de nieuwe staatkundige structuur voor te bereiden en meer Bonaireanen naar Nederland om daar bijgeschoold te worden. Meer nadruk op die bijscholing en begeleiding van de Bonaireanen bijvoorbeeld om in hun functies die ze vaak jarenlang tot tevredenheid hadden uitgevoerd mee te groeien tot het gewenste Nederlandse niveau. “Natuurlijk was en is er misschien nog wel een kennisgat. Maar dat is logisch. Wat wil je, meer dan 16 miljoen Nederlanders tegen nog geen 15.000 Bonaireanen.”

Het past bij de doelstellingen van de Stichting Mangazina di Rei, het cultuurpark bestaande uit een (openlucht) museum en botanische tuin. De van oorsprong opslag waarnaar de naam verwijst (het magazijn van de koning, vroeger een bewaarplaats voor het rantsoen van de koningsslaven die naast de particuliere slaven op Bonaire werkzaam waren. Van de overheid kregen ze één keer per week een hoeveelheid sorghum, maïs die ze elke zaterdag bij het Mangazina di Rei ophaalden. Dit werd in 1824 gebouwd en is hiermee een van de oudste panden op het eiland. Vanaf 2007 is het officieel in gebruik genomen als cultuurpark. Sinds september 2009 is er een leerwerkbedrijf aan het park toegevoegd. Hier wordt hulp geboden aan mensen die problemen hebben om terug te keren op de arbeidsmarkt. “We hebben de afgelopen jaren getracht de doelstellingen simpel neer te zetten. We willen de cultuur van Bonaire helpen beschermen, versterken, met daarnaast promotie en vieren. Waarbij dat vieren voor de culturele beleving en te organiseren activiteiten staat.” En aansluitend zegt Christiaan nog; “Met als accent de cultuur in te zetten als duurzame ontwikkeling. Je moet er wat aan hebben. Het is niet alleen maar vroeger, ook vertalen naar concrete dingen van deze tijd.”

Vier speerpunten zijn er door de stichting en Danilo Christiaan aangewezen in het streven de geschiedenis en de culturele historie van het eiland te behouden. “En door het leerbedrijf proberen we ook te laten leren van het erfgoed. Leren hoe je kan en moet werken met toeristen en hoe je met je talenten iets kunt doen.” Hij verwijst naar de (nog steeds) terugkerende discussie over het slavernijverleden van ook Bonaire. Op 30 september 1862 officieel afgeschaft met de afkondiging op Curaçao van de zogenoemde Emancipatieregeling, maar daadwerkelijk als gevolg van economische motieven pas een jaar later, in 1863, het geval. “Maar wat doe je met die discussie? Je bent nu vrij. Het is tragischer vrij te zijn en niets met je talenten te doen dan slaaf te zijn zonder de vrijheden die we tegenwoordig genieten.”

Ontwikkeling, duurzame ontwikkeling, van land en bevolking. Het komt steeds terug in de vier pijlers die de basis van het nieuwe beleidsplan van de stichting vormen. Cultuur en ruimtelijke ontwikkeling, cultuur en sociale cohesie, cultuur en maatschappelijke vorming en cultuur en economische groei. “Waarbij cultuur voor ons iets is van een manier van leven; niet louter het erfgoed. Denken hoe je moet anticiperen op de toekomst. We hebben het - staatkundige hervorming of niet - over een dynamisch fenomeen.” En de mens, de Bonaireaan zelf, staat daarbij dus centraal. “We hadden en hebben als eiland problemen. We hadden en hebben hulp nodig. Maar om compleet onder te sneeuwen is dood zonde. Probeer dan mensen op die terreinen waarden bij te brengen, die relevant zijn voor de omgeving. Ook binnen de overheid erkennen mensen dit en het werkt perfect. Het één versterkt het ander.”

> Er had - en zal in de toekomst - meer rekening met het eiland moeten worden gehouden

Christiaan verwijst dan naar de vele consultants die het eiland de afgelopen periode hebben bezocht. “En zij informeerden zich vaak bij de lokale bevolking voor hun verhaal. Zo hoort dat. Natuurlijk, Nederland is verantwoordelijk en zal terugvallen op de eigen verworvenheden. Het is goed om rekening te houden met de Bonaireaanse cultuur. En dat niet alles kan, logisch. Het is ook in Nederland crisis. Daar groeien de bomen ook niet meer tot de hemel. En het is natuurlijk rot om als Bonaireaan te worden geconfronteerd met zaken die duurder worden. Maar dat hoeft geen aanslag op onze cultuur te zijn.”

De ontwikkelingen die op de Bonaireaanse bevolking afkomen noemt Christiaan ‘niet gemakkelijk’. Alles is duurder geworden; hij heeft zoals eerst in Nederland bij de invoering van de euro ook al het geval geweest alles bijna één op één (euro voor een gulden, op Bonaire dollar voor een gulden) zien omprijzen. De vastgoedbelasting is erbij gekomen, de snelheid van veranderingen is enorm groot geweest. “Want het is een intensief proces geweest waarbij ook veel is ingezet door Nederland en ook veel door het Openbaar Lichaam Bonaire. Laten we dat ook niet vergeten.”

En om terug te keren tot de al eerder gememoreerde, maar niet door Christiaan onderschreven olifant in de porseleinen kast: “Het is de snelheid waarmee het allemaal is gebeurd die voor de spanning tussen de twee culturen heeft gezorgd. Bonaire kan het als klein eiland en kleine gemeenschap niet zo snel bijbenen. Bonaire had ook niet de beschikking over het grote arsenaal aan adviseurs; er was gewoon een te groot niveauverschil. In die zin is het erg lastig geweest om de consequenties te overzien. Er had - en zal in de toekomst - meer rekening met het eiland moeten worden gehouden.”

Danilo Christiaan pleit voor nuanceren. “Misschien is het best goed geweest om vanuit Nederland snel dingen door te zetten. Maar als nu het inzicht is gekomen dat een aantal zaken niet werkt zoals bedacht, dan is het goed om ernaar te kijken. Je kunt wel inzoomen op een bepaalde periode, op wat is gebeurd, maar je kunt het ook in bredere context zien en zeggen als iets niet goed is dat je dat moet vergeten en anders doen.” De schuld, als er daarvan al kan worden gesproken, ligt volgens hem zeker niet alleen in Nederland. Er waren twee partijen. “Sterke politici moeten van hun eigen kracht uitgaan, een duidelijke visie tonen. Door alleen maar te wijzen komen er geen oplossingen.”

Het slotpleidooi: ‘Kritiek is goed, maar zelfkritiek ook’ wordt eerst nog vooraf gegaan door de vaststelling dat er een wisselwerking moet zijn. Dat er inbreng van beide kanten dient te zijn. “Meer aansluiten op de kracht van Bonaire zelf. We hebben ook op het eiland te maken met de globalisering, met de Verenigde Staten, met Europa. Je moet daarvoor je kop niet in het zand steken, maar jezelf uitdagen.”

Stenen huisje in het openluchtmuseum.

Aloë-oven uit de tijd dat de industrie bloeide en er veel mensen in deze branche werkten.